



CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDER

# VERSIE 4.0

**TREDE 2**

**JANUARI 2025**

Stichting Klimaatvriendelijk  
Aanbesteden & Ondernemen



CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDER

# VERSIE 4.0

TREDE 2

JANUARI 2025

Stichting Klimaatvriendelijk  
Aanbesteden & Ondernemen

# INHOUD

<b>Voorwoord</b>	04		
<b>Inleiding</b>	05		
<b>Leeswijzer</b>	06		
<b>DEEL 1</b>			
<b>1 Onderwerp en toepassingsgebied</b>	08		
<b>2 Normatieve verwijzingen</b>	09		
<b>3 Begrippen</b>	10		
<b>4 Context van de organisatie</b>	19		
4.1 De organisatorische grenzen	19		
4.1.1 Methode 1: de top-down methode	20		
4.1.2 Methode 2: de laterale methode	21		
4.1.3 Consolidatiebenaderingen bij gehuurde kapitaalgoederen en combinatieprojecten	25		
4.2 Vaststellen van de omvang van de organisatie	25		
4.3 Eisen aan projecten	25		
4.4 Inzicht in wettelijke verplichtingen	26		
4.5 Energie- en CO <sub>2</sub> -managementsysteem	26		
<b>5 Leiderschap</b>	27		
5.1 Leiderschap en betrokkenheid	27		
5.2 Energie- en CO <sub>2</sub> -beleid	27		
<b>6 Planning</b>	28		
6.1 Acties om risico's en kansen op te pakken	28		
6.2 Doelstellingen en de planning om ze te bereiken	28		
<b>7 Ondersteuning</b>	30		
7.1 Middelen	30		
7.2 Sleutelpersonen en hun competentie	30		
7.3 Gedocumenteerde informatie op organisatie- en projectniveau	31		
7.3.1 Verplicht te documenteren en te publiceren informatie	32		
<b>8 Uitvoering</b>	35		
<b>9 Evaluatie van de prestaties</b>	36		
9.1 Monitoren, meten, analyseren en evalueren van energie- en CO <sub>2</sub> -prestaties en het energie- en CO <sub>2</sub> -managementsysteem	36		
9.1.1 Algemeen	36		
9.1.2 Datakwaliteitsmanagementplan	36		
9.1.3 Het gebruik van CO <sub>2</sub> -emissiefactoren	37		
9.1.4 Basisjaar en herberekening	38		
9.2 Interne audit	40		
9.3 Directiebeoordeling	41		
9.4 Externe audit	41		
<b>10 Verbetering</b>	44		
10.1 Continue verbetering	44		
10.2 Afwijkingen en corrigerende maatregelen	44		
<b>DEEL 2</b>			
<b>Overzicht eisen Trede 2</b>	45		
<b>A Invalshoek A – Inzicht</b>	46		
<b>B Invalshoek B – Reductie</b>	60		
<b>C Invalshoek C – Communicatie</b>	66		
<b>D Invalshoek D – Samenwerking</b>	70		
<b>BIJLAGE</b>			
<b>A Bijlage A (normatief): relevante concepten uit externe normen</b>	74		

# VOORWOORD

Met trots presenteren wij versie 4.0 van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder: hét duurzaamheidsinstrument van Nederland dat organisaties helpt om concrete stappen te zetten naar nul uitstoot. Sinds de introductie in 2009 is de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder continu doorontwikkeld, zonder de kernprincipes uit het oog te verliezen. De Ladder biedt organisaties een aanpak om stapsgewijs, op een structurele manier en ambitieus aan de slag te gaan met CO<sub>2</sub>-reductie en energiebesparing. Bijkomende voordelen zijn dat gecertificeerde organisaties worden beloond in aanbestedingen en dat zij meteen voldoen aan energierapportageverplichtingen.

Het gebruik van de Ladder groeide de afgelopen jaren sneller dan ooit. Begin 2025 gebruiken ruim 7.500 organisaties de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder in Nederland en België. In nog eens vijf Europese landen beproeven we met lokale partners de inzet van de Ladder in de specifieke nationale context. De CO<sub>2</sub>-Prestatieladder is hard op weg om een van de belangrijkste instrumenten op het gebied van maatschappelijk verantwoord inkopen van Europa te worden.

CO<sub>2</sub>-Prestatieladder versie 4.0 sluit beter aan bij wat er anno 2025 van organisaties wordt gevraagd in hun aanpak van uitstootvermindering. Het beloont een ambitieuze koers, maar vooral ook daadwerkelijk resultaat. De nieuwe CO<sub>2</sub>-Prestatieladder is beter aangepast aan onze (inter)nationale context en sluit aan bij Europese normen en wetgeving. Tegelijkertijd blijft het op een toegankelijke wijze grote en kleine organisaties begeleiden in hun eerste stappen richting CO<sub>2</sub>-reductie.

De ontwikkeling van deze nieuwe versie heeft ruim drie jaar in beslag genomen en het resultaat van een compleet vernieuwde Ladder mag er wezen. Als voorzitter van de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen (SKAO) wil ik iedereen die een bijdrage heeft geleverd hartelijk danken. Alle bedrijven, opdrachtgevers, brancheorganisaties, certificerende instellingen en maatschappelijke organisaties die hebben meegedacht en meegeschreven. Samen met de super gedreven medewerkers van SKAO heeft deze actieve community dit resultaat mogelijk gemaakt.

Wij verwachten CO<sub>2</sub>-Prestatieladder versie 4.0 bedrijven, opdrachtgevers en andere organisaties verder uitdaagt en inspireert om ieders unieke pad naar nul uitstoot te volbrengen. Al sinds de start van SKAO doen we dat samen. Want alleen samen kunnen we verdere klimaatverandering voorkomen.

Dimitri Kruik

*Voorzitter bestuur Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen*

# INLEIDING

De CO<sub>2</sub>-Prestatieladder is hét duurzaamheidsinstrument dat bedrijven en overheden helpt bij het verminderen van energieverbruik, CO<sub>2</sub>-uitstoot en daaraan gerelateerde kosten. Binnen de bedrijfsvoering, in *projecten* én in de keten. De CO<sub>2</sub>-Prestatieladder wordt als CO<sub>2</sub>-managementsysteem en als aanbestedingsinstrument gebruikt. *Organisaties* die de Ladder inzetten, zullen dit ervaren als een investering die zich direct terugverdient in termen van lagere energiekosten, materiaalbesparing en innovatiewinst.

*Organisaties* kunnen zich door geaccrediteerde certificerende instellingen laten certificeren. Dit vereist *continue verbetering* van inzicht, energie- en CO<sub>2</sub>-reductiemaatregelen, communicatie en samenwerking. In het uitvoeren van *projecten*, maar ook in de keten. *Organisaties* die voldoen aan de eisen maken vaak een grotere kans op het winnen van een (publieke) aanbesteding.

De CO<sub>2</sub>-Prestatieladder heeft drie treden, opklimmend van 1 naar 3<sup>1</sup>. Voor elke trede is er een handboek met daarin de eisen die worden gesteld aan de energie- en CO<sub>2</sub>-prestatie van de *organisatie* en haar *projecten*. Deze eisen komen voort uit vier invalshoeken: inzicht, reductie van het *energieverbruik* en de uitstoot, communicatie en samenwerking. De positie van een *organisatie* op de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder wordt bepaald door de hoogste trede waarop de *organisatie* aan alle eisen voldoet.

Aanbestedende diensten en bedrijven kunnen de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder gebruiken bij aanbestedingen. Het uitgangspunt van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder is dat inspanningen worden gehonoreerd. Een hogere score op de ladder kan worden beloond met een concreet voordeel in het aanbestedingsproces, in de vorm van een – fictieve – korting op de inschrijfprijs. Alle informatie over aanbesteden met de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder is te vinden op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder.

---

<sup>1</sup> Bij de publicatie van dit Handboek wordt nog gewerkt aan trede vier. Deze wordt op een later moment verwacht.

# LEESWIJZER

Dit handboek voor Trede 2 van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder bevat alle eisen waaraan *organisaties* moeten voldoen om een certificaat voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder op Trede 2 te kunnen halen en behouden.

De handboeken zijn onderdeel van het *certificeringsschema* van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder. Dit schema bestaat verder uit de volgende normatieve documenten:

- **De certificatieregeling** Hierin staan de eisen ten aanzien van de *audit, CI's* en auditoren.
- **De harmonisatiebesluiten** Hierin staan interpretaties van eisen die na publicatie van het handboek zijn vastgesteld.
- **De auditdagentabel** Hierin staat de minimale audittijd en de criteria die daarvoor gelden.
- Eventuele later aan te wijzen **overige normatieve documenten**.

Het actuele overzicht en de actuele geldende versies (inclusief eventuele overgangstermijnen) van normatieve documenten staat op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder onder 'normatieve documenten'.

Ieder handboek bestaat uit twee delen:

- **Deel 1** Dit is het algemene deel dat voor elke trede gelijk is. Het bevat alle algemene eisen die gelden voor alle certificaathouders ongeacht hun trede. De indeling in deel 1 volgt de ISO-Harmonized Structure (HS)<sup>2</sup>.
- **Deel 2** Dit deel is voor iedere trede van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder verschillend. Het bevat alle eisen die gelden voor de specifieke trede, inclusief de eisen van onderliggende treden die van toepassing zijn. Het is onderverdeeld in vier invalshoeken: A - Inzicht, B - Reductie, C - Communicatie en D - Samenwerking.

Voor certificering op een gewenste trede is het noodzakelijk om te voldoen aan de eisen uit deel 1 en aan de eisen uit deel 2 voor die specifieke trede. Het is dus niet nodig om handboeken van onderliggende treden te raadplegen.

---

<sup>2</sup> Let erop dat de hoofdstukindeling wel, maar de paragraafindeling niet, overal overeenkomt met de HS

# DEEL 1

# 1

# ONDERWERP EN TOEPASSINGSGEBIED

In dit document staan de eisen, criteria en toelichtingen om een *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* in te richten, te implementeren, onderhouden en verbeteren. Het doel van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder is dat energie- en CO<sub>2</sub>-reductie een blijvend onderdeel zijn van de *organisatie* in de strategie, het beleid en het handelen. Zelfstandig, maar ook samen met *organisaties* in de *sector* en/of *waardeketen*.



# 2

## NORMATIEVE VERWIJZINGEN

Hieronder staan alle normen en standaarden waar handboek 4.0 en de certificatieregeling van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder naar verwijzen. Bij normen en standaarden met een publicatiejaar is alleen de benoemde versie van toepassing<sup>3</sup>. De elementen uit deze normen en standaarden die relevant zijn voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder worden toegelicht bij de eisen of zijn opgenomen in normatieve Bijlage A. Het is daarom in principe niet noodzakelijk de normen en standaarden te downloaden en/of aan te schaffen.

---

**EN 15804:2012+A2:2019** *Sustainability of construction works - Environmental product declarations - Core rules for the product category of construction products*

---

**GHG Protocol Corporate Standard:2004** *A Corporate Accounting and Reporting Standard*

---

**GHG Protocol Scope 2 Guidance:2015** *An Amendment to the GHG Protocol Corporate Standard*

---

**GHG Protocol Scope 3 Calculation Guidance:2011** *Technical Guidance for Calculating Scope 3 Emissions*

---

**GHG Protocol Scope 3 Standard:2011** *Corporate Value Chain (scope 3) Accounting and Reporting Standard*

---

**IAF MD-1:2023** *IAF Mandatory Document for the Audit and Certification of a Management System Operated by a Multi-Site Organization*

---

**IAF MD-2:2023** *IAF Mandatory Document for the Transfer of Accredited Certification of Management Systems*

---

---

**IAF MD-5:2023** *Determination of Audit Time of Quality, Environmental, and Occupational Health & Safety Management Systems*

---

**IPCC AR6:2021** *Working Group 1 Contribution to the Sixth Assessment Report of the IPCC: 7SM*

---

**ISO 14064-1:2018** *Broeikasgassen - Deel 1: Specificatie met richtlijnen voor kwantificering en rapportage van emissies en verwijderingen van broeikasgassen op organisatieniveau*

---

**ISO 14064-3:2019** *Broeikasgassen - Deel 3: Specificatie met richtlijnen voor de validatie en verificatie van verklaringen inzake broeikasgassen*

---

**ISO/IEC 17021-1:2015** *Conformiteitsbeoordeling - Eisen voor instellingen die audits en certificatie van managementsystemen leveren - Deel 1: Eisen*

---

**ISO 50001:2018** *Energiemanagementsystemen - Eisen met gebruiksrichtlijnen*

---

**ISO 14067:2018** *Broeikasgassen - Carbon footprint van producten - Eisen en richtlijnen voor kwantificering*

---

<sup>3</sup> Omwille van de leesbaarheid zijn in de rest van het handboek de publicatiejaren weggelaten.

# 3

## BEGRIPPEN

In onderstaande lijst zijn de belangrijkste begrippen gedefinieerd, zoals die in het handboek en de certificatieregeling staan. Bij sommige begrippen staat tussen haakjes de afkorting, een alternatieve term of de Engelse vertaling als deze in de praktijk veel gebruikt worden. Als de definitie gebaseerd is op een externe bron staat dat erbij.

**Aardopwarmingsvermogen (Global Warming Potential of GWP-100) (Bron: IPCC)** Een factor die over een periode van 100 jaar de stralingsforcering geeft van één eenheid van een bepaald *niet-CO<sub>2</sub> broeikasgas* ten opzichte van één eenheid CO<sub>2</sub> (Dit is de mate van schade aan de atmosfeer). De eenheid voor *aardopwarmingsvermogen* is *CO<sub>2</sub>-equivalent*. Voor accurate waarden wordt verwezen naar het IPCC.

**Accreditatie-instantie** Een overheidsorganisatie die verantwoordelijk is voor het accrediteren en geaccrediteerd houden van *Certificerende Instellingen* voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder. In Nederland is dat de Raad voor Accreditatie (RvA), in andere landen zijn dat *organisaties* die met de RvA een Multi Lateral Agreement (EA/IAF) hebben afgesloten, waaronder BELAC in België.

**Afwijking (Bron: ISO 17021-1)** Een *organisatie* voldoet niet aan een eis. Afhankelijk van de ernst van de *afwijking* kan dit een belangrijke of minder belangrijke *afwijking* zijn.

**Audit (interne- en externe-) (Bron: ISO 50001)** Systematisch, onafhankelijk en gedocumenteerd proces om *auditbewijsmateriaal* te krijgen. Daarmee wordt objectief beoordeeld in welke mate aan de *auditcriteria* is voldaan. Een *interne audit* wordt door de *organisatie* zelf uitgevoerd of door een externe partij namens de *organisatie*. Een *externe audit* wordt door een *CI* bij een *organisatie* uitgevoerd. De CO<sub>2</sub>-Prestatieladder hanteert vier typen *externe audits*: de *initiële audit*, *jaarlijkse audit*, *hercertificatieaudit* en de *speciale audit*. **Opmerking 1 bij de term:** een *audit* kan een gecombineerde *audit* zijn (van twee of meer disciplines). **Opmerking 2 bij de term:** overal waar 'audit' staat wordt een *externe audit* bedoeld, tenzij nadrukkelijk wordt aangegeven dat het een *interne audit* is.

**Auditbewijsmateriaal (Bron: ISO 50001)** Voor de *auditcriteria* relevante en verifieerbare registraties, feitelijke beweringen of andere informatie.

**Auditcriteria (Bron: ISO 50001)** Alle beleidslijnen, procedures of eisen die worden gebruikt als referentie waaraan *auditbewijsmateriaal* wordt getoetst.

**Basisjaar (Bron: ISO 14064-1)** Specifieke historische periode die geïdentificeerd is met als doel het vergelijken mogelijk te maken met andere jaren van energieverbruik, energieopwekking, broeikasgasemissies, CO<sub>2</sub>-*verwijderingen* of andere energie- of broeikasgasinformatie.

**Belanghebbende (Bron: ISO 50001)** Persoon of *organisatie* die een besluit of activiteit kan beïnvloeden, door een besluit of activiteit kan worden beïnvloed, of zichzelf beschouwt als beïnvloed door een besluit of activiteit.

**Biogene CO<sub>2</sub>-emissies (direct en indirect)** CO<sub>2</sub>-emissies door het verbranden of oxideren van biogeen materiaal door menselijke activiteiten. Deze emissies zijn kort-cyclisch. Dat wil zeggen dat zij een cyclus van CO<sub>2</sub>-emissie tot CO<sub>2</sub>-vastlegging hebben binnen enkele eeuwen. Dit staat tegenover een cyclus van enkele miljoenen jaren (zoals bij verbranding van fossiele brandstoffen). *Biogene CO<sub>2</sub>-emissies* kunnen optreden in de *waardeketen* (indirect) of als gevolg van het handelen van de *organisatie* zelf (direct). Bij *biogene CO<sub>2</sub>-emissies* gaat het nadrukkelijk alleen om CO<sub>2</sub>, dus niet om de *niet-CO<sub>2</sub> broeikasgassen*.

**Broeikasgassen (Bron: ISO 14064-1)** Gasvormig bestanddeel van de atmosfeer dat door de aarde, de atmosfeer en wolken uitgezonden straling in het infrarode spectrum absorbeert en terugkaatst. Een broeikasgas kan zowel van natuurlijke oorsprong

als afkomstig van menselijke activiteit zijn. Het absorptievermogen van verschillende *broeikasgassen* wordt uitgedrukt in *aardopwarmingsvermogen*.

**Categorie A, B en C maatregelen** Voor elke maatregel op de *maatregellijst* zijn verschillende niveaus van implementatie gedefinieerd.

- **Categorie A** Dit betreft een ‘standaard’ niveau van implementatie. Dit betekent dat meer dan 50% van de *organisaties* voor wie deze maatregel relevant is deze heeft geïmplementeerd.
- **Categorie B** Dit betreft een ‘voortuitstrevend’ niveau van implementatie. Dit betekent dat 20% tot 50% van de *organisaties* voor wie deze maatregel relevant is deze heeft geïmplementeerd.
- **Categorie C** Dit betreft een ‘ambitieuw’ niveau van implementatie. Dit betekent dat slechts enkele (maximaal 20%) *organisaties* deze maatregel hebben geïmplementeerd.

**Certificerende Instelling (CI)** Een *Certificerende Instelling* voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder is een derde partij die bevoegd is om een certificering of *audit* uit te voeren. Doel is om te beoordelen of een *organisatie* voldoet aan de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder. Voorwaarde voor deze bevoegdheid is een overeenkomst met SKAO en een relevante accreditatie door een nationale *accreditatie-instansie*.

**Certificeringsschema** Alle normatieve documenten die nodig zijn voor het certificeren voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder, bestaand uit de verschillende handboekversies (deel 1 en deel 2), de certificatieregeling, de *harmonisatiebesluiten*, de auditdagentabel en eventuele later aan te wijzen overige normatieve documenten.

**CO<sub>2</sub>-bron (Bron: ISO 14064-1)** Proces dat CO<sub>2</sub> laat vrijkomen in de atmosfeer.

**CO<sub>2</sub>-compensatie** Het toe-eigenen van CO<sub>2</sub>-reductie of *CO<sub>2</sub>-verwijderingen* buiten de *waardeketen* van de *organisatie*, door het kopen van verhandelbare koolstofkredieten (carbon credits), bijvoorbeeld voor de aanplant van bossen of investeringen in duurzame energieprojecten. *CO<sub>2</sub>-compensatie* speelt geen rol

bij de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder en levert dus geen bijdrage aan het behalen van doelstellingen of een (hogere) trede op de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder<sup>4</sup>.

**CO<sub>2</sub>-emissie-inventaris (Bron: GHG Protocol Corporate Standard)** Een emissie-inventaris is een gekwantificeerde lijst van de CO<sub>2</sub>-emissies en CO<sub>2</sub>-bronnen van een *organisatie*.

**CO<sub>2</sub>-equivalent (Bron: GHG Protocol Corporate Standard)** De eenheid voor *aardopwarmingsvermogen* die wordt gebruikt om een niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgas te vergelijken met CO<sub>2</sub>. **Opmerking bij de term:** *Overal waar in het handboek CO<sub>2</sub> staat moet gelezen worden: CO<sub>2</sub> inclusief de voor de organisatie relevante niet-CO<sub>2</sub> broeikasgassen, uitgedrukt in CO<sub>2</sub>-equivalenten, tenzij nadrukkelijk vermeld wordt dat het alleen CO<sub>2</sub> is.*

**CO<sub>2</sub>-Prestatieladdercertificaat** Een document waaruit blijkt dat het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* van een *organisatie* voldoet aan de eisen uit het *certificeringsschema* voor de op het certificaat vermelde trede van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder. Dit document is afgegeven door een daartoe erkende *CI*.

**CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject** Een aanbesteed *project* waarbij bij de inschrijving de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder een rol speelt en/of waarbij de opdrachtgever een voordeel verleent bij het bezit of het behalen van een CO<sub>2</sub>-Prestatieladdercertificaat, bijvoorbeeld door het geven van een fictieve korting op de inschrijfprijs. Als er sprake is van enigerlei voordeel bij gunning door het hebben, of behalen, van een CO<sub>2</sub>-Prestatieladdercertificaat, is er altijd sprake van een *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject*. Indien sprake is van een gunningvoordeel is het niet relevant of dit wel of niet doorslaggevend is geweest bij het verkrijgen van de opdracht, of op welke manier de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder in de aanbesteding is gevraagd. **SKAO raadt dit nadrukkelijk af** (zie de Handreiking Aanbesteden), maar het komt voor dat de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder als selectiecriteria of als geschiktheidscriterium wordt ingezet. Ook dan is sprake van een *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject*. Indien sprake is van deelprojecten binnen een raamovereenkomst mogen deze *projecten* tezamen als één *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject* worden gezien.

<sup>4</sup> De CO<sub>2</sub>-Prestatieladder doet daarmee geen uitspraak over de maatschappelijke relevantie van CO<sub>2</sub>-compensatie.

---

**CO<sub>2</sub>-sink** Het proces, de actie of het mechanisme waaraan de *organisatie* bijdraagt dat leidt tot CO<sub>2</sub>-verwijdering. Hieronder valt bijvoorbeeld opslag van biogene CO<sub>2</sub> in de bodem of in materialen binnen de *waardeketen* van de *organisatie*. Indien dit buiten de *waardeketen* van de *organisatie* plaatsvindt wordt dit gelijkgesteld aan CO<sub>2</sub>-compensatie.

---

**CO<sub>2</sub>-verwijdering (negatieve CO<sub>2</sub>-emissies of CO<sub>2</sub>-vastlegging) (Bron: ISO 14064-1)** De kwantificering van het vastleggen van CO<sub>2</sub> uit de atmosfeer binnen de *waardeketen* van de *organisatie*.

---

**CO<sub>2</sub>-voetafdruk (CO<sub>2</sub>-footprint)** De optelsom van de door een *organisatie* uitgestoten CO<sub>2</sub> onderverdeeld naar *scope 1*, *scope 2* en *scope 3* en uitgedrukt in kg of ton CO<sub>2</sub>-equivalenten.

---

**Combinatie** Een juridische entiteit waarmee meerdere *organisaties* gezamenlijk (de combinanten) één of meerdere *projecten* uitvoeren. Vaak is de vorm een VOF (Nederland) of Tijdelijke Maatschap (België).

---

**Consolidatiebenaderingen (Bron: GHG Protocol Corporate Standard)** Methodes om te bepalen of entiteiten die deels in eigendom zijn van de *hoofdentiteit* geheel, gedeeltelijk of niet binnen de organisatorische grenzen van de *organisatie* vallen. Er zijn drie *consolidatiebenaderingen*: equity share, operational control en financial control.

---

**Continue verbetering (Bron: ISO 50001)** Zich herhalende activiteit om prestaties te verbeteren.

---

**Corrigerende maatregel** Maatregel om de oorzaak van een *afwijking* weg te nemen en om herhaling te voorkomen.

---

**Directe emissies** Zie *Scope 1*.

---

**Directe relaties** *Organisaties* in de *waardeketen* waar de *organisatie* een contractuele relatie mee heeft zoals toeleveranciers, afnemers, klanten en opdrachtgevers.

---

**Directie(niveau) (Bron: ISO 50001)** Persoon of groep van personen die een *organisatie* op het hoogste niveau bestuurt en beheert. **Opmerking 1 bij de term:** de *directie* heeft de macht om bevoegdheid te

*delegeren en de organisatie van middelen te voorzien.*  
**Opmerking 2 bij de term:** als het energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem slechts op een deel van een *organisatie* wordt toegepast, dan verwijst de *directie* naar degenen die dat gedeelte van de *organisatie* besturen en beheren.

---

**Directiebeoordeling** Beoordeling van een energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem door de *directie* van de *organisatie* om de blijvende geschiktheid, implementatie, adequaatheid, effectiviteit en doeltreffendheid van het systeem te garanderen.

---

**Downstream emissies (Bron: GHG Protocol Scope 3 Standard)** *Indirecte CO<sub>2</sub>-emissies* van verkochte producten en diensten, hieronder vallen ook producten en diensten die worden gedistribueerd, maar niet verkocht (dus zonder betaling). Zie ook *scope 3 emissies*.

---

**Emissies als gevolg van energieverbruik op een (het) project** De CO<sub>2</sub>-emissies die het gevolg zijn van het *energieverbruik op een project*.

---

**Energie- en CO<sub>2</sub>-beleid (Bron: ISO 50001)** De intenties en richting van een *organisatie* ten aanzien van *energieverbruik* en CO<sub>2</sub>-uitstoot zoals formeel door haar *directie* kenbaar gemaakt in onder andere het *klimaattransitieplan* en *plan van aanpak*.

---

**Energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem (Bron: ISO 50001)** Alle samenhangende of elkaar beïnvloedende elementen van een *organisatie* om een energie- en CO<sub>2</sub>-beleid en -doelstellingen vast te stellen, alsmede de processen om die doelstellingen te bereiken.

---

**Energie- en CO<sub>2</sub>-managementteam** Persoon of personen met verantwoordelijkheid en bevoegdheid voor implementatie van een energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem en voor het verbeteren van de CO<sub>2</sub>- en energieprestaties.

---

**Energiebalans** Een gekwantificeerde lijst van alle gekochte-, zelf opgewekte- en verkochte energie en al het *finale energieverbruik* van een *organisatie*. De lijst is uitgesplitst naar (groepen van) faciliteiten, systemen, processen of apparatuur, uitgedrukt in joule (kJ, MJ, etc.) of wattuur (kWh, MWh, etc.) binnen de periode van een jaar.

---

**Energiebeoordeling (Bron: ISO 50001)** Analyse van *energie-efficiëntie*, *energiegebruik* en *energieverbruik* op basis van informatie. Daardoor identificeert de *organisatie* significant *energieverbruik* en kansen voor verbetering van de energieprestaties.

---

**Energie-efficiëntie (Bron: ISO 50001)** De verhouding tussen de verkregen prestatie, dienst, goederen of energie, en de energie-input.

---

**Energiegebruik (Bron: ISO 50001)** Het toepassen van energie.<sup>5</sup>

---

**Energieverbruik (Bron: ISO 50001)** De hoeveelheid gebruikte energie.<sup>6</sup>

---

**Energieverbruik op een (het) project** Het *energieverbruik* ten behoeve van transport van- en naar de projectlocatie (LCA fase A4) en het *energieverbruik* op de projectlocatie (LCA fase A5).

---

**Finale energieverbruik (eindverbruik van energie)** Het *energieverbruik* van de *organisatie* dat bestaat uit: de som van de energie die de *organisatie* heeft gekocht en zelf geproduceerd min de verkochte energie. Het gaat uitsluitend om brandstoffen en energiedragers die verbruikt wordt voor energetische toepassingen. Brandstoffen en energiedragers die verbruikt worden als grondstof (zoals aardolie voor asfaltproductie) vallen hierbuiten.

---

**Flexibiliteit in het energiesysteem** Het vermogen om de elektrische productie of het elektrisch verbruik van een installatie of proces tijdelijk bij te regelen of op te slaan. Het doel hiervan is dat *organisaties* congestie tegengaan en/of het aandeel duurzame energie in het energiesysteem vergroten.

---

**Garantie van Oorsprong (GvO)** Een digitaal certificaat dat dient als bewijs dat de betreffende energiedrager (o.a. *groene stroom* en *groen gas*) een duurzame

herkomst heeft. Een GvO staat voor 1 MWh duurzaam opgewekte energie.

---

**Gehuurde kapitaalgoederen (leased assets)**

Kapitaalgoederen die gebruikt worden door de *organisatie* waarvan het eigendom bij een derde partij ligt, zoals leaseauto's, gehuurde gebouwen of gehuurd materieel.

---

**Grijze stroom** Elektriciteit die geen *groene stroom* is.

---

**Groen gas** Gas uit biomassa dat is opgewaarderd tot aardgaskwaliteit. Let op: dit is iets anders dan aardgas waarvan de CO<sub>2</sub>-uitstoot gecompenseerd wordt middels de aankoop van verhandelbare koolstofkredieten en er dus sprake is van CO<sub>2</sub>-*compensatie*.

---

**Groene stroom** Elektriciteit uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen die voldoet aan de criteria<sup>7</sup> voor duurzaamheid en additionaliteit die beschreven staan in eis 1.A.2/2.A.2/3.A.2.

---

**Grote organisatie** Een *organisatie* die niet voldoet aan de voorwaarden van een *kleine organisatie*.

---

**Harmonisatiebesluit** Normatieve interpretaties van eisen die na publicatie van het handboek zijn gepubliceerd.

---

**Hercertificatieaudit** De *externe audit* die een *CI* elke 3 jaar na de *initiële audit* uitvoert, waarbij de trede van certificering onveranderd blijft en op grond waarvan een *CO<sub>2</sub>-Prestatieladdercertificaat* op dezelfde trede wordt toegekend.

---

**Hoofdentiteit** De hoogste entiteit binnen een *organisatie*.

---

**Indirecte emissies** Zie *Scope 2* en *Scope 3*.

---

<sup>5</sup> Bijvoorbeeld: een *organisatie* gebruikt energie voor het verwarmen van een oven.

<sup>6</sup> Bijvoorbeeld: een *organisatie* verbruikt 10.000 kWh elektriciteit in een maand.

<sup>7</sup> Deze criteria voor duurzaamheid en additionaliteit zijn aanvullend aan de definitie uit de EU-Renewable Energy Directive (en o.a. de Nederlandse Energiewet). Dit betekent dat stroom die in Europa 'groen' genoemd mag worden niet automatisch ook als *groene stroom* voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder geldt.

**Initiële audit** De *externe audit* die een *CI* uitvoert om het eerste *CO<sub>2</sub>-Prestatieladdercertificaat* toe te kennen of om een certificaat toe te kennen op een nieuwe trede of bij grote wijzigingen in de activiteiten of in de organisatorische grenzen van de *organisatie*.

**Intensiteitswaarde (Globale maat)** Indicator voor het *energieverbruik*, de inzet van duurzame energie of de *CO<sub>2</sub>-uitstoot* van de *organisatie* tijdens het rapportagejaar op basis van *energieverbruik* (in MJ/kWh) of *CO<sub>2</sub>-uitstoot* per zelf te kiezen referentie-eenheid zoals netto omzet<sup>8</sup> (bijv. kg *CO<sub>2</sub>*/euro), personeelsomvang (bijv. kg *CO<sub>2</sub>*/FTE) of productieomvang (kg *CO<sub>2</sub>*/kg product).

**Jaarlijkse audit** De *externe audit* die een *CI* één of twee jaar na de *initiële audit* of na de *hercertificatieaudit* uitvoert waarbij de trede van certificering gelijk blijft.

**Kennisinstelling** *Organisatie* die onafhankelijk en professioneel is en over relevante kennis met betrekking tot *LCA* en *CO<sub>2</sub>-uitstoot* beschikt. Dit kan bijvoorbeeld een universiteit of adviesbureau zijn.

**Kleine organisatie** Een *organisatie* die aan tenminste twee van de volgende voorwaarden over het voorgaande jaar voldoet:

- de personeelsomvang was gelijk aan of minder dan 250FTE;
- de jaaromzet was gelijk aan of minder dan 50 miljoen euro;
- het balanstotaal was gelijk aan of minder dan 25 miljoen euro.

**Klimaattransitieplan** Een lange- en/of middellangetermijnstrategie van een *organisatie* voor *CO<sub>2</sub>-reductie*. De termijn, het bereik en de doelstellingen van het *klimaattransitieplan* zijn afhankelijk van de trede van certificering

**Korte termijn** Een periode van 1 tot 3 jaar.

**Lange termijn** Een periode tot uiterlijk het jaar 2050.

**Levenscyclusanalyse (LCA) (Bron: EN 15804)** Analyse van de potentiële milieueffecten (inclusief *CO<sub>2</sub>-uitstoot*) van een product of activiteit gedurende de volledige levenscyclus. Binnen een *LCA* voor bouwwerken wordt doorgaans een onderscheid gemaakt per fase in de levenscyclus:

- **Fase A1-3** Productiefase
- **Fase A4-5** Bouwfase
- **Fase B1-7** Gebruiksfase
- **Fase C1-4** Sloop- en verwerkingsfase
- **Fase D** Mogelijkheden voor hergebruik, terugwinning en recycling.

Zie normatieve bijlage A voor meer detail bij de *LCA*-fases voor bouwwerken.

**Leverancier** Een entiteit die werken, diensten en/of goederen levert aan de *hoofdentiteit* inclusief eventuele dochterorganisaties.

- **A-leveranciers** de grootste *leveranciers* die samen verantwoordelijk zijn voor tenminste 80% van de inkoopwaarde van de *hoofdentiteit* inclusief eventuele dochterorganisaties;
- **A&C-leverancier** *A-leveranciers* die behoren tot hetzelfde concern als de *hoofdentiteit* en daarom opgenomen moeten worden in de *organisatie*.

**Locatie-gebaseerde (location-based) methode voor scope 2 (Bron: GHG Protocol Scope 2**

**Guidance)** Een methode om de *Scope 2-emissies* van elektriciteitsgebruik van een *organisatie* te kwantificeren die uitgaat van een gemiddelde emissiefactor voor elektriciteitsproductie binnen een afgebakende locatie. De afbakening bestaat uit lokale, sub-nationale of nationale grenzen. De rol van de *locatie-gebaseerde methode voor scope 2* is in de *CO<sub>2</sub>-Prestatieladder* beperkt tot het verkrijgen en verschaffen (§7.3.1 in Deel 1) van inzicht. Op alle andere plekken in het handboek waarin verwezen wordt naar *scope 2* moet dit gelezen te worden als *scope 2* volgens de *markt-gebaseerde methode voor scope 2*.

**Maatregellijst** Een lijst met *CO<sub>2</sub>-* en/of energie-reductiemaatregelen, die is onderverdeeld naar veelvoorkomende activiteiten van *organisaties* die deelnemen aan de *CO<sub>2</sub>-Prestatieladder*. Doel

<sup>8</sup> De CSRD schrijft een *intensiteitswaarde* per netto omzet voor.

van de lijst is om een inspiratiebron te zijn voor nieuwe maatregelen. Ook is deze lijst bedoeld als hulpmiddel bij de bepaling van het ambitieniveau van de doelstellingen, met een categorie A, B en C maatregelen.

---

### **Markt-gebaseerde (market-based) methode voor scope 2 (Bron: GHG Protocol Scope 2 Guidance)**

Een methode om de *Scope 2-emissies* van elektriciteitsgebruik van een *organisatie* te kwantificeren die uitgaat van de CO<sub>2</sub>-uitstoot van de *energieleverancier* met wie de *organisatie* een contractuele overeenkomst heeft. Deze uitstoot wordt eventueel verrekend met GvO's. Alle eisen aan scope 2 in de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder gaan uit van de *markt-gebaseerde methode* voor scope 2 **tenzij** expliciet vermeld wordt dat sprake is van scope 2 volgens de *locatie-gebaseerde methode*.

---

### **Materialiteit (Bron: ISO 14064-3)**

Het concept dat individuele onjuistheden, of meerdere onjuistheden samen, invloed kunnen hebben op besluiten van interne- en externe *belanghebbenden*. Onjuistheden worden gedefinieerd als fouten, weglatingen, onjuiste weergaven of verkeerde voorstellingen van zaken. Of iets materieel is, is een geval van expert judgement.

---

### **Materiële emissies en materieel energieverbruik**

Als *materialiteit* betrekking heeft op *scope 1-* of *Scope 2-emissies* (niet van toepassing op *scope 3-emissies*) zijn dit *materiële emissies*. Als *materialiteit* betrekking heeft op *energieverbruik* is dit *materieel energieverbruik*. De grens waarboven gerapporteerde emissies of *energieverbruiken* materieel is (de materialiteitsdrempelwaarde) is voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder 5%. Niet-materiële *scope 1-* en *2-emissies* mogen weggelaten worden uit de emissie-inventaris en voetafdruk (voor lagere administratieve lasten), maar deze mogen opgeteld dus maximaal 5% van de totale *scope 1-* en *scope 2-emissies* zijn. Overal waar staat: *scope 1-emissies* en/of *Scope 2-emissies* en/of *energieverbruik* moet dit gelezen worden als 'materieel *scope 1-emissies* en/of materieel *Scope 2-emissies* en/of materieel *energieverbruik*'.

---

**Middellange termijn** Een periode van 5 tot 10 jaar.

---

**Niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgassen** Alle *broeikasgassen*, uitgezonderd CO<sub>2</sub>, die erkend worden in het Kyoto-Protocol: methaan (CH<sub>4</sub>), lachgas (N<sub>2</sub>O), HFC's, PFC's,

SF<sub>6</sub> en NF<sub>3</sub> en die met hun *aardopwarmingsvermogen* omgerekend kunnen worden naar CO<sub>2</sub>-equivalenten.

**Opmerking bij de term:** Overal waar in het handboek CO<sub>2</sub> staat moet gelezen worden: CO<sub>2</sub> inclusief de voor de organisatie relevante niet-CO<sub>2</sub> broeikasgassen, uitgedrukt in CO<sub>2</sub>-equivalenten, tenzij nadrukkelijk vermeld wordt dat het alleen CO<sub>2</sub> is.

---

**Nul CO<sub>2</sub>-uitstoot** Het terugbrengen van de *scope 1-*, *scope 2-* en de *scope 3-*uitstoot naar nul.

---

**Onafhankelijkheid (Bron: ISO 50001)** Het vrij zijn van verantwoordelijkheid voor het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* of het vrij zijn van vooroordelen en belangenverstrengeling.

---

**Organisatie** Alle entiteiten die binnen dezelfde organisatorische grenzen (*organizational boundary*) vallen, conform Hoofdstuk 4.

---

**Overige beïnvloedbare emissies (OBE)** Emissies die volgens het GHG Protocol voor de *organisatie* buiten *scope 1*, *scope 2* of *scope 3* vallen. De reden is dat deze kort-cyclisch zijn of buiten de *waardeketen* van de *organisatie* optreden. Als de *organisatie* deze emissies wel significant kan beïnvloeden zijn deze relevant om een bijdrage te leveren aan wereldwijde klimaatneutraliteit. Binnen *OBE* worden drie *OBE*-typen onderscheiden: *biogene CO<sub>2</sub>-emissies*, *CO<sub>2</sub>-verwijderingen* en *vermeden emissies*. *CO<sub>2</sub>-compensatie* is nadrukkelijk géén onderdeel van *OBE*.

---

**Plan van aanpak** Een *kortetermijnstrategie* met de voorgenomen voorbereidende acties en concrete maatregelen om de doelstellingen van een *organisatie* te behalen. Indien de *organisatie* beschikt over een *klimaattransitieplan* is het *plan van aanpak* in lijn met de daarin beschreven doelstellingen en strategie.

---

**Pool van deskundigen** Een publieke lijst op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder met door SKAO goedgekeurde deskundigen op het gebied van klimaat of energie die het *klimaattransitieplan* van een *organisatie* in een bepaalde sector of *waardeketen* kunnen toetsen.

---

**Project** Een *project* is een werk, dienst of levering die door een *organisatie* wordt uitgevoerd onder contract van een andere *organisatie*. Projectactiviteiten horen bij de *organisatie* en vallen expliciet onder de

doelstellingen en eisen van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder. Indien het een aanbesteed *project* betreft kan er sprake zijn van een *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject*.

---

**Projectplan** Een *plan van aanpak* voor een specifiek *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject*.

---

**Regelmatige frequentie** De frequentie waarmee eisen worden opgevolgd moet regelmatig zijn, wat wil zeggen dat aan de bedoelde eis wordt voldaan op dezelfde datum, met een marge van één maand eerder of later, als de vorige keer dat aan de eis werd voldaan.

---

**Relevante scope 3-emissies en relevante OBE**

Als *scope 3-emissies* of *OBE* van invloed zijn op afwegingen en inschattingen van *belanghebbenden* van en rond de *organisatie* zijn deze voor de *organisatie* relevant. Een *organisatie* bepaalt haar relevante emissies op basis van

- hun relatieve omvang in vergelijking met uitstoot van de *sector*;
- hun relatieve omvang in vergelijking tot de andere *scope 3-emissies* of *OBE* van de *organisatie*;
- de invloed van de *organisatie* op de uitstoot;
- het risico dat de *organisatie* loopt als zij de uitstoot niet zou rapporteren;
- de waarde die *belanghebbenden* van de *organisatie* eraan hechten;
- uitbesteding van werkzaamheden die de *organisatie* eerst zelf uitvoerde;
- identificatie door de *sector* als relevant.

Overall waar staat *scope 3-emissies* en/of *OBE* moet dit gelezen worden als *relevante scope 3-emissies* en/of *relevante OBE*.

---

**Samenwerkingsverbanden** Formele of informele samenwerkingen tussen (groepen van) partijen die met elkaar verbonden zijn via hun *sector*, *waardeketen* of locatie en die gericht zijn op onderzoek naar- of implementatie van maatregelen voor energiebesparing, duurzame energie of CO<sub>2</sub>-reductie die direct betrekking hebben op de omgeving, activiteiten of *waardeketen* van de *organisatie*.

---

**Scope 1-emissies (directe emissies) (Bron: GHG Protocol Corporate Standard)** *Scope 1 emissies*, of *directe emissies* (term gebruikt in ISO 14064-1), zijn CO<sub>2</sub>-emissies die komen van CO<sub>2</sub>-bronnen die de *organisatie* in eigendom heeft- of die zij beheert.

Voorbeelden zijn emissies door verbranding van fossiele brandstoffen in eigen boilers, ovens of in eigen voertuigen. Zie voor meer toelichting normatieve Bijlage A.

---

**Scope 2-emissies (indirecte emissies uit ingevoerde energie) (Bron: GHG Protocol Corporate Standard)**

*Scope 2* of *indirecte emissies* uit ingevoerde energie (term gebruikt in ISO 14064-1) zijn CO<sub>2</sub>-emissies die ontstaan door de opwekking van verbruikte elektriciteit, warmte, koude en stoom die de *organisatie* heeft gekocht (of op andere wijze binnen de organisatorische grenzen gebracht). Zie voor meer toelichting normatieve Bijlage A.

---

**Scope 3-emissies (overige indirecte emissies) (Bron: GHG Protocol Corporate Standard)**

*Scope 3* of *overige indirecte emissies* (term gebruikt in ISO 14064-1), zijn CO<sub>2</sub>-emissies die ontstaan als gevolg van de activiteiten van de *organisatie* maar die voortkomen uit bronnen die geen eigendom zijn van de *organisatie* en die de *organisatie* niet beheert. Voorbeelden zijn emissies die voortkomen uit de productie van gekochte materialen (*upstream*) en het gebruik van het door de *organisatie* aangeboden/verkochte werk, *project*, dienst of levering (*downstream*). Zie voor meer toelichting normatieve Bijlage A.

---

**Sector** Een *sector* (branche) is een benaming voor alle *organisaties* samen die actief zijn in een bepaalde categorie producten of diensten.

---

**Sectorafspraken** Een afspraak die aantoonbaar gedragen wordt door meerdere (internationale) marktpartijen (of brancheverenigingen) en NGO's en/of overheid.

---

**Sleutelpersonen** Medewerkers die dankzij hun rol of functie een significante invloed hebben, of kunnen hebben, op het CO<sub>2</sub>- en energiebeleid, het *energieverbruik*, het verbruik, opslaan of opwekken van duurzame energie en/of op de CO<sub>2</sub>-uitstoot van de *organisatie*. Onder medewerkers vallen ook personen die onder het gezag van de *organisatie* werkzaamheden verrichten.

---

**Speciale audit** Een *speciale audit* voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder is een onaangekondigde *externe audit*, die een *CI* bij een *organisatie* uitvoert als



- SKAO of een andere (*belanghebbende*) partij de *CI* op de hoogte stelt van mogelijke belangrijke *afwijkingen*;
- er signalen zijn die voor de *CI* aanleiding zijn te twijfelen aan het goed functioneren van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*.

Een *speciale audit* hoeft niet altijd op de locatie van de gecertificeerde *organisatie* te worden uitgevoerd. De *CI* kan ook tot een oordeel komen doordat hij/zij relevante informatie opvraagt.

**Tank-to-Wheel (TtW) emissies** CO<sub>2</sub>-uitstoot als gevolg van het gebruik van een brandstof of energiedrager, exclusief emissies als gevolg van winning en productie.

#### **Technology Readiness Level (TRL) (Bron: NASA)**

Een type meetsysteem dat wordt gebruikt om het volwassenheidsniveau van een bepaalde technologie te beoordelen. Elk technologieproject wordt geëvalueerd met de parameters voor elk technologieniveau en dit *project* krijgt vervolgens een *TRL*-beoordeling op basis van de voortgang van het *project*. Er zijn negen *TRL*'s. *TRL 1* is de laagste en *TRL 9* is de hoogste. *TRL 1* staat voor technologie aan het begin van de ontwikkeling en *TRL 9* voor technologie die technisch en commercieel gereed is.

**Uitgevende instelling (Issuing body)** Een *organisatie* die verantwoordelijk is voor het uitgeven van *GvO*'s en door een overheid is erkend. Voorbeelden van uitgevende instellingen zijn VertiCer (Nederland), VREG (Vlaanderen), CWaPE (Wallonië) en BRUGEL (Brussel).

**Upstream emissies (Bron: GHG Protocol Scope 3 Standard)** Indirecte CO<sub>2</sub>-emissies van aangeschafte of verworven producten en diensten. Zie ook *scope 3 emissies*.

**Upstream en downstream emissies op een (het) project** De emissies die upstream het gevolg zijn van gekocht materiaal (*LCA*-fase A1, A2 en A3) en de emissies die downstream tenminste het gevolg zijn

van energie- of materiaalgebruik in de gebruiksfase in van gerealiseerde bouwwerken (minimaal *LCA*-fase B).

#### **Vermeden emissies (Comparative emissions)<sup>9</sup>**

Emissiereductie (positief) of emissietoename (negatief) die optreedt of kan optreden buiten de *waardeketen* (en daarmee buiten *scope 1*, *scope 2* en *scope 3*) van de *organisatie*, ten opzichte van een referentie, als gevolg van de actie of maatregel van de *organisatie*.

**Vestiging** Een permanente vestigingslocatie van één of meer entiteiten die behoren tot dezelfde *organisatie*.

- **Hoofdvestiging** De vestigingsplaats waar de *hoofdentiteit* (het hoofdkantoor) is gevestigd.
- **Nevenvestiging** De overige vestigingslocaties.

#### **Waardeketen (Bron: GHG Protocol Scope 3 Standard)**

Een *waardeketen* is de combinatie van alle upstream en downstream activiteiten die verbonden zijn met de *organisatie*. Deze *waardeketen* is inclusief het gebruik en de afdanking van verkochte producten door consumenten.

**Waardeketenanalyse** Inventarisatie en analyse van de CO<sub>2</sub>-emissies van een *waardeketen* waarin de *organisatie* actief is. Deze analyse is gericht op inzicht in de omvang en herkomst van de CO<sub>2</sub>-emissies en op de mogelijkheden van de *organisatie* om deze emissies te beperken door het productieproces aan te passen, door andere ontwerpkeuzes en/of door keuze van, beïnvloeding van of samenwerking met *organisaties* in de *waardeketen*.

**Well-to-Tank (WtT) emissies** CO<sub>2</sub>-uitstoot als gevolg van de winning en de productie van brandstoffen en energiedragers.

**Well-to-Wheel (WtW) emissies** CO<sub>2</sub>-uitstoot als gevolg van de volledige levenscyclus van een brandstof of een energiedrager. Het gaat hierbij dus om de optelsom van de uitstoot van de winning en

<sup>9</sup> Hoewel vergelijkende emissies (comparative emissions) de lading beter dekt hanteert de Ladder op basis van herkenbaarheid de term *vermeden emissies*.

de productie (*Well-to-Tank emissies*) en het gebruik (*Tank-to-Wheel emissies*).

---

**Zakelijk reisverkeer (Business Travel) (Bron: GHG Protocol Scope 3 Standard)** Emissies ten gevolge van personenvervoer voor werk gerelateerde activiteiten, inclusief zakelijke vliegreizen, zakelijke reizen met privé auto's en zakelijk reizen met het openbaar vervoer. Deze emissies zijn volgens het GHG Protocol een aparte scope 3-categorie.

# 4

# CONTEXT VAN DE ORGANISATIE

## 4.1



## DE ORGANISATORISCHE GRENZEN

Voordat een *organisatie* zich laat certificeren, is het van belang dat de *organisatie* bepaalt **welke entiteiten** ze geheel of gedeeltelijk laat certificeren met in deze paragraaf beschreven methoden. Dit noemen we het bepalen van de organisatorische grenzen of de 'organizational boundary'. Alle vervolgstappen in de certificering hangen af van een juiste bepaling van de organisatorische grenzen. Daarom bevelen wij aan dit in een vroegtijdig stadium te doen en de uitkomst voor te leggen aan een *CI*.

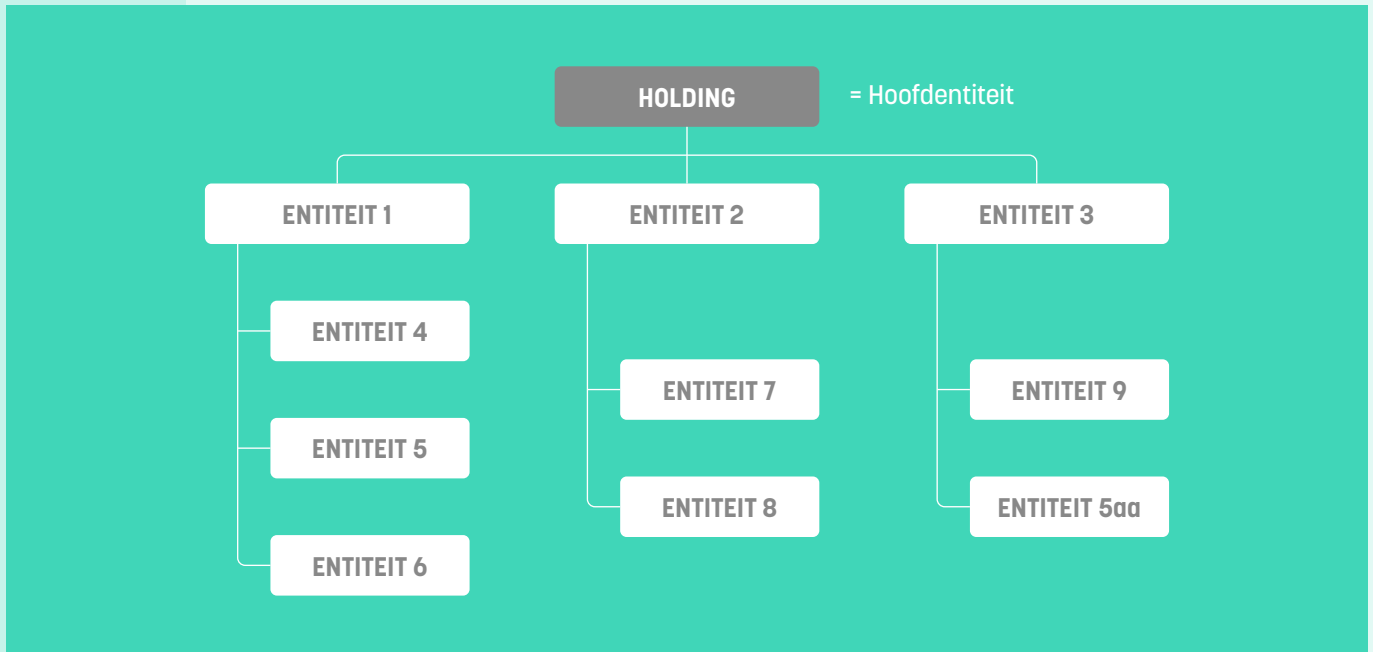
Bij het bepalen van de organisatorische grenzen gelden de volgende voorwaarden:

- a. Het gaat altijd alleen om juridische entiteiten, dus niet om afdelingen, vestigingen of handelsnamen zonder rechtspersoonlijkheid;
- b. De *organisatie* kiest voor
  - i. de top-down methode óf laterale methode (zie §4.1.1 en §4.1.2), én
  - ii. één van de drie *consolidatiebenaderingen* uit het GHG Protocol: operational control, financial control of equity share (zie GHG Protocol Corporate Standard, hoofdstuk 3 en/of de korte samenvatting in normatieve Bijlage A).
- c. De combinatie van de top-down methode en operational control heeft de voorkeur voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder<sup>10</sup>. Als de *organisatie* hiervan afwijkt moet zij haar keuze onderbouwen;
- d. De *organisatie* publiceert haar keuzes voor de methoden onder b. op de organisatiepagina op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder;
- e. De *organisatie* mag bij iedere *audit* wisselen tussen de methoden en/of *consolidatiebenaderingen*, mits zij dit voldoende onderbouwt;
- f. Om de organisatorische grenzen te bepalen kan het nodig zijn om over de landsgrens te gaan. De organisatorische grenzen mogen niet beperkt worden door een geografische grens;
- g. De *organisatie* controleert jaarlijks of haar organisatorische grenzen nog actueel zijn, en indien nodig past zij deze aan. Indien deze wijzigingen grote gevolgen (kunnen) hebben, bijvoorbeeld indien sprake is van overnames, fusies of een methodewijziging (zie e.), kan dit ertoe leiden dat de eerstvolgende *audit* een *initiële audit* is.

<sup>10</sup> Deze combinatie wordt ook voorgeschreven in de CSRD.

**METHODE 1: DE TOP-DOWN METHODE**

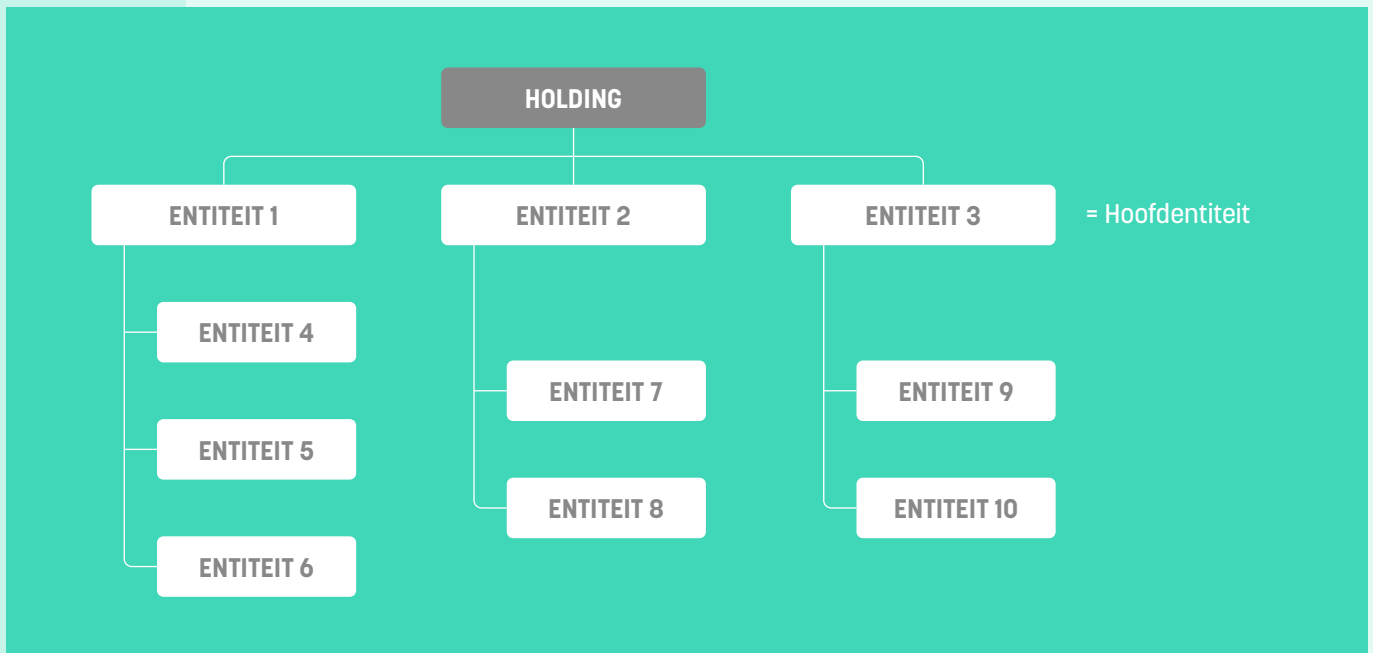
De top-down methode eist een compleet organogram met alle juridische entiteiten die geheel of gedeeltelijk, direct of indirect, eigendom of eigenaar zijn van de juridische entiteiten waarvoor men een certificaat wil behalen. De entiteit die zich op de hoogste top in het organogram bevindt is de *hoofdentiteit*. In onderstaand schema is dat de holding (dit kan buiten het bedrijfsleven bijvoorbeeld een ministerie of gemeente zijn). Vervolgens hangt het af van de gekozen *consolidatiebenadering* en de operationele- of financiële zeggenschap (bij operational of financial control) of de mate van eigendom (bij equity share) welke juridische entiteiten (gedeeltelijk) binnen de organisatorische grenzen vallen en daarmee onderdeel zijn van de *organisatie*.



*Figuur 1* Voorbeeld van het bepalen van de hoofdentiteit met de top-down methode

**METHODE 2: DE LATERALE METHODE**

Met de laterale methode is het mogelijk om een *hoofdentiteit* te kiezen op een lager niveau in het organogram (op het niveau van entiteit 1, 2, 3, 4, 5, etc.).



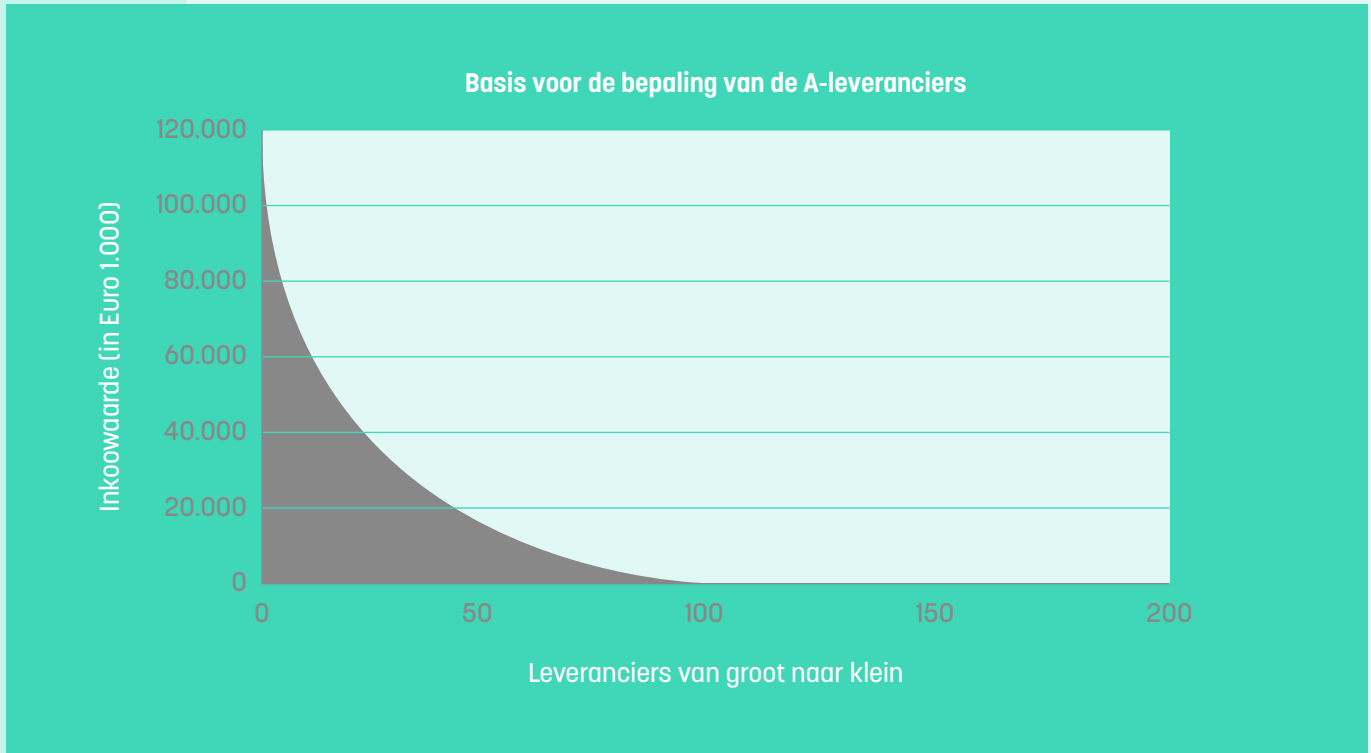
*Figuur 2* Voorbeeld van het bepalen van de hoofdentiteit met de laterale methode

De laterale methode kan dus leiden tot een kleinere *organisatie* dan de top-down methode. Dit kan wenselijk zijn als een *organisatie* bepaalde entiteiten liever buiten het toepassingsgebied van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* wil houden, bijvoorbeeld bij een buitenlandse entiteit die volledig zelfstandig opereert. De voorwaarde is dat de entiteiten die uitgesloten worden geen grote financiële zeggenschap hebben over de entiteiten die wél horen tot de *organisatie* of vice versa. Voor deze methode moet een gedetailleerd stappenplan doorlopen worden: de AC-analyse. Hiermee wordt voorkomen dat relevante entiteiten uitgesloten worden.

**AC-ANALYSE, ONDERDEEL VAN DE LATERALE METHODE**

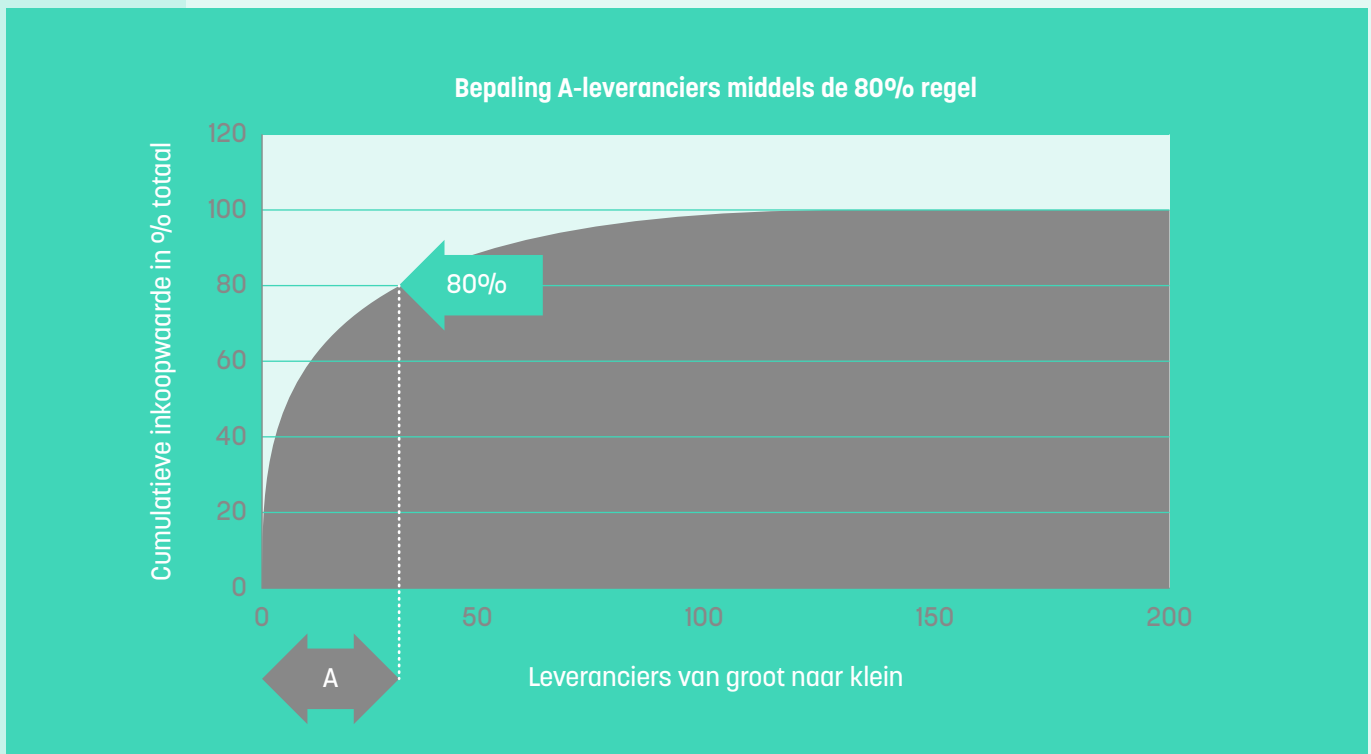
- **Stap 1** Maak het complete organogram dat beschreven wordt bij de top-down methode en noteer alle juridische entiteiten die erin voorkomen onder elkaar. Dit is de lijst van concernrelaties.
- **Stap 2** Kies een juridische entiteit<sup>11</sup> op een lager niveau binnen het organogram die bij voorkeur gewenst is als alternatieve *hoofdentiteit*.
- **Stap 3** Neem alle *leveranciers* die leveren aan deze alternatieve *hoofdentiteit* en aan haar dochterorganisaties. Hierbij worden alle dochterorganisaties meegenomen, tenzij deze in gedeeld bezit zijn. Dan bepaalt de consolidatiebenadering (zie §4.1, punt b) of de dochterorganisatie moet worden meegenomen. Zet de *leveranciers* op volgorde van financiële inkoopwaarde, exclusief BTW, van groot naar klein. De leverancier waarbij het meeste wordt gekocht, komt zo op nummer 1 te staan. Zie een voorbeeld in figuur 3. In dit voorbeeld zijn er 200 *leveranciers* met een totale inkoopwaarde van ruim 1 miljard euro. De grootste leverancier levert voor ruim 100 miljoen euro.

<sup>11</sup> Dit is veelal de werkmaatschappij die een CO<sub>2</sub>-Prestatieladdercertificaat wil behalen.

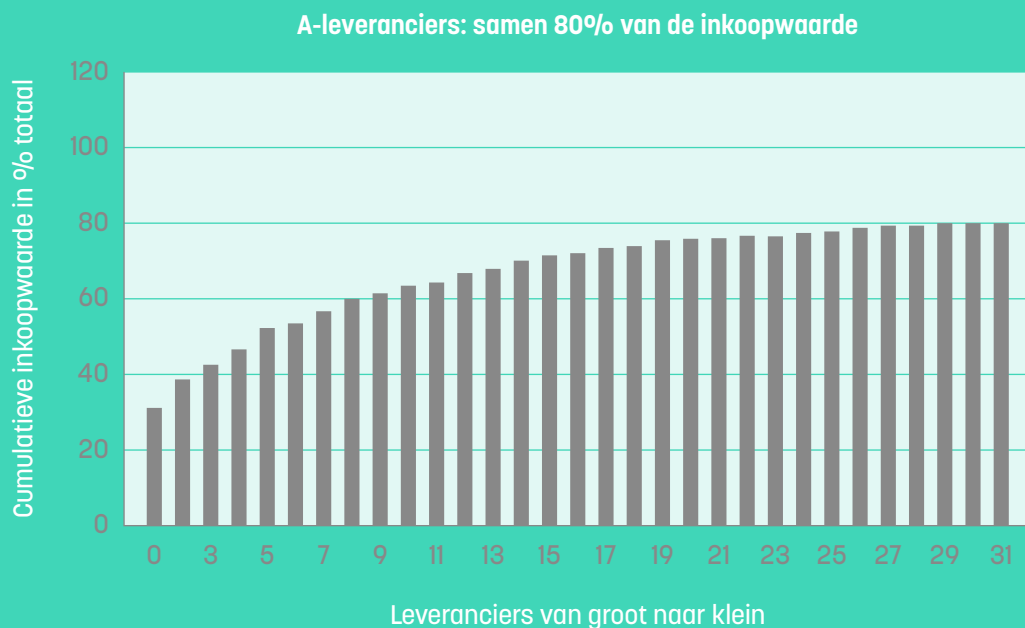


*Figuur 3 Leveranciers van groot naar klein op basis van inkoopwaarde*

- **Stap 4** Druk de inkoopwaarde per leverancier uit in een percentage van het totaal (op basis van stap 3). Dit is cumulatief weergegeven in figuur 4. In dit voorbeeld levert leverancier nummer 1 bijna 10% van de totale inkoopwaarde en nummer 1 en 2 samen ruim 18%. Figuur 5 is het uitvergroete begin van figuur 4.



*Figuur 4 Cumulatieve inkoopwaarde van leveranciers in percentages van het totaal*



*Figuur 5 Uitvergroting begin van Figuur 4*

- **Stap 5** Selecteer alle *leveranciers* die vallen binnen de grens van 80% van de totale inkoopwaarde van de *organisatie*, inclusief de leverancier die met zijn inkoopwaarde deze 80%-grens overschrijdt. Deze *leveranciers* noemen we de *A-leveranciers*. In het voorbeeld hoort leverancier nummer 31 met een inkoopwaarde van ruim 6 miljoen (ruim 0,6% van het totaal) nog bij de *A-leveranciers*, zie figuur 5. *Leverancier* met nummer 32 is dus geen *A-leverancier*.
- **Stap 6** Selecteer alle *A&C-leveranciers*. Dit zijn alle concernrelaties die tevens *A-leverancier* zijn, neem deze op in de organisatorische grenzen en verwijder deze uit het *leveranciersbestand*.
- **Stap 7** Begin opnieuw met stap 3. Dit herhalende proces eindigt op het moment dat er geen nieuwe *A&C-leveranciers* meer zijn. De organisatorische grenzen bestaan uiteindelijk uit
  - \* de *hoofdentiteit*;
  - \* de (delen van) dochterorganisaties die bepaald zijn met de consolidatiebenadering (zie §4.1, punt b);
  - \* de *A&C-leveranciers*.

*N.B. Het is toegestaan om een concernrelatie die bij stap 5 geen *A-leverancier* blijkt te zijn toe te voegen aan de organisatorische grenzen<sup>12</sup>. In dat geval dient een separate AC-analyse te worden uitgevoerd voor deze concernrelatie beginnend bij stap 3. Zodra de AC-analyse van de hoofdentiteit en de separate AC-analyse van deze concernrelatie volledig zijn afgerond worden de uitkomsten samengevoegd.*

<sup>12</sup> Hierdoor wordt deze concernrelatie ook vermeld op het certificaat. Dit kan voordelig zijn als deze concernrelatie zich bijvoorbeeld inschrijft op aanbestedingen waarin gebruik van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder wordt beloond.

### AANVULLING OP STAP 6 BIJ DE AC-ANALYSE: EXTRA MOGELIJKHEDEN OM EEN A&C-LEVERANCIER UIT TE SLUITEN

Bij de laterale methode kan bij stap 6 het probleem ontstaan dat de gewenste *hoofdentiteit* te weinig zeggenschap over een A&C leverancier heeft om deze op te nemen in de *organisatie*. De voor de hand liggende oplossing is: kies een *hoofdentiteit* die zich op een hoger niveau in de hiërarchie bevindt (als dit de hoogste entiteit is, is dit praktisch gezien gelijk aan de top-down methode). Hierdoor wordt de zeggenschap in veel gevallen vergroot.

Verplichte opname van een A&C-leverancier in de *organisatie* of het kiezen van een *hoofdentiteit* op een hoger niveau in de hiërarchie kan echter disproportioneel zijn. Bijvoorbeeld als hierdoor een groot aantal buitenlandse entiteiten binnen de organisatorische grenzen valt met een beperkte zeggenschap over de oorspronkelijk beoogde *hoofdentiteit*.

Bij een dergelijk dilemma moet de *CI* een afweging maken binnen het volgende kader:

1. Het is altijd toegestaan om een A&C-leverancier uit te sluiten als gemiddeld over een termijn van de laatste drie jaar
  - a. Het aandeel van de inkoopwaarde van de A&C-leverancier, bij de *organisatie* lager dan 5% van de totale inkoopwaarde van de *organisatie* is én
  - b. Het aandeel van de verkoopwaarde (omzet) van de A&C-leverancier bij de *organisatie* ook lager is dan 5% van de totale verkoopwaarde van de A&C-leverancier.
2. Een A&C-leverancier mag nooit uitgesloten worden alleen omdat deze tijdelijk bestaat (bijvoorbeeld omdat deze opgericht is voor een specifiek contract);
3. Een A&C-leverancier mag nooit uitgesloten worden alleen omdat deze relatief weinig broeikasgasemissies veroorzaakt;
4. Tenslotte moeten de A&C-leveranciers die niet in de *organisatie* worden opgenomen uit de hele AC-analyse worden verwijderd en moet het proces worden voortgezet bij stap 7.

De beschikbare methoden en bovenstaand kader bieden ruimte voor flexibiliteit bij het bepalen van de organisatorische grenzen. Toch is het niet altijd mogelijk tot werkbare organisatorische grenzen te komen, bijvoorbeeld voor grote (internationaal opererende) bedrijven of complexe overheidsorganisaties. In deze gevallen is maatwerk soms mogelijk door een bindend advies te vragen aan een boundarycommissie. Hiervoor moet de *organisatie* in afstemming met haar *CI* een aanvraag indienen bij SKAO. Daarna doet een, door de *organisatie* betaalde ad-hoc commissie binnen 3 maanden uitspraak. De voorwaarden en procedure voor een boundarycommissie staan vermeld op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder.



### CONSOLIDATIEBENADERINGEN BIJ GEHUURDE KAPITAALGOEDEREN EN COMBINATIEPROJECTEN

Hoewel de *organisatie* vrij is om te kiezen voor één van de drie *consolidatiebenaderingen* uit het GHG Protocol (zie §4.1, punt b.) zijn er twee onderwerpen waarbij de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder een nadere invulling van de wijze van consolideren geeft: *gehuurde kapitaalgoederen* en *projecten* die door een *combinatie* worden uitgevoerd.

Voor *gehuurde kapitaalgoederen* geldt dat de *organisatie* deze altijd moet consolideren volgens operational control, ook als zij gekozen heeft voor equity share of financial control. Als het niet duidelijk is of de huurder of de verhuurder de meeste operationele controle heeft, is de partij die verantwoordelijk is voor het betalen van de brandstof- of elektriciteitsrekening de partij met de meeste operationele controle.

Voor *combinatieprojecten* geldt dat de *organisatie* deze moet consolideren volgens haar consolidatiebenadering (zie §4.1, punt b), tenzij hierdoor een significant deel van het *energieverbruik*- of de emissies op het *project* door géén van de combinanten binnen haar grenzen wordt opgenomen. Dan zijn er drie mogelijkheden:

- de combinanten spreken gezamenlijk en met een goede argumentatie een verdeelsleutel af, óf
- de *organisatie* moet op basis van equity share het *energieverbruik* en de emissies van het *project* opnemen binnen haar grenzen, óf
- de entiteit die het *combinatieproject* uitvoert (de projectentiteit) voert zelfstandig operationeel *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid*<sup>13</sup> en neemt in overeenstemming met het GHG protocol het *energieverbruik* en de emissies van het *project* op binnen haar grenzen.

Het is van groot belang dat dubbele telling van *energieverbruiken* en emissies en het geheel wegvallen van *energieverbruiken* en emissies wordt voorkomen. Let op: dubbele telling heeft de voorkeur boven de situatie waarin niemand rapporteert over (een deel van) het *energieverbruik* of de emissies.

## 4.2

### VASTSTELLEN VAN DE OMVANG VAN DE ORGANISATIE

*Kleine organisaties*<sup>14</sup> kunnen op basis van hun organisatiegrootte in aanmerking komen voor een beperkt aantal vrijstellingen op trede 3 (vermeld bij de eisen zelf). *Organisaties* zijn klein als zij aan tenminste twee van de volgende drie voorwaarden over het voorgaande jaar voldoen:

- de personeelsomvang was gelijk aan of minder dan 250FTE;
- de jaaromzet<sup>15</sup> was gelijk aan of minder dan 50 miljoen euro;
- het balanstotaal was gelijk aan of minder dan 25 miljoen euro.

<sup>13</sup> Van een zelfstandig operationeel *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* is bijvoorbeeld sprake als de projectentiteit een eigen certificaat heeft voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder.

<sup>14</sup> Dit is gelijk aan de grens die op de publicatiedatum gehanteerd wordt voor de CSRD.

<sup>15</sup> Voor *organisaties* zonder omzet (bijv. overheden) moet dit gelezen worden als 'inkomsten'.

## 4.3



### EISEN AAN PROJECTEN

Veel *organisaties* voeren *projecten* uit. Dit doen zij alleen of samen met anderen. Deze *projecten* kunnen werken, diensten of leveringen omvatten. De CO<sub>2</sub>-Prestatieladder maakt een onderscheid tussen CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten en alle overige *projecten*. Alle *projecten* moeten altijd onderdeel zijn van het energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem van de *organisatie*, maar voor CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten geldt dat de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder voor ieder *project* afzonderlijk specifieke eisen aan de gedocumenteerde informatie stelt (zie §7.3.1). Deze documentatie, aangevuld met algemene projectgegevens (zoals de naam, de opdrachtgever en locatie van het *project*), moet voorafgaand aan de *audit* via 'Mijn CO<sub>2</sub>-Prestatieladder' gedeeld worden met de *CI* zodat hij/zij een steekproef<sup>16</sup> kan nemen uit de CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten, die momenteel lopen of die sinds de vorige *audit* zijn afgerond.

## 4.4

### INZICHT IN WETTELIJKE VERPLICHTINGEN

De *organisatie* moet inzicht hebben in de voor haar toepasselijke wettelijke verplichtingen gerelateerd aan energiebesparing, duurzame energie en CO<sub>2</sub>-reductie.

De *organisatie* moet:

- bekend zijn met de nationale en internationale wettelijke verplichtingen die gerelateerd zijn aan energiebesparing, duurzame energie en CO<sub>2</sub>-reductie;
- bepalen hoe deze wettelijke verplichtingen van toepassing zijn op de *organisatie* en hoe zij daarmee rekening houdt.

Deze wettelijke verplichtingen zijn zowel de huidige als aangenomen (maar nog niet van kracht zijnde) lokale-, nationale- en/of internationale wetgeving die geldt voor alle aspecten van de bedrijfsvoering van de *organisatie*, inclusief activiteiten voor *projecten*, personeelsbeleid en huisvesting. Voor de aankomende wetgeving geldt dat dit alleen de wetgeving is die vastgesteld is door de bevoegde autoriteiten, maar die nog niet in werking getreden is.

## 4.5

### ENERGIE- EN CO<sub>2</sub>-MANAGEMENTSYSTEEM

De *organisatie* moet een energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem inrichten, implementeren, onderhouden en continu verbeteren. Daarbij horen de benodigde processen en hun interacties. Ook moet de *organisatie* continu de energie- en CO<sub>2</sub>-prestaties verbeteren volgens de eisen van dit schema.

Opmerking: de benodigde processen kunnen van *organisatie* tot *organisatie* verschillen vanwege:

- de omvang van de *organisatie* en het type activiteiten, processen, producten en diensten;
- de complexiteit van de processen en hun interacties;
- de competentie van het personeel.

<sup>16</sup> De methode hiervoor wordt beschreven in de certificatieregeling.

## 5.1

## LEIDERSCHAP EN BETROKKENHEID

De directie moet leiderschap, directe verantwoordelijkheid en betrokkenheid tonen voor *continue verbetering* van de energie- en CO<sub>2</sub>-prestaties en de doeltreffendheid van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*. De directie doet dit door:

- a. te zorgen dat het toepassingsgebied van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* wordt vastgesteld (zie §4.1);
- b. te zorgen dat het *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* en de doelstellingen worden vastgesteld en te zorgen dat deze onderdeel zijn van de strategische richting van de *organisatie*;
- c. te zorgen dat de eisen van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* in de bedrijfsprocessen van de *organisatie* worden geïntegreerd;
- d. te zorgen dat het *plan van aanpak* en (indien van toepassing) het *klimaattransitieplan* worden goedgekeurd en geïmplementeerd;
- e. te zorgen dat de benodigde middelen voor het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* beschikbaar zijn;
- f. het belang van doeltreffend energie- en CO<sub>2</sub>-management en van het voldoen aan de eisen van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* te communiceren;
- g. te zorgen dat het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* de beoogde resultaten behaalt;
- h. *continue verbetering* te bevorderen van de energie- en CO<sub>2</sub>-prestaties en het CO<sub>2</sub>-managementsysteem;
- i. een *energie- en CO<sub>2</sub>-managementteam* op te richten;
- j. de bij §7.2 geïdentificeerde *sleutelpersonen* aan te sturen en te ondersteunen om het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* doeltreffender te maken en om de CO<sub>2</sub>-en energieprestaties te verbeteren.

## 5.2

ENERGIE- EN CO<sub>2</sub>-BELEID

De directie moet een *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* vaststellen dat

- a. past bij het doel van de *organisatie*;
- b. een kader biedt om doelstellingen en plannen (zoals het *klimaattransitieplan* en/of *plan van aanpak*) vast te stellen en te beoordelen;
- c. een verbintenis bevat om te zorgen dat informatie beschikbaar is en dat alle benodigde middelen om de doelstellingen te bereiken, beschikbaar zijn;
- d. een verbintenis bevat om te voldoen aan de wettelijke eisen voor energiebesparing, duurzame energie en CO<sub>2</sub>-reductie, zoals bepaald bij §4.4;
- e. een verbintenis bevat met *continue verbetering* (zie §10.1) van de energie- en CO<sub>2</sub>-prestaties en het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*;

Het *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* moet:

- worden gecommuniceerd binnen de *organisatie*;
- op een geschikte manier beschikbaar zijn voor *belanghebbenden*;
- regelmatig worden beoordeeld en waar nodig worden geactualiseerd.

# 6

# PLANNING

## 6.1

### ACTIES OM RISICO'S EN KANSEN OP TE PAKKEN

De planning van de *organisatie* voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder moet consistent zijn met het *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* (zie §5.2) en moet leiden tot acties waardoor de energieprestaties continu verbeteren. De *organisatie* moet de risico's en kansen vaststellen die moeten worden opgepakt om:

- de zekerheid te geven dat het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* zijn beoogde resulta(a)t(en) kan halen, waaronder verbetering van de energie- en CO<sub>2</sub>-prestaties;
- ongewenste effecten te voorkomen of te verminderen;
- het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* en de energie- en CO<sub>2</sub>-prestaties continu te verbeteren.

## 6.2

### DOELSTELLINGEN EN DE PLANNING OM ZE TE BEREIKEN

De doelstellingen van de *organisatie* moeten

- gemonitord kunnen worden;
- opgesteld zijn ten opzichte van het *basisjaar* en ten opzichte van de laatste *initiële- of hercertificatieaudit*;
- rekening houden met eisen die van toepassing zijn, zoals de wettelijke verplichtingen (zie §4.4);
- rekening houden met kansen om de energie- en CO<sub>2</sub>-reductieprestaties te verbeteren.

Als de *organisatie* plannen opstelt om haar doelstellingen te bereiken, moet de *organisatie* vastleggen en onderhouden:

- wat er zal worden gedaan;
- welke middelen er nodig zijn;
- wie er verantwoordelijk is;
- wanneer het zal zijn voltooid;
- hoe de resultaten zullen worden geëvalueerd. Daarbij hoort/horen de methode(n) die gebruikt is/zijn om de verbetering van de energie- en CO<sub>2</sub>-prestaties te verifiëren.

De *organisatie* moet voor het uitvoeren van **alle eisen van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder tenminste een jaarlijkse *regelmatige frequentie* aanhouden**, tenzij

- een hogere *regelmatige frequentie* beter past bij de specifieke organisatieprocessen (bijvoorbeeld als er anders onvoldoende tijd is voor bijsturing);
- bij een eis expliciet (onder het kopje ‘planning’) een andere minimale frequentie voorgeschreven staat. Eisen waarvoor dit geldt zijn:

EIS	VOORGESCHREVEN MINIMALE FREQUENTIE
<b>1.A.2/2.A.2/3.A.2</b> Inschatten of <i>niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgassen</i> materieel zijn voor de <i>scope 1-</i> en <i>scope 2-emissies</i>	Voorafgaand aan iedere <i>initiële audit</i> en driejaarlijks
<b>2.A.2/3.A.2</b> Inschatten of <i>niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgassen</i> relevant zijn voor de <i>scope 3-emissies</i>	Voorafgaand aan iedere <i>initiële audit</i> en driejaarlijks
<b>2.A.2/3.A.2</b> Uitvoeren van de kwalitatieve <i>OBE</i> -analyse (alleen als bij de vorige <i>OBE</i> -analyse is onderbouwd dat alle drie de <i>OBE</i> -typen niet relevant zijn)	Voorafgaand aan iedere <i>initiële audit</i> en driejaarlijks
<b>2.A.5/3.A.5</b> Onderzoek of <i>waardeketenanalyse(s)</i> geheel vernieuwd moeten worden, inclusief de uitvoering	Voorafgaand aan iedere <i>initiële audit</i> en driejaarlijks
<b>2.B.1/3.B.1</b> Herzien van het <i>klimaattransitieplan</i>	Voorafgaand aan iedere <i>initiële audit</i> en driejaarlijks
<b>2.D.4/3.D.5</b> Dialoog over het <i>klimaattransitieplan</i> met een <i>organisatie</i> in de <i>waardeketen</i>	Halfjaarlijks
Gedocumenteerde informatie bij <i>CO<sub>2</sub>-Prestatieladder-projecten</i> (zie de tabel bij §7.3.1 voor alle eisen waarin dit voorkomt)	Bij start en afronding van het <i>project</i> . Als het een meerjarig <i>project</i> is doet de <i>organisatie</i> dit ook jaarlijks.

# 7

## ONDERSTEUNING

### 7.1

#### MIDDELEN

De *organisatie* moet de middelen vaststellen en beschikbaar stellen die nodig zijn voor het inrichten, implementeren, onderhouden en continu verbeteren van de energie- en CO<sub>2</sub>-prestaties, het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* en het behalen van de doelstellingen. Deze middelen bestaan tenminste uit:

- Capaciteit en budget voor het inrichten, bijhouden en implementeren van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*;
- Capaciteit en budget voor de jaarlijkse *externe audit*;
- Capaciteit en budget voor de uitvoering van het *plan van aanpak* en het *klimate transitieplan*, inclusief de te nemen maatregelen;
- Capaciteit en budget voor deelname aan vereiste initiatieven en samenwerkingen;
- De jaarlijkse bijdrage aan SKAO<sup>17</sup>.

### 7.2

#### SLEUTELPERSONEN EN HUN COMPETENTIE

De *organisatie* moet de *sleutelpersoon* of *sleutelpersonen* inventariseren en zorgen dat zij de benodigde competenties hebben voor hun rol en vereiste niveau van CO<sub>2</sub>-bewustzijn zoals omschreven bij 1.C.1/2.C.1/3.C.1. De *organisatie* moet

- deze *sleutelpersonen* in alle lagen van de *organisatie* op basis van hun functie of functieprofiel identificeren;
- altijd minimaal één eigen medewerker van de *organisatie* als *sleutelpersoon* identificeren;
- voor ieder CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject altijd minimaal één *sleutelpersoon* identificeren.

De *organisatie* moet voor het vaststellen van de competentie:

- a. kunnen aantonen dat de *sleutelpersonen* zijn opgeleid, getraind en de nodige vaardigheden of ervaring hebben;
- b. als van toepassing, acties ondernemen om de benodigde competentie te verwerven, en de doeltreffendheid van deze acties te evalueren.

<sup>17</sup> Het CO<sub>2</sub>-Prestatieladdercertificaat is pas geldig als de *organisatie* de vereiste jaarlijkse contributie afdraagt aan SKAO (zie: [www.co2-prestatieladder.nl](http://www.co2-prestatieladder.nl)). De *CI* controleert vóór afgifte van een nieuw certificaat of de *organisatie* aan haar betalingsverplichtingen aan SKAO heeft voldaan. Afgifte van een nieuw certificaat is niet mogelijk indien de *organisatie* niet kan aantonen aan haar betalingsverplichtingen te hebben voldaan.

## GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE OP ORGANISATIE- EN PROJECTNIVEAU

Het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* van de *organisatie* moet gedocumenteerde informatie bevatten waarvoor geldt dat

- de *organisatie* vrij is om de vorm en bundeling van informatie te bepalen;
- het altijd is toegestaan om (delen van) bestaande gedocumenteerde informatie te hergebruiken bij volgende *audits*, voor zover de inhoud nog bruikbaar is;
- de frequentie van actualiseren of vernieuwen wordt voorgeschreven in §6.2;
- informatie die betrekking heeft op de gehele *organisatie* deels gepubliceerd moet worden op de organisatiepagina op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder<sup>18</sup>;
- informatie die betrekking heeft op *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten* deels digitaal gedeeld moet worden met de opdrachtgever<sup>19</sup> en de *CI* via 'Mijn CO<sub>2</sub>-Prestatieladder'. De *organisatie* doet dit bij de start en afronding van het *project*. Indien het een meerjarig *project* is doet de *organisatie* dit tevens jaarlijks.

Hieronder staat een overzicht van de verplichte gedocumenteerde informatie per paragraaf of eis. Ook staat er of de informatie gepubliceerd moet worden of, in het geval van *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten*, gedeeld moet worden met de opdrachtgever en de *CI*. Voor uitgebreide toelichting bij de inhoud van de gedocumenteerde informatie wordt verwezen naar de specifieke paragraaf of eis. Alle paragrafen en eisen waarvoor deze verplichting geldt zijn in de rest van het handboek gemarkeerd met een symbool:



**DOCUMENTATIE-  
VERPLICHTING OP  
ORGANISATIELEVEL**



**PUBLICATIE-  
VERPLICHTING OP  
ORGANISATIELEVEL  
(OP CO<sub>2</sub>-PRESTATIE-  
LADDERWEBSITE)**







**DOCUMENTATIE-  
VERPLICHTING VOOR  
CO<sub>2</sub>-PRESTATIE-  
LADDERPROJECTEN**







**VERPLICHTING TOT DELEN  
VAN DOCUMENTATIE VOOR  
CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDER-  
PROJECTEN MET  
OPDRACHTGEVER  
EN CI VIA BESLOTEN  
OMGEVING (BIJ START  
EN AFRONDIG EN  
MINIMAAL JAARLIJKS)**





**18** Een *organisatie* moet hiervoor inloggen op 'Mijn CO<sub>2</sub>-Prestatieladder'. Inlogcodes en instructies worden toegestuurd bij registratie bij SKAO. Indien de *organisatie* op het moment van de *audit* nog niet over een geldig certificaat beschikt (het betreft de eerste certificering of er is sprake van een verlopen of geschorst certificaat), kan de *organisatie* wel documenten uploaden, maar is de organisatiepagina nog niet publiek. Publicatie gebeurt pas na afgifte van het certificaat. In die situaties volstaat het om de verplichte documenten te uploaden in 'Mijn CO<sub>2</sub>-Prestatieladder'.

**19 Informatief: Dialoog over CO<sub>2</sub>-reductie tijdens de uitvoering van CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten** Het doel van het digitaal delen van deze documentatie met de opdrachtgever is het faciliteren van een zgn. 'dialoog over CO<sub>2</sub>-reductie' tijdens de uitvoering van een *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject*. Door deze dialoog expliciet onderdeel te maken van de samenwerking tussen de *organisatie* en de opdrachtgever tijdens de uitvoering van projecten, worden de CO<sub>2</sub>-ambitie en mogelijke kansen voor verdere reductie regelmatig besproken en kan de *organisatie* zich onderscheiden. De methode van de 'dialoog over CO<sub>2</sub>-reductie' is uitgewerkt in de Handreiking Aanbesteden.

PAR/ EIS	 DOCUMENTATIE- VERPLICHTING OP ORGANISATIELEVEL	 PUBLICATIEVERPLICHTING OP ORGANISATIELEVEL (OP CO <sub>2</sub> -PRESTATIELADDER- WEBSITE)	 DOCUMENTATIE- VERPLICHTING VOOR CO <sub>2</sub> -PRESTATIE- LADDERPROJECTEN	 VERPLICHTING TOT DELEN VAN DOCUMENTATIE VOOR CO <sub>2</sub> -PRESTATIELADDER- PROJECTEN MET OPDRACHT- GEVER EN CI VIA BESLOTEN OMGEVING (BIJ START EN AFRONDING EN MINI- MAAL JAARLIJKS)
§4.1	Documentatie van organisatorische grenzen	JA (alleen de gekozen methoden voor de bepaling van de organisatorische grenzen)		
§4.3			Algemene projectgegevens	JA
§7.2	Inventarisatie van sleutelpersonen			
§9.1.2	Datakwaliteitsmanagementplan			
§9.1.3	Emissie-inventaris voor het <i>basisjaar</i>			
§9.2	<i>Interne auditverslag</i>			
§9.3	<i>Directie-beoordelingverslag</i>			
§10.2	<i>Plan van aanpak voor corrigerende maatregelen</i>			
1.A.1 2.A.1 3.A.1	<i>Energiebeoordeling en energiebalans</i>	JA (alleen het <i>finale energieverbruik</i> )	<i>Energiebalans van het energieverbruik op het CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject</i>	JA
1.A.2 2.A.2 3.A.2	Emissie-inventaris en voetafdruk <i>scope 1</i> en <i>scope 2</i>	JA (alleen voetafdruk voor <i>scope 1</i> , <i>markt-gebaseerde scope 2</i> en <i>locatie-gebaseerde scope 2</i> )	Kwantitatieve inschatting emissies als gevolg van het energieverbruik op het CO <sub>2</sub> -Prestatieladderproject	JA



PAR/EIS	 DOCUMENTATIE-VERPLICHTING OP ORGANISATIENIVEAU	 PUBLICATIEVERPLICHTING OP ORGANISATIENIVEAU (OP CO <sub>2</sub> -PRESTATIELADDER-WEBSITE)	 DOCUMENTATIE-VERPLICHTING VOOR CO <sub>2</sub> -PRESTATIELADDERPROJECTEN	 VERPLICHTING TOT DELEN VAN DOCUMENTATIE VOOR CO <sub>2</sub> -PRESTATIELADDERPROJECTEN MET OPDRACHTGEVER EN CI VIA BESLOTEN OMGEVING (BIJ START EN AFRONDING EN MINIMAAL JAARLIJKS)
2.A.2 3.A.2	Emissie-inventaris en voetafdruk voor scope 3	JA (alleen voetafdruk voor scope 3)	Kwantitatieve inschatting <i>upstream</i> en <i>downstream emissies</i> op het CO <sub>2</sub> -Prestatieladderproject	JA
2.A.2 3.A.2	Kwalitatieve OBE analyse		Kwalitatieve inschatting OBE op het CO <sub>2</sub> -Prestatieladderproject	
3.A.2	Kwantitatieve OBE analyse		Kwantitatieve inschatting OBE op het CO <sub>2</sub> -Prestatieladderproject	JA (indien van toepassing)
2.A.3 3.A.3	Overzicht organisatie-activiteiten			
2.A.3 3.A.3	Kwantificering uitstoot per activiteit			
2.A.4 3.A.4	Impact en invloed-analyse	JA (alleen de rang-orde van organisatie-activiteiten)		
2.A.4 3.A.4	Bepaling belangrijkste activiteiten	JA		
2.A.5 3.A.5	<i>Waardeketenanalyses</i>	JA (inclusief een korte samenvatting)		
3.A.5	Inventarisatie mogelijke strategieën naar <i>nul CO<sub>2</sub>-uitstoot</i> voor belangrijkste activiteiten			
3.A.5	Inventarisatie mogelijke strategieën naar <i>nul CO<sub>2</sub>-uitstoot</i> voor overige activiteiten			
2.B.1 3.B.1	<i>Klimaattransitieplan</i> , inclusief doelstellingen	JA		

PAR/EIS	 DOCUMENTATIE-VERPLICHTING OP ORGANISATIENIVEAU	 PUBLICATIEVERPLICHTING OP ORGANISATIENIVEAU (OP CO <sub>2</sub> -PRESTATIELADDER-WEBSITE)	 DOCUMENTATIE-VERPLICHTING VOOR CO <sub>2</sub> -PRESTATIELADDERPROJECTEN	 VERPLICHTING TOT DELEN VAN DOCUMENTATIE VOOR CO <sub>2</sub> -PRESTATIELADDERPROJECTEN MET OPDRACHTGEVER EN CI VIA BESLOTEN OMGEVING (BIJ START EN AFRONDING EN MINIMAAL JAARLIJKS)
1.B.1 2.B.2 3.B.2	Plan van aanpak en maatregellijst, inclusief doelstellingen	JA	Projectplan en maatregellijst voor het CO <sub>2</sub> -Prestatieladderproject	JA
1.B.2 2.B.3 3.B.3	Voortgangsverslag	JA	Evaluatie-/voortgangsverslag voor de maatregelen op het CO <sub>2</sub> -Prestatieladderproject	JA
2.C.2 3.C.2	Proces voor sleutelpersonen om opmerkingen en suggesties voor verbetering te kunnen indienen			
1.C.2 2.C.3 3.C.3	Communicatieplan		Communicatieplan voor CO <sub>2</sub> -Prestatieladderprojecten	
3.C.4	Verslag van toetsing klimaattransitieplan door onafhankelijke deskundige			
1.D.1 2.D.1 3.D.1	Analyse van kennis- en samenwerkingsbehoefte		Analyse van kennis- en samenwerkingsbehoefte voor CO <sub>2</sub> -Prestatieladderprojecten	
1.D.2 2.D.2 3.D.2	Inventarisatie van mogelijkheid voor invulling van kennis- en samenwerkingsbehoefte			
2.D.3 3.D.3	Samenwerkingsovereenkomst of vastgelegde afspraken	JA (alleen omschrijving van de samenwerking en de voortgang)		
2.D.4 3.D.5	Verslag van consultatie klimaattransitieplan bij relevante organisatie			

# 8

# UITVOERING

Zie deel 2 voor de eisen aan de uitvoering.

# 9

# EVALUATIE VAN DE PRESTATIES

## 9.1

### MONITOREN, METEN, ANALYSEREN EN EVALUEREN VAN ENERGIE- EN CO<sub>2</sub>-PRESTATIES EN HET ENERGIE- EN CO<sub>2</sub>-MANAGEMENTSYSTEEM

#### 9.1.1

##### ALGEMEEN

De *organisatie* moet voor het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* vaststellen:

- a. wat moet worden gemonitord en gemeten om voldoende inzicht te hebben, waaronder tenminste of de doelstellingen uit het *plan van aanpak* gehaald gaan worden;
- b. de methoden voor het monitoren, meten, analyseren en evalueren, om valide resultaten te krijgen;
- c. wanneer moet worden gemonitord en gemeten;
- d. wanneer de resultaten van het monitoren en meten moeten worden geanalyseerd en geëvalueerd.

De *organisatie* moet significante *afwijkingen* in de prestaties van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* onderzoeken en daarop reageren.

#### 9.1.2

##### DATAKWALITEITSMANAGEMENTPLAN

De *organisatie* moet een datakwaliteitsmanagementplan opstellen. Daarin beschrijft zij hoe zij streeft naar *continue verbetering* van de data, als:

- die data noodzakelijk zijn voor het kunnen sturen op het effect van energie- en/of CO<sub>2</sub>-reductiemaatregelen en
- die data betrekking hebben op materiële- of relevante emissies of op materieel *energiegebruik*.



In een datakwaliteitsmanagementplan staat hoe energie- en emissiedata zo accuraat mogelijk worden gerapporteerd. Ook staat erin hoe de *organisatie* systematisch streeft naar een verbetering, verbreding en verfijning van de data. In de GHG Protocol Corporate Standard (Hoofdstuk 7) staat een duidelijke checklist met de elementen voor een datakwaliteitsmanagementplan.

### STAPPENPLAN DATAKWALITEIT GEBASEERD OP GHG PROTOCOL, H7

1. Stel een kwaliteitspersoon/-team vast.
2. Ontwikkel een datakwaliteitsmanagementplan.
3. Voer algemene data kwaliteitscontroles uit op basis van het datakwaliteitsmanagementplan.
4. Voer specifieke datakwaliteitscontroles uit.
5. Review de *energiebalans* en emissie-inventaris en bijbehorende rapportage.
6. Stel formele feedbackprocessen vast om de data verzameling, -beheer en -documentatie te verbeteren.
7. Stel rapportage-, documentatie- en archiveringsprocedures vast.

Voor *scope 1* en *scope 2* ligt de manier van berekenen grotendeels vast (zie §9.1.3). Voor *scope 3* en *OBE* zijn er meer vrijheden en zullen berekeningen deels gebaseerd worden op aannames: het is dan van belang om de manier van berekenen en de aannames goed vast te leggen in het datakwaliteitsmanagementplan.

#### 9.1.3

### HET GEBRUIK VAN CO<sub>2</sub>-EMISSIEFACTOREN

Als een *organisatie* (onderdelen van) de CO<sub>2</sub>-*emissie-inventaris* berekent, moet zij CO<sub>2</sub>-emissiefactoren gebruiken. Omdat CO<sub>2</sub>-emissiefactoren internationaal kunnen verschillen<sup>20</sup>, wijst SKAO per land een lijst van nationale CO<sub>2</sub>-emissiefactoren aan als standaardlijst. Op het moment van publicatie van dit handboek is dit voor:

- Nederland: [www.co2emissiefactoren.nl](http://www.co2emissiefactoren.nl) 
- België: [www.co2emissiefactoren.be](http://www.co2emissiefactoren.be) 

Als SKAO voor andere landen lijsten aanwijst wordt dit vermeld op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder.

Voor het gebruik van emissiefactoren voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder gelden de volgende uitgangspunten:

1. De emissiefactoren op de door SKAO aangewezen nationale lijst zijn de standaardwaarden;
2. Als er voor een bepaald land géén lijst is aangewezen, moet de *organisatie* zelf een accurate lijst selecteren. Indien deze niet beschikbaar is kan de *organisatie* de lijst gebruiken die door SKAO is aangewezen voor Nederland;

---

<sup>20</sup> Dit kan bijvoorbeeld komen door verschillen in de elektriciteitsmix (o.a. meer of minder opgewekt met aardgas, kolen, kernenergie of hernieuwbaar), andere bijmengverhoudingen bij brandstoffen of verschillen in de oorsprong van brandstoffen (o.a. uit welk werelddeel is het afkomstig).

3. Als de aangewezen lijst (deels) geüpdatet wordt, moeten de nieuwe emissiefactoren pas gebruikt worden wanneer de *organisatie* rapporteert over de periode waarin de update plaatsvond<sup>21</sup>;
4. De *organisatie* mag andere (officieel erkende) factoren gebruiken in de volgende situaties.
  - i. Als dit leidt tot een meer accurate uitkomst. Dit geldt bijvoorbeeld voor emissies die sterk afhankelijk zijn van de lokale context<sup>22</sup>.
  - ii. Als er voor een bepaalde brandstof, vervoerwijze etc. geen geschikte emissiefactor staat in de nationale lijst.
5. Als er wordt afgeweken van de nationale lijst van emissiefactoren moeten de uitgangspunten die gelden voor het opstellen van deze lijst en de berekeningswijze gelijk blijven.
6. Als een *organisatie* voor één of meer factoren afwijkt van de nationale lijst moet zij de herkomst van de alternatieve factor(en) duidelijk aangeven en moet zij aannemelijk maken waarom het gebruik leidt tot een meer accurate uitkomst.

Ook om *scope 3*-emissies te bepalen, gelden bovenstaande uitgangspunten en moet voor energiedragers en koudemiddelen zoveel mogelijk de nationale lijst met emissiefactoren gebruikt worden. Als het om materialen gaat, wordt een *organisatie* aangeraden de CO<sub>2</sub>-uitstootgegevens op basis van *LCA*-data te gebruiken die aansluiten op de context van de *organisatie*. Als de *organisatie* *LCA*-data gebruikt moet de *LCA* zijn opgesteld volgens ISO 14067<sup>23</sup> of EN 15804<sup>24</sup> voor bouwproducten. Ook kan de *organisatie* data gebruiken die zijn vastgesteld in een EPD- of MRPI-certificaat. Afwijkingen moeten worden onderbouwd.

#### 9.1.4

#### BASISJAAR EN HERBEREKENING

Het is noodzakelijk dat de *organisatie* een *basisjaar* vaststelt om huidige met historische *energieverbruiken*, energieopwekking en CO<sub>2</sub>-emissiegegevens te kunnen vergelijken. Bij het kiezen van een *basisjaar* is het van belang dat

- voor dat jaar betrouwbare energie- en emissiegegevens beschikbaar zijn;
- het *basisjaar* bij de *initiële audit* niet langer in het verleden ligt dan drie jaar vóór het jaar waarin de *initiële audit* plaatsvindt. NB. Een *organisatie* moet altijd beschikken over een emissie-inventaris over het afgelopen jaar (zie eis 1.A.2/2.A.2/3.A.2). Daarom betekent een keuze voor een eerder *basisjaar* dat er bij de *initiële audit* twee emissie-inventarissen moeten worden opgesteld (namelijk één voor het *basisjaar* en één voor het afgelopen jaar);
- een *organisatie* gelijktijdig verschillende basisjaren kan kiezen voor het *energieverbruik*, energieopslag, energieopwekking, *scope 1*-emissies, *Scope 2-emissies*, *scope 3*-emissies en *OBE*;
- mits onderbouwd, een *basisjaar* bij iedere *audit* opnieuw gekozen mag worden.

<sup>21</sup> Een voorbeeld: de update vindt plaats in januari 2025. De nieuwe factoren worden gebruikt zodra gerapporteerd wordt over de periode januari - december 2025.

<sup>22</sup> Een voorbeeld hierbij is de brandstofmix voor de productie van elektriciteit.

<sup>23</sup> Greenhouse gases — Carbon footprint of products — Requirements and guidelines for quantification

<sup>24</sup> Duurzaamheid van bouwwerken - Milieuverklaringen van producten - Basisregels voor de productgroep bouwproducten

### **VOLLEDIGE HERBEREKENING VAN HET BASISJAAR**

Het is verplicht een nieuw *basisjaar* te kiezen als er

- significante wijzigingen zijn in de organisatorische grenzen van de *organisatie*, bijvoorbeeld als gevolg van overname of fusies;
- significante veranderingen zijn in de activiteiten van de *organisatie*. Dit zijn interne veranderingen en veranderingen in de *waardeketen(s)* waarin de *organisatie* actief is.

Als het *basisjaar* (vrijwillig of verplicht) verandert moet voor het nieuwe *basisjaar* de *energiebalans* en *emissie-inventaris* (voor *scope 1* en *scope 2* en indien van toepassing *scope 3*) volledig herberekend worden.

### **GEDEELTELIJKE HERBEREKENING VAN HET BASISJAAR**

Als een *organisatie* niet wijzigt van *basisjaar* kan het toch noodzakelijk zijn dat een deel van de historische energie- of emissiegegevens opnieuw wordt berekend.

- Voor de *energiebalans* en/of de emissie-inventaris voor *scope 1* en *2* moet een gedeeltelijke herberekening plaatsvinden indien een energie- of CO<sub>2</sub>-emissiefactor wijzigt als gevolg van een methodologiewijziging. Hieronder valt een andere berekeningswijze of andere informatiebron voor het bepalen van de energie- of emissiefactor. Van een methodologiewijziging is géén sprake indien de wijziging in de energie- of CO<sub>2</sub>-emissiefactor een gevolg is van technologische vooruitgang, verandering van brandstoftype of gewijzigde marktomstandigheden.
- Voor de emissie-inventaris voor *scope 3* moet gedeeltelijke herberekening plaatsvinden indien veranderingen in methodologie of beschikbaarheid van meer accurate gegevens tot significante wijzigingen in (onderdelen van) de emissie-inventaris leiden. Indien informatie over het *basisjaar* niet in voldoende detail beschikbaar is mag de herberekening gebaseerd worden op een onderbouwde inschatting op basis van informatie over latere jaren die wel beschikbaar is (backcasting). Indien dit niet mogelijk is mag de herberekening achterwege blijven en moet dit bij de emissie-inventaris vermeld worden.

### **REGELS VOOR HERBEREKENING VAN TUSSENLIJGENDE JAREN**

Het kan noodzakelijk zijn om niet alleen het *basisjaar*, maar ook eventuele tussenliggende jaren geheel of gedeeltelijk te herberekenen. Dit is het geval als de energie- en/of emissiegegevens van de tussenliggende jaren relevant zijn voor de informatie die de *organisatie* moet kunnen aantonen bij de eerstvolgende *audit* (dus CO<sub>2</sub>-voetafdrukken, CO<sub>2</sub>-emissie-inventarissen, reductiedoelstellingen, voortgangsrapporten, communicatie-uitingen, etc.).

De *organisatie* moet een volledige of gedeeltelijke herberekening van het *basisjaar* en eventuele tussenliggende jaren duidelijk documenteren. Zie ook de regels over herberekening in ISO 14064-1, §6.4.2.



De *organisatie* moet een *interne audit* uitvoeren waarmee zij onderzoekt of het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* voldoet aan de eisen van het *certificeringsschema*, en dat de *organisatie* dus klaar is voor de *externe audit*, en of er binnen de *organisatie* gewerkt wordt volgens de afspraken in het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* (zoals doelstellingen, procedures, communicatie, publicatie, geplande maatregelen enz.). Naast de feitelijke beoordeling wordt bij de *interne audit* ook gekeken naar mogelijkheden tot verbetering in het systeem en/of de uitvoering. In een *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* is de *interne audit* een belangrijke informatiebron voor de *directiebeoordeling*.

De *organisatie* moet zonder onnodig uitstel alle *corrigerende maatregelen* treffen om *afwijkingen* van de eisen en het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* en hun oorzaken weg te nemen binnen een geschikt tijdschema. Daarnaast moet de *organisatie* controleren of er in Deel 2 voldoende punten zijn gehaald om haar trede te halen of te houden. Om de uitvoering van de *interne audits* te borgen is van belang het proces, planning/uitvoering en verantwoordelijkheden goed vast te leggen.

Een *organisatie* kan de *interne audit* volgens de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder combineren en/of integreren met *interne audits* voor andere managementsysteem-normen.

De resultaten van de *interne audit* worden vastgelegd in een *interne auditverslag*. In dit verslag zijn tenminste vermeld:

- de datum van de *audit*;
- de namen van auditor(s) en auditee(s);
- de doelstelling van de *audit*;
- de reikwijdte;
- de locaties die bezocht zijn;
- de *auditbevindingen*;
- de effectiviteit van het systeem om de CO<sub>2</sub>- en energieprestaties te verbeteren en de (reductie)doelstellingen te halen.

In de *interne audit* moet expliciet aandacht worden besteed aan de volgende vragen:

- Vindt de *organisatie* dat er door de activiteiten (op grond waarvan de *organisatie* aan de eisen voldoet) vooruitgang zit in de *organisatie*?
- Welke onderbouwing ligt hieraan ten grondslag?
- Leveren de door de *organisatie* vastgestelde procedures en de processen binnen de *organisatie* een bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen?
- Welke besluiten worden van de directie gevraagd over eventuele *corrigerende maatregelen*?

De interne auditor

- a. moet objectief en onpartijdig zijn. Dit betekent onder andere dat de interne auditor geen *audit* mag uitvoeren over de inhoud van zijn/haar eigen werk;
- b. moet beschikken over relevante kennis en vaardigheden;
- c. mag een externe partij zijn (bijv. een adviesbureau), zolang aan de vereisten onder a. en b. wordt voldaan.





## DIRECTIEBEOORDELING

De directie moet het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem* van de *organisatie* beoordelen om de continue geschiktheid, toereikendheid, doeltreffendheid van de *organisatie* te bewerkstelligen.

De input voor de *directiebeoordeling* bevat tenminste:

- a. de punten uit §5.1 over leiderschap;
- b. de status van acties uit voorgaande *directiebeoordelingen*, *interne audits* en *externe audits*;
- c. wijzigingen in externe en interne ontwikkelingen die relevant zijn voor het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*;
- d. Informatie over de prestaties en doeltreffendheid van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*, inclusief:
  - i. het energiebeleid en de reductiemaatregelen;
  - ii. de energieprestaties, emissies en de *energiebeoordeling* (eis 1.A.1/2.A.1/3.A.1);
  - iii. de voortgang op de reductiedoelstellingen en mate waarin deze zijn behaald;
  - iv. de intern en externe communicatie en initiatieven;
  - v. de punten van zorg van de onafhankelijke deskundige (eis 3.C.4);
  - vi. de *auditresultaten*: *interne audit* en *externe audit*;
  - vii. *afwijkingen* en *corrigerende maatregelen*;
- e. de doeltreffendheid van ondernomen acties om reductiekansen op te pakken;
- f. kansen voor verbetering.

De output van de *directiebeoordeling* bevat tenminste beslissingen en acties met betrekking tot:

- a. kansen voor verbetering;
- b. de noodzaak om het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*, reductiedoelstellingen, reductiemaatregelen en (deelnames aan) samenwerkingen te wijzigen;
- c. conclusies over de waarschijnlijkheid van het halen van eerder intern/extern gepubliceerde reductiedoelstellingen;
- d. doeltreffendheid van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*, inclusief een expliciete uitspraak over in hoeverre de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder functioneert zoals deze bedoeld is. Deze uitspraak is gebaseerd op de resultaten van de *interne audit*;
- e. behoefte aan middelen.

De *organisatie* moet gedocumenteerde informatie bijhouden als bewijs van de resultaten van de *directiebeoordeling*. Een *organisatie* kan de *directiebeoordeling* volgens de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder combineren en/of integreren met de *directiebeoordeling* voor andere managementsysteem-normen.

## EXTERNE AUDIT

De *organisatie* moet jaarlijks een *audit* laten uitvoeren. De eisen die gelden bij de *initiële audit*, *jaarlijkse audit*, *hercertificatieaudit* en de *speciale audit* en de scores die benodigd zijn voor het slagen voor een bepaalde trede van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder staan in de certificatieregeling.

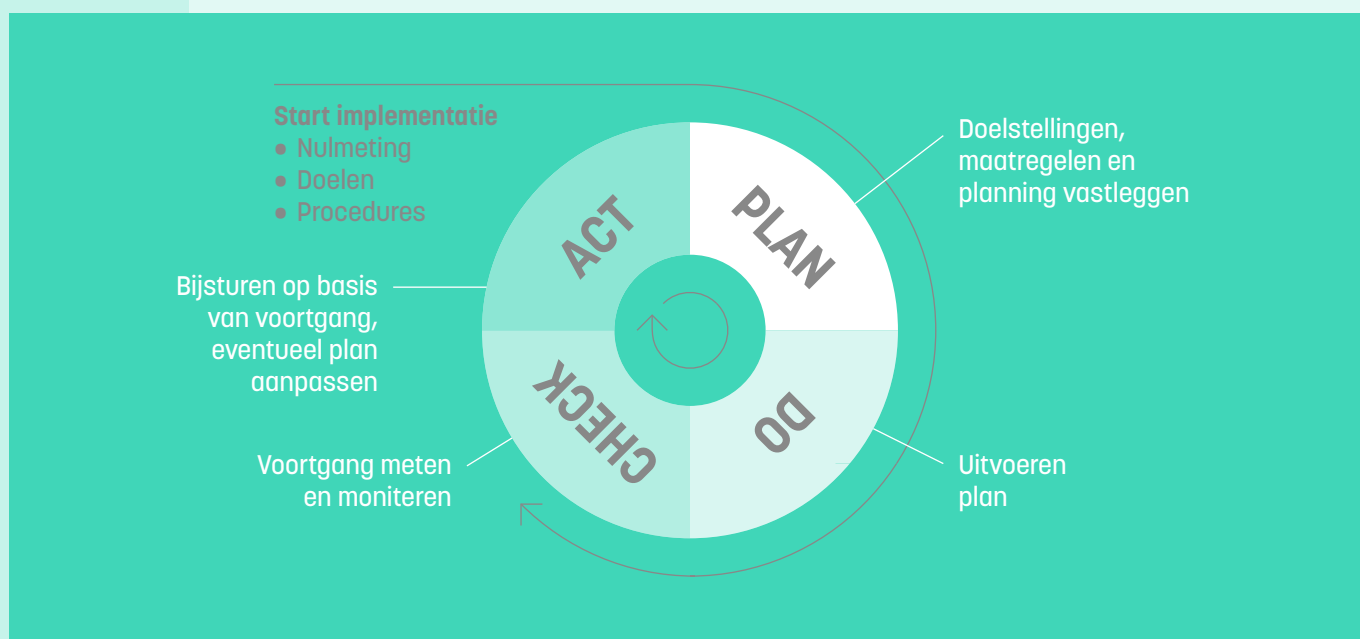
Tijdens iedere *audit* is de *organisatie* zelf verantwoordelijk voor de woordvoering richting de auditor. Indien een externe partij (bijv. een adviesbureau) tijdens de *audit* aanwezig is moet diens rol beperkt blijven tot de passieve rol van souffleur.

# 10 VERBETERING

## 10.1

### CONTINUE VERBETERING

De laddersystematiek is gebaseerd op de principes van een *managementsysteem* en heeft *continue verbetering* als doel. Dit betekent dat er in de *organisatie* continue, herhalende processen aanwezig moeten zijn die gericht zijn op de verbetering van zowel de energie- en CO<sub>2</sub>-prestatie als op de verbetering van het managementsysteem. Deze systematiek is ook te zien als “Plan-Do-Check-Act” (PDCA). PDCA kan kort als volgt worden beschreven:



Figuur 6 Plan-Do-Check-Act cyclus

## 10.2

### AFWIJINGEN EN CORRIGERENDE MAATREGELEN

Als er een *afwijking* wordt geïdentificeerd, moet de *organisatie*:

- Op de *afwijking* reageren, en als van toepassing:
  - Maatregelen treffen om de *afwijking* te beheersen en te corrigeren;
  - De consequenties aanpakken;
- De noodzaak evalueren om maatregelen te treffen om de oorza(a)k(en) van de *afwijking* weg te nemen, zodat de *afwijking* zich niet herhaalt of zich niet elders voordoet, door
  - De *afwijking* te beoordelen;
  - De oorzaken van de *afwijking* vast te stellen;
  - Vast te stellen of zich gelijksoortige *afwijkingen* voordoen of zouden kunnen voordoen;
- De benodigde maatregelen implementeren;
- De doeltreffendheid van de getroffen *corrigerende maatregelen* beoordelen;
- Zo nodig, wijzigingen aanbrengen in het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*.

*Corrigerende maatregelen* moeten passend zijn voor de effecten van de opgetreden *afwijkingen*. De *organisatie* moet gedocumenteerde informatie bijhouden van:

- De aard van de *afwijkingen* en de vervolgens genomen maatregelen;
- De resultaten van de *corrigerende maatregelen*.

Voor belangrijke *afwijkingen* die tijdens een *externe audit* worden geconstateerd moet de *organisatie* binnen 3 maanden *corrigerende maatregelen* treffen. Voor minder belangrijke *afwijkingen* moet de *organisatie* voorafgaand aan de volgende *audit* een plan voor *corrigerende maatregelen* opstellen en implementeren.

# DEEL 2

# OVERZICHT EISEN TREDE 2

INVALSHOEK A INZICHT	INVALSHOEK B REDUCTIE	INVALSHOEK C COMMUNICATIE	INVALSHOEK D SAMENWERKING
<b>Eis 2.A.1</b> De organisatie heeft kwantitatief inzicht in het eigen energieverbruik	<b>Eis 2.B.1</b> De organisatie heeft een klimaattransitieplan voor haar belangrijkste activiteiten, met daarin een middellange-termijndoelstelling voor scope 1, scope 2 en scope 3	<b>Eis 2.C.1</b> De organisatie zorgt dat de sleutelpersonen aantoonbaar op de hoogte zijn van hun rol in het energie- en CO <sub>2</sub> -beleid van de organisatie	<b>Eis 2.D.1</b> De organisatie analyseert haar eigen kennis- en samenwerkingsbehoefte die gerelateerd is aan haar klimaattransitieplan voor haar belangrijkste activiteiten van 2.B.1 en haar plan van aanpak van 2.B.2
<b>Eis 2.A.2</b> De organisatie heeft kwantitatief inzicht in haar scope 1-, scope 2-, scope 3-emissies en kwalitatief inzicht in haar OBE	<b>Eis 2.B.2</b> De organisatie heeft het klimaattransitieplan voor haar belangrijkste activiteiten van 2.B.1 vertaald naar voorbereidende acties, maatregelen en doelstelling(en) voor de korte termijn en heeft deze vastgelegd in een plan van aanpak	<b>Eis 2.C.2</b> De organisatie zorgt dat de sleutelpersonen zich passend bij hun rol actief inzetten voor het uitvoeren en verbeteren van het energie- en CO <sub>2</sub> -beleid	<b>Eis 2.D.2</b> De organisatie inventariseert de mogelijkheden hoe zij invulling kan geven aan de kennis- en samenwerkingsbehoefte van 2.D.1
<b>Eis 2.A.3</b> De organisatie heeft inzicht in haar organisatieactiviteiten en in de uitstoot van deze activiteiten	<b>Eis 2.B.3</b> De organisatie slaagt erin de doelstellingen en/of de voorbereidende acties en maatregelen uit het plan van aanpak voor haar belangrijkste activiteiten van 2.B.2 te realiseren	<b>Eis 2.C.3</b> De organisatie communiceert intern én extern over haar klimaattransitieplan voor haar belangrijkste activiteiten van 2.B.1 en haar plan van aanpak van 2.B.2, inclusief de voortgang	<b>Eis 2.D.3</b> De organisatie geeft actief invulling aan de eigen kennis- en samenwerkingsbehoefte door met één of meer organisaties van 2.D.2 een samenwerking aan te gaan
<b>Eis 2.A.4</b> De organisatie heeft inzicht in de impact van haar organisatieactiviteiten op haar CO <sub>2</sub> -uitstoot en in de invloed die zij daarop heeft en weet welke activiteiten hiervoor het belangrijkst zijn			<b>Eis 2.D.4</b> De organisatie consulteert relevante organisaties over haar klimaattransitieplan voor haar belangrijkste activiteiten van 2.B.1 en de voortgang
<b>Eis 2.A.5</b> De organisatie heeft inzicht in de waardeketens van haar belangrijkste activiteiten			

# A

## INVALSHOEK A INZICHT

### EIS 2.A.1

#### 2.A.1

## DE ORGANISATIE HEEFT KWANTITATIEF INZICHT IN HET EIGEN ENERGIEVERBRUIK

### CRITERIUM 2.A.1-1

#### 2.A.1-1



#### ENERGIEBALANS EN ENERGIEBEOORDELING

Om te voldoen aan dit criterium heeft de *organisatie* drie zaken nodig: De *organisatie* beschikt over een *energiebalans* van het eigen *energieverbruik*, een *energiebeoordeling* volgens §6.3 uit ISO 50001, en een analyse van de (potentiële) rol van de *organisatie* bij *flexibiliteit in het energiesysteem*.

Voor de *energiebalans* gelden de volgende drie voorwaarden:

- Deze wordt gekwantificeerd met metingen en/of plausibele inschattingen;
- De kwantificering omvat minimaal 90% van het *finale energieverbruik* van de *organisatie*. Hele kleine *energieverbruiken* en -productie hoeven niet meegenomen te worden, onderbouwd op basis van *materialiteit*;
- Voor de berekening wordt gebruikgemaakt van accurate conversiefactoren, op basis van finale energie, van brandstoffen en energiedragers<sup>25</sup>.

Voor de *energiebeoordeling* volgens §6.3 uit ISO 50001 gelden de volgende vier voorwaarden:

- Dit is een analyse van *energie-efficiëntie*, *energiegebruik* en *energieverbruik* op basis van informatie. Daardoor identificeert de *organisatie* significant *energieverbruik* en kansen voor verbetering van de energieprestaties.
- Dit is een analyse op hoofdlijnen van de huidige en historische *energieverbruiken* en -productie. Daarbij wordt vergeleken met het *basisjaar* en met ontwikkelingen vanaf dat moment;
- Dit is een gedetailleerde analyse van de *energiebalans* voor het identificeren van de faciliteiten, systemen, processen of apparatuur die een significante invloed hebben op de *energieverbruiken* en -productie;
- Deze is bedoeld om prioriteiten te identificeren en vast te leggen en kansen voor verbetering van de energieprestatie te documenteren op basis van de verbruiken en/of de potentie tot het verbeteren van de energieprestaties.

Zie voor meer informatie en voorbeelden voor de *energiebeoordeling* ook de (informatieve) Bijlage A.6.3 uit ISO 50001.

<sup>25</sup> Hiervoor kan bijv. de energie-inhoud van brandstoffen op [www.co2emissiefactoren.nl](http://www.co2emissiefactoren.nl) gebruikt worden.

Voor de analyse van de (potentiële) rol van de *organisatie* bij *flexibiliteit in het energiesysteem* gelden de volgende twee voorwaarden:

- a. Deze beschrijft of (vestigingen van) de *organisatie* zich bevindt/bevinden in (een) regio('s) met een verhoogde kans op congestie op het lokale elektriciteitsnet;
- b. Deze beschrijft de maatregelen die de *organisatie*, alleen of samen met anderen, kan nemen die bijdragen aan *flexibiliteit in het energiesysteem* inclusief
  - i. tijdelijke verlaging of verhoging van de eigen elektriciteitsafname van het net;
  - ii. tijdelijke verlaging of verhoging van de eigen elektriciteitsproductie die aan het net geleverd wordt;
  - iii. tijdelijke opslag van zelf geproduceerde of van het net afgenomen elektriciteit;
  - iv. het afnemen van hernieuwbare elektriciteit die aantoonbaar (bijvoorbeeld middels tijdsgebonden certificaten<sup>26</sup>) geproduceerd is op het moment dat de *organisatie* deze gebruikt.

#### GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE BIJ CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDERPROJECTEN

Van ieder CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject moet de *organisatie* een *energiebalans* opstellen van het *energieverbruik op een project* en moet zij inzichtelijk maken welke bijdrage het *project* heeft aan de *energiebalans* op organisatieniveau. Dit geldt ook als het CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject wordt uitgevoerd in een *combinatie* (zie §4.1.3 in deel 1 voor de wijze van consolideren). De *organisatie* doet dit bij de start en afronding van het *project*. Indien het een meerjarig *project* is doet de *organisatie* dit tevens jaarlijks.

Voor elk CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject moet de *organisatie* kansen voor verbetering van de energieprestatie identificeren, prioriteiten vastleggen en kansen documenteren op basis van de verbruiken en/of de potentie tot het verbeteren van de energieprestaties.

## EIS 2.A.2

### 2.A.2

## DE ORGANISATIE HEEFT KWANTITATIEF INZICHT IN HAAR SCOPE 1-, SCOPE 2-, SCOPE 3-EMISSIONS EN KWALITATIEF INZICHT IN HAAR OBE

#### CRITERIUM 2.A.2-1

##### 2.A.2-1

#### EMISSIE-INVENTARIS SCOPE 1 EN 2

De *organisatie* moet een, middels een rapport, uitgewerkte CO<sub>2</sub>-emissie-inventaris opstellen voor haar *scope 1* en *scope 2-emissions*, volgens ISO 14064-1 (aangevuld met elementen uit de GHG Protocol Corporate Standard). Dit rapport bevat ook een CO<sub>2</sub>-voetafdruk van de *organisatie*. Aan het rapport en de inventaris worden de volgende eisen gesteld:

<sup>26</sup> Dit zijn certificaten die niet op jaarbasis (zoals bij GvO's) maar op bijvoorbeeld kwartierbasis een match maken tussen duurzame energieproductie en -verbruik.

- a. Betrouwbaarheid en actualiteit:
  - i. de emissie-inventaris is gebaseerd op de werkelijke energieverbruikcijfers van een heel jaar;
  - ii. de CO<sub>2</sub>-emissiefactoren en eventuele herberekening zijn toegepast conform § 9.1.3 uit deel 1 en zijn voorzien van bronvermelding;
  - iii. de gebruikte data zijn herleidbaar tot aan de bronnen (bijvoorbeeld brandstoffacturen, elektriciteitsrekeningen of verbruiksgegevens);
  - iv. de onderbouwing is correct van de verschillen in CO<sub>2</sub>-emissiefactoren, methoden en gerapporteerde emissies met de vorige emissie-inventaris;
  - v. De emissie-inventaris is actueel; dit is het geval tot maximaal 15 kalendermaanden na afloop van het jaar waarover de emissies worden gerapporteerd.
  
- b. Compleetheid:
  - i. de *organisatie* moet een onderbouwde inschatting maken of emissies van *niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgassen*<sup>27</sup> materieel zijn. Als dit het geval is moeten de materiële *niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgassen* afzonderlijk vermeld en gekwantificeerd worden per broeikasgas in kg of ton CO<sub>2</sub>-equivalenten
  - ii. de emissie-inventaris voldoet aan alle eisen uit §9.3.1 punt a t/m t van ISO 14064-1 zoals overgenomen in normatieve Bijlage A, waarbij het de scope-indeling uit het GHG Protocol hanteert;
  - iii. de emissie-inventaris bevat alle (groepen van) faciliteiten, systemen, processen of apparatuur uit de *energiebalans* van eis 2.A.1 en is wat betreft de materiële *scope 1*- en *scope 2* emissies compleet;
  - iv. de emissie-inventaris vermeldt voor *scope 1* en *scope 2* afzonderlijk de CO<sub>2</sub>-voetafdruk;
  - v. de emissie-inventaris dekt alle organisatieonderdelen en -activiteiten van de *organisatie* voor zover die vallen binnen de organisatorische grenzen, inclusief de *projecten* van de *organisatie*.
  - vi. voor brandstoffen en energiedragers is het toegestaan om
    - \* de *Well-to-Wheel (WtW)* emissies te rapporteren in *scope 1* en *scope 2*, óf
    - \* de *Tank-to-Wheel emissies (TtW)* te rapporteren in *scope 1* en *scope 2* en de *Well-to-Tank emissies (WtT)* in *scope 3* (onder categorie 3). Als de *organisatie* hiervoor kiest wordt dit duidelijk vermeld;
  - vii. Als de *organisatie* aantoonbaar *groen gas* afneemt, mag het voor de afgenomen hoeveelheid een emissiefactor voor *groen gas* hanteren. Dit is aantoonbaar als er voor dezelfde hoeveelheid, door de *organisatie* of haar energieleverancier, *Groen Gas GvO's* worden afgeboekt in het register van de *uitgevende instelling* in het land waarin het *groen gas* gebruikt wordt.
  - viii. de *Scope 2-emissies* van elektriciteitsverbruik rapporteert de *organisatie* dual (zie normatieve Bijlage A voor meer informatie). Dit betekent dat de *organisatie* de uitstoot van het elektriciteitsverbruik met twee methoden berekent:

---

<sup>27</sup> T/m handboek 3.1 was de rapportage over materiële *niet-CO<sub>2</sub>- broeikasgassen* optioneel, vanaf handboek 4.0 is dit verplicht.



- \* **Methode 1: locatie-gebaseerde methode:** de *organisatie* hanteert één accurate emissiefactor<sup>28</sup> die de gemiddelde uitstoot van de elektriciteitsproductie op het lokale-, sub-nationale of nationale elektriciteitsnet weergeeft;
- \* **Methode 2: markt-gebaseerde methode:** de *organisatie* hanteert per stroombron een aparte accurate emissiefactor. Hierbij maakt de *organisatie* een verdeling tussen van het net afgenomen *grijze-* en/of *groene stroom*:
  - **Grijze stroom:** De *organisatie* moet zoveel mogelijk een onderscheid maken per grijzestroombron<sup>29</sup> (bijv. kolen-, gas- of kernenergie) en een leveranciersspecifieke emissiefactor hanteren. Als de *organisatie* niet kan achterhalen wat de exacte oorsprong is van (een deel van) haar *grijze stroom*, als er geen leveranciersspecifieke emissiefactor beschikbaar is of als zij *grijze stroom* uit het buitenland afneemt moet zij (voor dat deel) één accurate gemiddelde emissiefactor voor alle grijzestroombronnen op het lokale-, sub-nationale of nationale elektriciteitsnet hanteren.
  - **Groene stroom:** De *organisatie* moet aantonen dat sprake is van *groene stroom* dat voldoet aan de volgende voorwaarden<sup>30</sup>:
    - \* De elektriciteit is aantoonbaar duurzaam. Dit betekent dat
      - deze opgewekt is met hernieuwbare bronnen, zoals windenergie, zonne-energie, geothermische energie, omgevingsenergie, getijdenenergie, golfslagenergie en andere energie uit de oceanen, waterkracht, en energie uit biomassa, stortgas, gas van rioolwaterzuiveringsinstallaties, en biogas;
      - elektriciteit uit biomassa, stortgas, gas van rioolwaterzuiveringsinstallaties en biogas gecertificeerd is voor een door de EU goedgekeurd schema<sup>31</sup> of daaraan gelijkwaardig;
      - de *organisatie*, of haar energieleverancier, GvO's afboekt in het register van de *uitgevende instelling* in het land waarin de *groene stroom* gebruik wordt. Dit kan aangetoond worden middels afboekoverzichten of met een stroometiket (of een equivalent) in combinatie met een contract of factuur van de leverancier waaruit blijkt hoeveel van dit product is afgenomen in dat kalenderjaar;
    - \* De elektriciteit is additioneel. Dit betekent dat deze afkomstig is uit
      - het land waarin de elektriciteit gebruikt wordt óf
      - een ander land en de *organisatie* kan de additionaliteit van de door haar afgenomen elektriciteit in voldoende mate onderbouwen op basis van
        - \* het belang van haar (financiële) bijdrage voor de realisatie of het voortbestaan van het duurzame energieproject, én
        - \* de aanwezigheid van een fysieke verbinding (interconnectie) voor het elektriciteitstransport tussen het gebruiksland en het productieland én
        - \* het lidmaatschap van de *uitgevende instelling* in het productieland van de Association of Issuing Bodies (AIB).

<sup>28</sup> In Nederland en België is dit de emissiefactor 'stroom onbekend' op [www.co2emissiefactoren.nl](http://www.co2emissiefactoren.nl) en [www.co2emissiefactoren.be](http://www.co2emissiefactoren.be).

<sup>29</sup> In Nederland kan hiervoor het stroometiket gebruikt worden.

<sup>30</sup> Deze voorwaarden voor elektriciteitsverbruik in Nederland zijn in lijn met Milieukeur Groene Elektriciteit van SMK. Een *groene stroom*product met een geldig SMK-keurmerk voldoet in Nederland daarmee automatisch aan de voorwaarden.

<sup>31</sup> Op de publicatiedatum van dit handboek zijn dat 2BSvs, Better Biomass, Bonsucro EU, ISCC EU, KZR INiG, REDcert, Red Tractor, RSB EU RED, RTRS EU RED, SQC, TASC, UFAS, SURE, SBP en AACs.

## PLANNING

De onderbouwde inschatting of niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgasemissies tot de materiële *scope 1*- en *scope 2-emissies* behoren (punt 1) moet minimaal voorafgaand aan iedere *initiële audit* en driejaarlijks gemaakt worden.

### CRITERIUM 2.A.2-2

2.A.2-2

#### EMISSIE-INVENTARIS SCOPE 3

De *organisatie* moet de, middels een rapport, uitgewerkte CO<sub>2</sub>-emissie-inventaris voor *scope 1* en *scope 2* van 2.A.2-1 uitbreiden met een kwantificering van *scope 3* van de *organisatie*. De *organisatie* maakt op basis van deze rapportage een aparte *scope 3*-voetafdruk.

Voor deze kwantificering voor *scope 3* geldt het volgende:

- a. De *organisatie* gebruikt de 15 *scope 3*-categorieën uit Hoofdstuk 5 uit de GHG Protocol Scope 3 Standard (zie voor meer toelichting normatieve Bijlage A). De categorieën zijn:
  - \* **Scope 3 upstream**
    - i. Gekochte goederen en diensten;
      - \* Optionele subcategorie: cloudcomputing- en datacentradiensten
    - ii. Kapitaalgoederen;
    - iii. Brandstof- en energieactiviteiten (niet opgenomen in *scope 1* of *scope 2*);
    - iv. Upstreamvervoer en -distributie;
    - v. Afval geproduceerd bij activiteiten;
    - vi. *Zakelijk reisverkeer*;
    - vii. Woon-werkverkeer werknemers;
    - viii. Upstream geleasede activa;
  - \* **Scope 3 downstream**
    - ix. Downstreamvervoer en -distributie;
    - x. Verwerking verkochte producten;
    - xi. Gebruik verkochte producten en diensten;
    - xii. End-of-life verwerking verkochte producten;
    - xiii. Downstream geleasede activa;
    - xiv. Franchises;
    - xv. Investerings
- b. De *organisatie* moet een onderbouwde inschatting maken of niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgasemissies tot de *relevante scope 3-emissies* behoren. Als dit het geval is moeten deze afzonderlijk vermeld en gekwantificeerd worden voor elk broeikasgas in kg of ton CO<sub>2</sub>-equivalenten.
- c. De vuistregel moet zijn dat minimaal twee derde van de totale upstream en downstream *scope 3*-emissies opgenomen is in de inventaris (100% is het theoretisch maximum). Het detailniveau dat nodig is en hoe betrouwbaar de kwantificering is hangt per (sub) categorie af van het inzicht dat de *organisatie* al heeft (hoe lang zij al gecertificeerd is). De aanpak hiervoor wordt hieronder toegelicht.

Voor het detailniveau en de betrouwbaarheid van de kwantificering voor *scope 3* geldt het volgende:

- d. *Organisaties* die beginnen met de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder mogen zich baseren op inschattingen. Het gaat om het krijgen van een globaal inzicht in de omvang en zwaartepunten per *scope 3*-categorie. Dit betekent:

- \* Het is toegestaan om met onderbouwing één of meer scope 3-categorieën leeg te laten. De *organisatie* mag categorie 6 (zakelijk reisverkeer) nooit uitsluiten en de *organisatie* moet altijd tenminste één upstream en één downstream categorie meenemen. Als de *organisatie* categorieën leeglaat, kan het dit onderbouwen;
  - \* Als de *organisatie* voor brandstoffen en energiedragers in de emissie-inventaris voor scope 1 en scope 2 (eis 2.A.2-1) alleen de TtW-emissies rapporteert, moet het de WtT-emissies rapporteren in scope 3 (categorie 3);
  - \* De kwantitatieve inschattingen mogen gebaseerd zijn op financiële gegevens (spend based) zoals omzet, gecombineerd met op kosten gebaseerde emissiefactoren<sup>32</sup>, ook kan de *organisatie* activiteitgegevens gebruiken op basis van fysieke inschattingen (hoeveelheden, aantallen, liters, oppervlaktes e.d.), gecombineerd met emissiefactoren gebaseerd op industriegemiddelden;
  - \* Eventueel kan de *organisatie* binnen een scope 3-categorie ontbrekende gegevens aanvullen door extrapolatie;
  - \* Emissies van downstreamcategorieën hoeven niet gebaseerd te zijn op emissiegegevens van klanten of gebruikers;
  - \* De *organisatie* kan emissies bepalen op basis van ontwerpspecificaties en aannames over de gebruiksfase. Hierbij kunnen per categorie en activiteit clusters van vergelijkbare producten, diensten, activa of investeringen gevormd worden waarvoor dezelfde aannames gelden. Gebruikte methodes, aannames en wijze van clustering moeten worden beschreven.
- e. *Organisaties* die langer gecertificeerd zijn moeten het inzicht in scope 3 stapsgewijs verbreden, verbeteren en verfijnen. Doel is dat binnen elke relevante scope 3-categorie inzicht ontstaat in de omvang en het effect van (potentiële) reductiemaatregelen per activiteit zodat de *organisatie* hierop kan sturen. Prioriteit voor de verbetering moet liggen bij scope 3-categorieën die relevant zijn voor de belangrijkste activiteiten zoals bepaald in eis 2.A.4-2. Hiervoor kunnen de volgende activiteitgegevens en emissiefactoren gebruikt worden:
- \* De *organisatie* moet zoveel mogelijk gebruikmaken van werkelijke activiteit gegevens zoals hoeveelheden, aantallen, liters, oppervlaktes, etc.;
  - \* Upstream emissiefactoren moeten zoveel mogelijk gebaseerd zijn op specifieke gegevens van *leveranciers*;
  - \* Downstream emissiefactoren moeten toegesneden zijn op (het gebruik van) een product, locatie, asset, franchise of investering;
  - \* Voor materiaalgebaseerde emissies (categorie 1, 2, 5, 11, 12) moeten emissiefactoren zoveel mogelijk gebaseerd zijn op LCA's (upstream bij voorkeur afkomstig van leveranciersspecifieke data). Als dat niet mogelijk is moeten zij afkomstig zijn van gevalideerde sectorspecifieke data eventueel aangevuld met niet-gevalideerde industriegemiddelden. Gemengd gebruik van databronnen is toegestaan;
  - \* Voor transport en brandstofgerelateerde activiteiten (categorie 3, 4, 6, 7 en 9) geldt dat:
    - \* zoveel mogelijk gebruikgemaakt moet worden van werkelijk brandstofgebruik, of als dat niet mogelijk, is van transportafstanden;
    - \* de emissiefactoren moeten gebaseerd zijn op nationaal geaccepteerde gemiddelde emissiefactoren. Upstream kan er ook gebruik gemaakt worden van gevalideerde leverancier specifieke gegevens

---

<sup>32</sup> Hiermee worden emissiefactoren bedoeld die gebaseerd zijn op Environmentally-extended input output EElO modellen, zoals Exiobase

- \* Voor downstreamcategorieën is het nodig om gebruiksscenario's aan te nemen. Voor de scenario's kunnen per categorie en per activiteit clusters van vergelijkbare producten, diensten, activa, of investeringen gevormd worden.
- \* Het gebruik van extrapolatie dient te worden geminimaliseerd.

Voor een verdere uitwerking en voorbeelden van kwantificering van scope 3-categorieën staan in de 'Scope 3 calculation guidance' van het GHG Protocol.

### PLANNING

De onderbouwde inschatting of niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgasemissies tot de *relevante scope 3-emissies* behoren (punt b.) moet minimaal voorafgaand aan iedere *initiële audit* en driejaarlijks gemaakt worden.

### CRITERIUM 2.A.2-3

2.A.2-3

#### KWALITATIEVE OBE-ANALYSE

De *organisatie* moet een kwalitatieve analyse van haar *Overige Beïnvloedbare Emissies (OBE)* maken waarin zij afzonderlijk en op hoofdlijnen ingaat op de relevantie in termen van (potentiële) impact- en invloed van

- *Biogene CO<sub>2</sub>-emissies* (direct en/of indirect);
- *CO<sub>2</sub>-verwijderingen* (direct);
- *Vermeden emissies* (zowel positief als negatief).

In de analyse beantwoordt de *organisatie* de volgende vragen:

- Of, en zo ja hoe, één of meer van de 3 *OBE*-typen relevant (kunnen) zijn in de *sector(en)* waarin zij opereert;
- Of, en zo ja hoe, één of meer van de 3 *OBE*-typen relevant (kunnen) zijn voor haar *organisatie* en de activiteiten die zij uitvoert;
- Welke rol de *organisatie* ziet voor zichzelf bij de beïnvloeding van één of meer van de 3 *OBE*-typen, bijvoorbeeld door samenwerking in de *waardeketen*, inkoop of het maken van beleid.

De *organisatie* kan bij deze analyse ter onderbouwing gebruikmaken van de uitkomsten van een tool/vragenlijst die beschikbaar is in 'Mijn CO<sub>2</sub>-Prestatieladder' waarmee op basis van o.a. de *sector*, organisatiegrootte en activiteiten van de *organisatie* een uitspraak gedaan wordt of, en zo ja hoe groot, de kans is dat één of meerdere *OBE*-typen relevant zijn voor de *organisatie*.

### PLANNING

Als de *organisatie* bij de kwalitatieve *OBE*-analyse kan aantonen dat geen van de drie *OBE*-typen relevant is voor de *organisatie*, volstaat het als zij deze enkel voorafgaand aan iedere *initiële audit* en driejaarlijks herhaalt.

### GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE BIJ CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDERPROJECTEN

#### Behorend bij criterium 2.A.2-1, 2.A.2-2 en 2.A.2-3

De *organisatie* beschikt voor ieder *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject* over een kwantitatieve inschatting van de *emissies als gevolg van energieverbruik op het project* en de *upstream en downstream emissies op het project*. Voor deze inschatting geldt dat

- de *organisatie* gebruik kan maken van allocatie (toerekening) van de *upstream en downstream emissies* aan het *project* op basis van (eigen) kentallen van voorgaande

*projecten* of andere ervaringscijfers. In dit geval mag de *organisatie* gebruikmaken van fysieke of economische allocatie zoals beschreven in Hoofdstuk 8 van de GHG Protocol Scope 3 Standard.

- b. de *organisatie* een onderscheid maakt tussen
  - i. de *upstream emissies* op het *project* en de *emissies als gevolg van energieverbruik op het project*: de *organisatie* mag deze emissies afleiden van een LCA<sup>33</sup> als de opdrachtgever van het *project* deze vraagt. Als de *organisatie* gebruik wil maken van een LCA moet deze opgesteld zijn volgens ISO14067<sup>34</sup> of EN15804<sup>35</sup> en moet deze tenminste de LCA-fases A1 tot en met A5 omvatten. Hierbij kan er een LCA zijn van het hele *project* of van een deel van het *project*. Er is een LCA van het hele *project* als de *organisatie* aannemelijk kan maken dat de LCA tenminste 80% van de gecombineerde *emissies als gevolg van energieverbruik op het project* en de *upstream emissies* op het *project* omvat. In alle andere gevallen is er een LCA van een deel van het *project* en kan de *organisatie* deze alleen gebruiken voor de onderbouwing van dit betreffende deel van de CO<sub>2</sub>-berekening.
  - ii. de *downstream emissies* op het *project*: de *organisatie* mag deze emissies afleiden van een LCA of het mag deze zelf inschatten. De downstreamemissies moeten tenminste het energie- en/of materiaalgebruik in de gebruiksfase (LCA-fase B) van het *project* omvatten.

De *organisatie* doet dit bij de start en afronding van het *project*. Indien het een meerjarig *project* is doet de *organisatie* dit tevens jaarlijks.

## EIS 2.A.3

### 2.A.3

## DE ORGANISATIE HEEFT INZICHT IN HAAR ORGANISATIEACTIVITEITEN EN IN DE UITSTOOT VAN DEZE ACTIVITEITEN

### CRITERIUM 2.A.3-1

#### 2.A.3-1

#### INDELING IN ACTIVITEITEN

1. ORGANISATIE-ACTIVITEITEN	2. OMSCHRIJVING ACTIVITEITEN
Activiteit 1	
Activiteit 2	
Activiteit 3	

*Figuur 7 Omvang- en invloedtabel met kolom 1 en 2*

<sup>33</sup> Een voorbeeld hierbij is een berekening van een Milieu Kosten Indicator (MKI)

<sup>34</sup> Greenhouse gases — Carbon footprint of products — Requirements and guidelines for quantification

<sup>35</sup> Duurzaamheid van bouwwerken - Milieuverklaringen van producten - Basisregels voor de productgroep bouwproducten



De *organisatie* moet een rapportage maken waarin ze al haar werkzaamheden onderverdeelt in activiteiten, systemen, functies of clusters van activiteiten (hierna: activiteiten) en deze voorziet van een korte omschrijving. De *organisatie* kiest zelf hoe globaal of gedetailleerd zij afbakent en daarmee ook hoeveel activiteiten zij onderscheidt. Een *organisatie* kan bijvoorbeeld kiezen voor afbakening op het niveau van primaire processen (inkoop, verkoop, realisatie), het niveau van business units of afdelingen (voor een bedrijf bijv. woningbouw, industrie, utiliteitsbouw en infra en voor een overheidsorganisatie bijv. welzijn, sociale zaken, ruimtelijke ordening en overig) of voor het niveau van deelprocessen (inkoop van product X t.b.v. onderhoud, inkoop van product Y t.b.v. nieuwbouw).

Voor de onderverdeling moet de *organisatie* meewegen dat de activiteiten

- a. een logische combinatie zijn van producten/diensten en markten die relevant zijn of naar verwachting zullen zijn, voor
  - \* de inkomsten van de *organisatie* en/of
  - \* de uitgaven van de *organisatie* en/of
  - \* de *projecten* van de *organisatie* en/of
  - \* de CO<sub>2</sub>-uitstoot van de *organisatie* in *scope 1*, *scope 2* en *scope 3*;
- b. zowel op dit moment relevant zijn voor de *organisatie* als dat naar verwachting in de toekomst zullen zijn, op basis van markt-/organisatieontwikkelingen;
- c. samen alles afdekken wat de *organisatie* doet, waarbij geldt dat overlap van activiteiten de voorkeur verdient boven het weglaten van activiteiten. Als nodig is het toegestaan een activiteit 'overig' of 'overhead' toe te voegen;
- d. geschikt zijn om *scope 1*-, *scope 2*- en *scope 3*-emissies aan te alloceren;
- e. geschikt zijn voor monitoring door de *organisatie*.

De *organisatie* maakt een omvang- en invloedtabel. De gekozen activiteiten vermeldt ze in kolom 1. Een korte omschrijving van deze activiteiten (als relevant voor de CO<sub>2</sub>-uitstoot) vult de *organisatie* in bij kolom 2.

### CRITERIUM 2.A.3-2

2.A.3-2

#### OMVANG VAN DE UITSTOOT PER ACTIVITEIT

1. ORGANISATIE-ACTIVITEITEN	2. OMSCHRIJVING ACTIVITEITEN	3. KWANTITATIEVE INSCHATTING CO <sub>2</sub> -UITSTOOT (OMVANG)				
		A. SCOPE 3 UPSTREAM	B. SCOPE 1	C. SCOPE 2	D. SCOPE 3 DOWN-STREAM	E. SOM A T/M D
Activiteit 1						
Activiteit 2						
Activiteit 3						

Figuur 8 Omvang- en invloedtabel met kolom 1, 2 en 3



Voor al haar bij 2.A.3-1 bepaalde organisatieactiviteiten moet de *organisatie* de *scope 1*, *scope 2*, *scope 3* upstream en *scope 3* downstream kwantitatief inschatten in kg of ton CO<sub>2</sub>-

equivalenten, als deze emissies naar verwachting materieel (*scope 1* en *scope 2*) of relevant (*scope 3*) zijn.

De kwantitatieve inschatting bestaat voor iedere organisatieactiviteit apart uit twee onderdelen, die de *organisatie* opneemt in de omvang- en invloedtabel:

- a. Het deel van de emissie-inventaris van 2.A.2-1 voor de *scope 1*- en *scope 2*-emissies dat toe te rekenen is aan de betreffende organisatieactiviteit (kolom 3b en 3c);
- b. Het deel van de emissie-inventaris van 2.A.2-2 voor de *scope 3*-emissies (onderverdeeld in *scope 3* upstream en *scope 3* downstream) dat toe te rekenen is aan die organisatieactiviteit (kolom 3a en 3d);

De *organisatie* moet zoveel mogelijk per afzonderlijke activiteit de emissies bepalen. Als alternatief is het toegestaan om te alloceren. De kwantitatieve inschatting mag bij de *initiële audit* nog grof zijn en moet meegroeien met het inzicht in *scope 3*.

De *organisatie* vermeldt in kolom 3e in de omvang- en invloedtabel per organisatieactiviteit de som van *scope 3* upstream (kolom 3a), *scope 1* (kolom 3b), *scope 2* (kolom 3c) en *scope 3* downstream (kolom 3d).

## EIS 2.A.4

### 2.A.4

## DE ORGANISATIE HEEFT INZICHT IN DE IMPACT VAN HAAR ORGANISATIEACTIVITEITEN OP HAAR CO<sub>2</sub>-UITSTOOT EN IN DE INVLOED DIE ZIJ DAAROP HEEFT EN WEEET WELKE ACTIVITEITEN HIERVOOR HET BELANGRIJKST ZIJN

### CRITERIUM 2.A.4-1

#### 2.A.4-1

#### IGI ANALYSE

De *organisatie* moet een impact- en invloedanalyse maken. Daarin rapporteert zij over de (potentiële) impact van de organisatieactiviteiten die ze bij 2.A.3-1 bepaald heeft op haar *scope 1*-, *scope 2*- en *scope 3*-emissies.

Bij het bepalen van deze impact weegt de *organisatie* mee wat haar invloed is en wat de (relatieve) omvang van de uitstoot is. Dit legt zij vast in een omvang- en invloedtabel (kolommen 1, 2 en 3 zijn al opgesteld bij 2.A.3). Met deze tabel brengt de *organisatie* per activiteit haar *scope 1*- en 2-emissies en *relevante scope 3-emissies* in kaart.



### UITBREIDING KOLOM 3: INVLOED VAN DE ORGANISATIE OP DE CO<sub>2</sub>-UITSTOOT PER ACTIVITEIT

1. ORGANISATIE- ACTIVITEITEN	2. OMSCHRIJVING ACTIVITEITEN	3. KWANTITATIEVE INSCHATTING CO <sub>2</sub> -UITSTOOT (OMVANG) EN INVLOED								
		A. SCOPE 3 UPSTREAM	INVLOED	B. SCOPE 1	INVLOED	C. SCOPE 2	INVLOED	D. SCOPE 3 DOWNSTREAM	INVLOED	E. SOM A T/M D
Activiteit 1					GROOT		GROOT			
Activiteit 2					GROOT		GROOT			
Activiteit 3					GROOT		GROOT			

Figuur 9 Omvang- en invloedtabel met een uitbreiding in kolom 3 met 'invloed'

De *organisatie* moet voor iedere organisatieactiviteit een inschatting geven van de eigen invloed op de uitstoot in scope 3 upstream en scope 3 downstream. De inschatting moet kwalitatief zijn met als classificaties 'te verwaarlozen', 'klein', 'middelgroot' of 'groot'. Voor scope 1 en scope 2 is de invloed al ingevuld als 'groot'.

Is het (gezamenlijk) financiële belang dat de relaties van 2.A.5-1 vertegenwoordigen (inkoopwaarde/verkoopwaarde) dat verbonden is met een organisatieactiviteit relatief groot? Dan moet de *organisatie* dit meewegen bij het bepalen van de invloed in kolom 3. Bij een groter (gezamenlijk) financieel belang wordt een grotere invloed verondersteld.

1. ORGANISATIE- ACTIVITEITEN	2-3. (ZIE BOVEN)	4. OMVANG T.O.V. SECTOR	5. OMVANG T.O.V. ACTIVITEITEN	6. RISICO	7. RICHTLIJNEN	8. RANGORDE
Activiteit 1						
Activiteit 2						
Activiteit 3						

Figuur 10 Omvang- en invloedtabel met kolommen 4 t/m 8

#### KOLOM 4: OMVANG VAN DE UITSTOOT VERGELEKEN MET DE UITSTOOT VAN ORGANISATIES IN DE SECTOR

In deze kolom moet de *organisatie* op basis van kolom 3 en van haar marktaandeel voor iedere organisatieactiviteit een inschatting maken van hoe groot haar uitstoot is ten opzichte van de uitstoot van alle *organisaties* die vergelijkbare organisatieactiviteiten uitvoeren in dezelfde markt of sector. De markt of sector kan hierbij gezien worden als lokaal, nationaal of internationaal. De inschatting moet kwalitatief zijn met als classificaties 'te verwaarlozen', 'klein', 'middelgroot' of 'groot'.

#### KOLOM 5: OMVANG VAN DE UITSTOOT VERGELEKEN MET DE UITSTOOT VAN ANDERE ACTIVITEITEN VAN DE ORGANISATIE

In deze kolom moet de *organisatie* op basis van kolom 3 voor iedere organisatieactiviteit een inschatting maken van de omvang van haar uitstoot ten opzichte van de uitstoot van andere activiteiten van de *organisatie*. De inschatting moet kwalitatief zijn met als classificaties 'te verwaarlozen', 'klein', 'middelgroot' of 'groot'.



### KOLOM 6: RISICO

De *organisatie* moet in deze kolom vermelden wat het CO<sub>2</sub>-gerelateerde risicoprofiel is van de activiteit. Het gaat hierbij om het financiële-, juridische- of reputatierisico dat de *organisatie* loopt als het de organisatieactiviteit buiten beschouwing zou laten. Denk hierbij aan het reputatierisico dat een *organisatie* loopt als *belanghebbenden*, zoals klanten, *leveranciers*, investeerders, beleidsmakers of NGO's, de organisatieactiviteiten belangrijk zouden vinden, maar de *organisatie* deze uit wil sluiten omdat de CO<sub>2</sub>- emissies relatief laag zijn. De inschatting moet kwalitatief zijn met als classificaties te verwaarlozen, klein, middelgroot of groot.

### KOLOM 7: SECTORRICHTLIJNEN

In deze kolom moet de *organisatie* aangeven wat de mate is waarin richtlijnen binnen de *sector* (als die er zijn), zoals uitgegeven door brancheverenigingen, voorschrijven dat deze CO<sub>2</sub>- emissies meegenomen moeten worden door *organisaties* in de *sector*. De inschatting moet kwalitatief zijn met als classificaties 'te verwaarlozen', 'klein', 'middelgroot' of 'groot'.

### KOLOM 8: DE RANGORDE

In deze kolom wordt een rangorde van de organisatieactiviteiten gemaakt. Uitgangspunt dat iedere ingevulde cel in kolom 3 t/m 7 een waarde krijgt. Daarbij geldt:

- te verwaarlozen = 1
- klein = 2
- middelgroot = 3
- groot = 4

De *organisatie* kiest zelf en beargumenteert of het een weging toepast bij het maken van de rangorde.

### CRITERIUM 2.A.4-2

2.A.4-2

#### BEPALING BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN

De *organisatie* bepaalt wat haar belangrijkste organisatieactiviteit(en) zijn op basis van de I&I-analyse en de rangorde van eis 2.A.4-1, zodat zij hier haar vervolganalyses, plannen, doelstellingen en maatregelen op kan richten. Het hangt af van het gekozen aggregatieniveau bij 2.A.3-1 of er één of meerdere belangrijkste organisatieactiviteiten zijn.

De belangrijkste organisatieactiviteit(en) zijn de activiteit(en) die het hoogst staan in de rangorde en waarvan de opgetelde uitstoot in kolom 3e de grens van 50% van het totaal van kolom 3e overschrijdt. Het is toegestaan de lijst met belangrijkste activiteiten uit te breiden met activiteiten die lager staan in de rangorde als de *organisatie* kan onderbouwen dat de organisatieactiviteit(en) in de toekomst op basis van *organisatie*- en/of markontwikkelingen waarschijnlijk wel zullen horen tot de belangrijkste organisatieactiviteiten.

## EIS 2.A.5

### 2.A.5

## DE ORGANISATIE HEEFT INZICHT IN DE WAARDEKETENS VAN HAAR BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN

### CRITERIUM 2.A.5-1

#### 2.A.5-1



#### WAARDEKETENANALYSE EN INZICHT IN DIRECTE RELATIES

De *organisatie* inventariseert en analyseert de relevante delen van de *waardeketen(s)* die horen bij de belangrijkste activiteit(en) van de *organisatie* die bepaald zijn bij 2.A.4-2. Deze waardeketenanalyses zijn gericht op de belangrijkste bronnen, de reductiemogelijkheden op korte en *middellange termijn* en op de omvang van de CO<sub>2</sub>-emissies. Deze emissies kunnen zowel vallen in *scope 1*, *scope 2* als in *scope 3*.

Per organisatieactiviteit bestaat deze analyse uit de volgende stappen:

- **Stap 1:** *directe relaties* in kaart brengen

De *organisatie* inventariseert wie haar belangrijkste *directe relaties* zijn en voor welke belangrijkste organisatieactiviteiten van 2.A.4-2 deze relaties relevant zijn.

Dit bepaalt de *organisatie* als volgt:

- i. Zij stelt een overzicht op van haar upstream-relaties: *leveranciers* of andere partijen die direct geld ontvangen van de *organisatie*, met hun geschatte aandeel (als percentage) in de totale uitgaven min loonkosten en belastingen van de *organisatie*. Daarbij moeten deze partijen samen tenminste 80% afdekken. De relaties die verantwoordelijk zijn voor de resterende 20% van de cumulatieve uitgaven hoeven niet in het overzicht te worden opgenomen<sup>36</sup>;
- ii. De *organisatie* stelt een overzicht op van haar downstream-relaties: klanten of andere partijen van wie de *organisatie* direct geld ontvangt met hun geschatte aandeel (als percentage) in de cumulatieve inkomsten van de *organisatie* (omzet, subsidies, etc.). Daarbij moeten deze partijen samen tenminste 80% van de totale inkomsten afdekken. De *organisatie* hoeft relaties die verantwoordelijk zijn voor de resterende 20% van de cumulatieve inkomsten niet in het overzicht op te nemen;
- iii. Van beide overzichten afzonderlijk selecteert de *organisatie* tenminste de bovenste relaties die samen 50% van de financiële waarde vertegenwoordigen. Dit zijn de belangrijkste *directe relaties*.

Vervolgens bepaalt de *organisatie* van iedere belangrijkste directe relatie met welke belangrijkste organisatieactiviteit(en) deze relatie verbonden is. NB. De relevantie van deze relaties speelt ook mee in het kader van hun rol als *belanghebbende* bij communicatie (zie eis 2.C.3-1) en hun potentie als samenwerkingspartner (zie 2.D.2).

<sup>36</sup> *Organisaties* die bij het bepalen van hun organisatorische grenzen (zie §4.1 in Deel 1) gekozen hebben voor de laterale methode (methode 2) beschikken al over een overzicht van hun *leveranciers*. Zij moeten het overzicht enkel nog uitbreiden met eventuele andere partijen die direct geld ontvangen van de *organisatie*.

- **Stap 2:** ‘Mapping’: de *organisatie* brengt de *waardeketen(s)* op hoofdlijnen verder in kaart. Zij bouwt voort op de I&I analyse van 2.A.4-1 die bestaat uit een beschrijving van de *waardeketen*, de betrokken partijen (tenminste de *directe relaties* uit stap 1 én voor zover mogelijk de *leveranciers*, afnemers en eindgebruikers van deze relaties), de emissiebronnen, de bijbehorende (productie)processen en de eigen invloed.
- **Stap 3:** alloceren of berekenen van emissies: Het alloceren of berekenen van emissies aan de betrokken partijen uit de *waardeketen*, zodat indicatief inzicht ontstaat in het aandeel van individuele partijen in de emissies van de gehele *waardeketen*. De emissie-inventaris voor *scope 3* (2.A.2-2) en de ‘mapping’ in stap 2 zijn het vertrekpunt. De allocatie of berekening moet onderbouwd kunnen worden, bijvoorbeeld met een *LCA*.
- **Stap 4:** analyse waardeketenpartners: Wie zijn de meest relevante waardeketenpartners en welke rol kunnen zij (potentieel) spelen bij het reduceren van de uitstoot van stap 3.
- **Stap 5:** analyse reductiemogelijkheden op de korte en *middellange termijn*: uit welke (productie)processen zijn emissies afkomstig, wat is het reductiepotentieel van deze bronnen onderverdeeld naar *scope 1*, *scope 2* en *scope 3* en welke mogelijkheden heeft de *organisatie* om deze te beïnvloeden en te reduceren, welke zijn daarvan het meest kansrijk, en op welke termijn, en welke beleidskeuzes kunnen daaruit voortkomen. Bij stap 5 hoort ook een inschatting of er eventuele negatieve effecten kunnen optreden binnen *scope 1*, *scope 2* of *scope 3* als gevolg van reductiemaatregelen

De volgende extra (rand)voorwaarden worden gesteld aan de waardeketenanalyses:

- a. De *organisatie* mag een al bestaande *waardeketenanalyse* gebruiken of zij mag een *waardeketenanalyse* uitvoeren in samenwerking met *organisaties* in haar sector, maar zij moet de conclusies uit de analyse altijd vertalen naar de eigen *organisatie*.
- b. Het meeliften bij de uitvoering van een betaalde opdracht van een klant is niet toegestaan.

## PLANNING

De *organisatie* moet op basis van een jaarlijkse *regelmatige frequentie* (zie deel 1, §6.2) haar *waardeketenanalyse(s)* actualiseren vanwege relevante wijzigingen in haar I&I analyse of in haar *directe relaties*. In aanvulling hierop onderzoekt zij minimaal voorafgaand aan iedere *initiële audit* en driejaarlijks of er aanleiding is om de *waardeketenanalyse(s)* geheel te vernieuwen en voert zij dit uit.

# B

## INVALSHOEK B

# REDUCTIE

### EIS 2.B.1

#### 2.B.1

## DE ORGANISATIE HEEFT EEN KLIMAATTRANSITIEPLAN VOOR HAAR BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN, MET DAARIN EEN MIDDELLANGETERMIJNDOELSTELLING VOOR SCOPE 1, SCOPE 2 EN SCOPE 3

#### CRITERIUM 2.B.1-1

##### 2.B.1-1

#### CO<sub>2</sub>-DOELSTELLING VOOR DE MIDDELLANGE TERMIJN

De organisatie moet één CO<sub>2</sub>-reductiedoelstelling voor de *middellange termijn* opstellen.

Voor de CO<sub>2</sub>-reductiedoelstelling voor de *middellange termijn* geldt dat deze:

- a. gesteld is op 5 tot 10 jaar na de *initiële- of hercertificatieaudit*. Dit betekent dat de *organisatie* deze doelstelling minimaal elke 3 jaar evalueert en eventueel herziet;
- b. van toepassing is op de belangrijkste organisatieactiviteiten die geïdentificeerd zijn bij 2.A.4-2;
- c. zo ambitieus mogelijk is gezien de eigen situatie van de *organisatie* en in vergelijking tot de doelstelling(en) van relevante *organisaties* in haar sector en in relatie tot wettelijke verplichtingen die van toepassing zijn. De *organisatie* onderbouwt welke (groepen van) *organisaties* zij in haar sector als relevant beschouwt;
- d. geformuleerd is als absolute (kg of ton CO<sub>2</sub>) en relatieve doelstelling (CO<sub>2</sub>-*intensiteitswaarde*) ten opzichte van het *basisjaar*;
- e. onderverdeeld wordt in aparte doelstellingen dat de doelstelling te monitoren valt, bijvoorbeeld per scope of organisatieactiviteit;
- f. onderbouwd wordt door aan te geven
  - i. hoe de doelstelling zich verhoudt tot nationaal of internationaal overheidsbeleid voor de organisatieactiviteit(en)/sector voor de tussenliggende jaren tot uiterlijk 2050;
  - ii. hoe de doelstelling voortbouwt op ambitieuze sectorafspraken en/of wetenschappelijk onderbouwde reductiepaden (als van toepassing);
  - iii. hoe de doelstelling verbonden is met door de sector geaccepteerde verwachtingen voor Technology Readiness Levels (TRL's) van relevante technieken;
  - iv. hoe de *organisatie* de feedback van de externe *belanghebbenden* van 2.D.4 heeft meegenomen;
  - v. of de doelstelling extern gevalideerd is door een onafhankelijke internationaal erkende derde partij (bijv. SBTi) en wat hiervan de uitkomst was.

## CRITERIUM 2.B.1-2

2.B.1-2



### ENERGIEBESPARINGS- EN DUURZAME ENERGIEDOELSTELLING VOOR DE MIDDELLANGE TERMIJN

De *organisatie* moet in haar *klimaattransitieplan* kwantitatieve doelstellingen opnemen voor de besparing van het *energieverbruik* van 2.A.1 en voor het zelf opwekken, opslaan en gebruiken van duurzame energie voor de *middellange termijn* die:

- bijdragen aan het halen van de CO<sub>2</sub>-reductiedoelstelling voor de *middellange termijn* van 2.B.1-1;
- opgesteld zijn ten opzichte van het *basisjaar* en ten opzichte van de laatste *initiële* of *hercertificatieaudit*;
- geformuleerd zijn als absolute doelstelling (in MJ/kWh of als percentage) of relatieve doelstelling (*energieverbruik-intensiteitswaarde*);
- rekening houden met *flexibiliteit in het energiesysteem*;
- ambitieuze zijn gezien de eigen situatie van de *organisatie*;
- ambitieuze zijn in vergelijking tot de doelstellingen van relevante *organisaties* in haar sector en in relatie tot wettelijke verplichtingen die van toepassing zijn. De *organisatie* onderbouwt welke (groepen van) *organisaties* zij in haar sector als relevant beschouwt.

## CRITERIUM 2.B.1-3

2.B.1-3



### MIDDELLANGETERMIJNSTRATEGIE

De *organisatie* onderbouwt hoe zij de doelstelling(en) voor de *middellange termijn* zal halen, door een strategie te formuleren die zij zal uitvoeren en die zij opneemt in haar *klimaattransitieplan*. In het *klimaattransitieplan* onderbouwt de *organisatie* deze strategie doordat zij ingaat op:

- de belangrijkste voorgenomen voorbereidende acties en maatregelen voor CO<sub>2</sub>-reductie voor de *middellange termijn*, die zij alleen, of samen met anderen (zie 2.D.3), zal realiseren. *Middellange termijn* betekent dat de voorbereidende acties en maatregelen een looptijd hebben van langer dan 3 jaar, of een startdatum hebben over 3 jaar of later.
- wanneer zij de voorbereidende acties en maatregelen voor de *middellange termijn* neemt;
- de verwachtingen en mogelijkheden voor veranderingen in activiteiten, inclusief het volledig afstoten van taken, producten en diensten;
- de strategie voor de adaptatie van bestaande, nieuwe en nog te ontwikkelen technologieën (innovatiestrategie);
- de strategie voor het alleen, of samen met anderen, ontwikkelen of beschikbaar maken van nieuwe technologieën die noodzakelijk zijn voor de middellangetermijndoelstelling voor de belangrijkste activiteiten van de *organisatie*;
- de verwachtingen voor de benodigde investeringen;
- een kwalitatieve beschouwing van of en hoe de belangrijkste kapitaalgoederen en producten van de *organisatie* inherent CO<sub>2</sub>-intensief zijn;
- hoe het *klimaattransitieplan* is geïntegreerd in en afgestemd op het algemene organisatiebeleid en de financiële planning;
- de belangrijkste aannames, kansen, risico's, voorwaarden en afhankelijkheden voor het uitvoeren van de strategie.

Verder moet de *organisatie* zorgen dat

- het *klimaattransitieplan* voor haar belangrijkste activiteiten qua ambitie vergelijkbaar is met het *klimaattransitieplan* van vergelijkbare relevante ambitieuze *organisaties* in haar sector (de *klimaattransitieplannen* zijn beschikbaar op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder);
- het *klimaattransitieplan* geschikt is als basis voor korte-termijn voorbereidende acties en maatregelen in het *plan van aanpak* (zie 2.B.2);

### PLANNING (BEHOREND BIJ CRITERIUM 2.B.1-1, 2.B.1-2 EN 2.B.1-3)

De *organisatie* moet *klimaattransitieplan* voor haar belangrijkste activiteiten, inclusief alle doelstellingen voor de *middellange termijn* voorafgaand aan iedere *initiële audit*, driejaarlijks en bij grote wijzigingen in de *organisatie* zelf (zoals in de organisatorische grenzen of organisatieactiviteiten) of context (zoals grote maatschappelijke- of technologische veranderingen) herzien.

## EIS 2.B.2

### 2.B.2

## DE ORGANISATIE HEEFT HET KLIMAATTRANSITIEPLAN VOOR HAAR BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN VAN 2.B.1 VERTAALD NAAR VOORBEREIDENDE ACTIES, MAATREGELEN EN DOELSTELLING(EN) VOOR DE KORTE TERMIJN EN HEEFT DEZE VASTGELEGD IN EEN PLAN VAN AANPAK

### CRITERIUM 2.B.2-1

#### 2.B.2-1

#### CO<sub>2</sub>-DOELSTELLING VOOR DE KORTE TERMIJN

De *organisatie* moet een *plan van aanpak* opstellen met daarin één CO<sub>2</sub>-reductiedoelstelling voor de *korte termijn* die:

- geschikt is voor het halen van de CO<sub>2</sub>-reductiedoelstelling voor de *middellange termijn* voor de belangrijkste activiteiten voor *scope 1 scope 2* en *scope 3* van 2.B.1;
- geformuleerd is als absolute doelstelling (kg of ton CO<sub>2</sub>) of als relatieve doelstelling (CO<sub>2</sub>-intensiteitswaarde) ten opzichte van het *basisjaar* én ten opzichte van de laatst opgestelde kortetermijndoelstelling;
- zo onderverdeeld is in aparte subdoelstellingen per *scope* of organisatieactiviteit dat de doelstelling te monitoren is;
- ambitius is gezien de eigen situatie van de *organisatie* en die ambitius is in vergelijking tot de CO<sub>2</sub>-reductiedoelstelling van relevante *organisaties* in haar *sector* en in relatie tot wettelijke verplichtingen die van toepassing zijn. De *organisatie* onderbouwt welke (groepen van) *organisaties* zij in haar *sector* als relevant beschouwt;
- de Trias Energetica<sup>37</sup> als vertrekpunt heeft, waarbij geldt dat CO<sub>2</sub>-reductie die tegelijkertijd leidt tot finale energiebesparing de voorkeur moet hebben boven CO<sub>2</sub>-reductie waarbij geen of minder finale energie bespaard wordt.

### CRITERIUM 2.B.2-2

#### 2.B.2-2

#### ENERGIEBESPARINGS- EN DUURZAME ENERGIEDOELSTELLING VOOR DE KORTE TERMIJN

De *organisatie* moet in haar *plan van aanpak* kwantitatieve doelstellingen voor de besparing van het *energieverbruik* van 2.A.1 en voor het zelf opwekken, opslaan en gebruiken van duurzame energie opnemen voor de *korte termijn* die:

- bijdragen aan het halen van de CO<sub>2</sub>-reductiedoelstelling voor de *middellange termijn* voor de belangrijkste activiteiten van de *organisatie* van 2.B.1-1;

<sup>37</sup> Hiermee wordt verwezen naar de voorkeursvolgorde voor het stellen van doelstellingen en het nemen van maatregelen uitgaande van 1. het minimaliseren van *energiegebruik* 2. gebruik van duurzame energie en 3. het efficiënt gebruiken van fossiele brandstoffen.

- b. opgesteld zijn ten opzichte van het *basisjaar* en ten opzichte van de laatste initiële- of *hercertificatieaudit*;
- c. geformuleerd zijn als absolute doelstelling (in MJ/kWh of als percentage) of relatieve doelstelling (*energieverbruik-intensiteitswaarde*);
- d. ambitieus zijn gezien de eigen situatie van de *organisatie* en die ambitieus zijn in vergelijking tot de energiebesparingsdoelstelling van relevante *organisaties* in haar *sector* en in relatie tot wettelijke verplichtingen<sup>38</sup> die van toepassing zijn. De *organisatie* onderbouwt welke (groepen van) *organisaties* zij in haar *sector* als relevant beschouwt;
- e. de Trias Energetica als vertrekpunt hebben, waarbij geldt dat CO<sub>2</sub>-reductie die tegelijkertijd leidt tot finale energiebesparing de voorkeur moet hebben boven CO<sub>2</sub>-reductie waarbij geen of minder finale energie bespaard wordt.

### CRITERIUM 2.B.2-3

2.B.2-3

#### PLAN VAN AANPAK VOOR DE KORTE TERMIJN

Het *plan van aanpak* is een concreet plan voor de *korte termijn* met daarin alle voorgenomen voorbereidende acties en maatregelen om de doelstellingen voor de belangrijkste activiteiten van de *organisatie* te halen. Deze voorbereidende acties en maatregelen moeten

- concreet en duidelijk geformuleerd zijn;
- voorzien zijn van een planning, waarbij geldt dat het eerder nemen van voorbereidende acties en maatregelen ambitieuzer is;
- voorzien zijn van verwachtingen voor hun bijdrage aan CO<sub>2</sub>-reductie, energiebesparing, inzet van duurzame energie en/of *flexibiliteit in het energiesysteem*;
- voorzien zijn van wie verantwoordelijk is voor de uitvoering (afdeling/functie/persoon);

Het is toegestaan dat het *plan van aanpak* een langere termijn bestrijkt dan uitsluitend de *korte termijn*.

In aanvulling op het *plan van aanpak* geeft de *organisatie* aan hoe haar (voor)genomen voorbereidende acties en maatregelen en CO<sub>2</sub>-*intensiteitswaarde* zich verhouden tot relevante *organisaties* in haar *sector*. Hiervoor vult de *organisatie* in 'Mijn CO<sub>2</sub>-Prestatieladder' de *maatregellijst* en haar CO<sub>2</sub>-*intensiteitswaarde* in. De uitdraai van de door haar ingevulde *maatregellijst* neemt de *organisatie* op in haar *plan van aanpak*. Vervolgens analyseert en onderbouwt de *organisatie*

- hoe haar maatregelen en CO<sub>2</sub>-*intensiteitswaarde* zich verhouden tot het aantal maatregelen, het soort maatregelen (bijv. vooral gerelateerd aan 'bouwplaats' of 'personenmobiliteit') en de categorie van de maatregelen (zijn het vooral A, B of C maatregelen) van relevante *organisaties* in haar *sector*;
- hoe haar CO<sub>2</sub>-*intensiteitswaarde* zich verhoudt tot die van relevante *organisaties* in haar *sector*;
- of zij zichzelf op basis van haar (voor)genomen maatregelen en CO<sub>2</sub>-*intensiteitswaarde* beschouwt als koploper, middenmoter of achterblijver.

De *organisatie* moet aangeven welke (type) *organisaties* zij beschouwt als relevante *organisaties* in haar *sector* (bijvoorbeeld op basis van land, *sector* of organisatiegrootte).

<sup>38</sup> Als van toepassing geldt hier nadrukkelijk de energiebesparingsdoelstelling uit de Energy Efficiency Directive (EED)

Het invullen van de *maatregellijst* is normatief. Als de *organisatie* maatregelen (voor)neemt die nog niet op de *maatregellijst* staan moet de *organisatie* deze toevoegen.



#### GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE BIJ CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDERPROJECTEN

Voor ieder CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject beschikt de *organisatie* over een *projectplan* met daarin voorbereidende acties en maatregelen. Het *projectplan* wordt volgens planning uitgevoerd.

De *organisatie* doet dit bij de start en afronding van het *project*. Indien het een meerjarig *project* is doet de *organisatie* dit tevens jaarlijks.

De maatregelen in het *projectplan* zijn duidelijk afgeleid van de kwantitatieve doelstelling op organisatieniveau. De *organisatie* geeft aan

- welke maatregelen zij uit haar *plan van aanpak* opneemt in het *projectplan*;
- welke maatregelen zij uit haar *plan van aanpak*, en die geschikt zijn voor toepassing op *projecten*, **niet** opneemt in haar *projectplan*. De *organisatie* kan onderbouwen waarom het deze maatregelen niet toepast;
- welke aanvullende maatregelen zij opneemt in het *projectplan* die niet uit haar *plan van aanpak* komen.

Als er nog geen maatregelen in het *projectplan* zijn gedefinieerd moet de *organisatie* vastleggen wanneer de maatregelen zullen worden benoemd die de *organisatie* in het *project* gaat toepassen.

Het is expliciet niet vereist om voor afzonderlijke *projecten* een aparte doelstelling op projectniveau te formuleren.

## EIS 2.B.3

### 2.B.3

## DE ORGANISATIE SLAAGT ERIN DE DOELSTELLINGEN EN/ OF DE VOORBEREIDENDE ACTIES EN MAATREGELLEN UIT HET PLAN VAN AANPAK VOOR HAAR BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN VAN 2.B.2 TE REALISEREN

#### CRITERIUM 2.B.3-1

##### 2.B.3-1



#### REALISATIE- EN/OF RESULTAATSVERPLICHTING

De *organisatie* moet voor de CO<sub>2</sub>-doelstelling voor de *korte termijn* (2.B.2-1) en voor de energiebesparings- en duurzame energiedoelstellingen voor de *korte termijn* (2.B.2-2) aantonen dat de doelstellingen en/of de voorbereidende acties en maatregelen uit het *plan van aanpak* van 2.B.2-3 van het afgelopen jaar zijn gerealiseerd. Deze voortgang neemt zij op in een voortgangsverslag.

#### PLANNING

Als de realisatietermijn van de kortetermijndoelstellingen nog niet verstreken is, moet de *organisatie* op basis van aantoonbaar behaald resultaat onderbouwen dat het op een realistisch pad zit naar het halen van de doelstellingen en/of de voorbereidende acties en maatregelen uit het *plan van aanpak*.





#### **GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE BIJ CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDERPROJECTEN**

Bij afronding van het *project* zijn de maatregelen uit het *projectplan* uitgevoerd en geëvalueerd, waarbij zij op doeltreffendheid zijn beoordeeld (i.v.m. mogelijke toepassing in andere *projecten*). Als het een meerjarig *project* betreft wordt daarnaast tenminste jaarlijks de voortgang van de maatregelen vastgelegd. De resultaten legt de *organisatie* vast in een voortgangs- of evaluatieverslag.

# C

## INVALSHOEK C

# COMMUNICATIE

### EIS 2.C.1

#### 2.C.1

## DE ORGANISATIE ZORGT DAT DE SLEUTELPERSONEN AANTOONBAAR OP DE HOOGTE ZIJN VAN HUN ROL IN HET ENERGIE- EN CO<sub>2</sub>-BELEID VAN DE ORGANISATIE

#### CRITERIUM 2.C.1-1

##### 2.C.1-1

#### SLEUTELPERSONEN OP DE HOOGTE

De *sleutelpersonen* zijn geïdentificeerd in §7.2. Zij moeten aantoonbaar op de hoogte zijn van hun rol. Dit is zo als deze persoon weet en kan uitleggen waarom en hoe hij/zij (mede) verantwoordelijk is voor het CO<sub>2</sub>- en energiebeleid van de *organisatie*.

*Sleutelpersonen* moeten

- geïnformeerd zijn over hun specifieke rol en hun specifieke invloed, of kan wat deze kunnen zijn, op het CO<sub>2</sub>- en energiebeleid, op het *energieverbruik* en de CO<sub>2</sub>-uitstoot van de *organisatie* en op het gebruik, opslaan of opwekken van duurzame energie;
- weten wat van hen verwacht wordt passend bij het niveau van CO<sub>2</sub>-bewustzijn, waarbij de volgende niveaus onderscheiden worden (het hogere niveau omvat ook het lagere niveau):
  - i. Begrip hebben voor: bekend zijn met het *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* van de *organisatie* en begrip hebben voor de belangrijke energie- en CO<sub>2</sub>-aspecten in hun werkzaamheden;
  - ii. Ondersteunen: actief aandragen van ideeën en informatie voor maatregelen, monitoring en beleid;
  - iii. Betrokken voelen: meewerken aan het ontwikkelen en realiseren van onderdelen van beleid, het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*, besparingsmaatregelen, monitoring, communicatie en/of verslaglegging;
  - iv. Verantwoordelijk voelen: verantwoordelijk voelen voor het ontwikkelen en realiseren van onderdelen van beleid, het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*, besparingsmaatregelen, monitoring, communicatie en/of verslaglegging.
- weten wat de gevolgen zijn van het niet voldoen aan de eisen van het *energie- en CO<sub>2</sub>-managementsysteem*.

## EIS 2.C.2

### 2.C.2

## DE ORGANISATIE ZORGT DAT DE SLEUTELPERSONEN ZICH PASSEND BIJ HUN ROL ACTIEF INZETTEN VOOR HET UITVOEREN EN VERBETEREN VAN HET ENERGIE- EN CO<sub>2</sub>-BELEID

### CRITERIUM 2.C.2-1

#### 2.C.2-1



#### ACTIEVE BIJDRAGE SLEUTELPERSONEN

De *organisatie* faciliteert en stimuleert dat de *sleutelpersonen* afhankelijk van hun rol (§7.2) en verwacht niveau van CO<sub>2</sub>-bewustzijn (2.C.1), actief bijdragen aan het *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* van de *organisatie* door CO<sub>2</sub>-bewust te denken en te handelen.

De *organisatie* moet hiervoor

- een proces vaststellen en implementeren waarmee *sleutelpersonen* opmerkingen of suggesties voor verbetering van het *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* kunnen indienen, zoals:
  - \* het agenderen van het CO<sub>2</sub>- en energiebeleid bij werkoverleggen en gesprekken tussen *sleutelpersonen* en hun leidinggevendenden, waarbij aandacht is voor de specifieke rol van de medewerker;
  - \* CO<sub>2</sub>- en energiereductie onderdeel maken van het beloningsbeleid van de *organisatie*, in het bijzonder voor medewerkers met een sleutelrol die lid zijn van bestuurs-, leidinggevende of toezichthoudende organen.
- een proces vaststellen en implementeren waardoor *sleutelpersonen*, afhankelijk van hun rol die bij 2.C.1-1 is bepaald, aangezet worden tot CO<sub>2</sub>-bewust handelen;
- voldoende tijd, kennis en budget beschikbaar stellen.

## EIS 2.C.3

### 2.C.3

## DE ORGANISATIE COMMUNICEERT INTERN ÉN EXTERN OVER HAAR KLIMAATTRANSITIEPLAN VOOR HAAR BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN VAN 2.B.1 EN HAAR PLAN VAN AANPAK VAN 2.B.2, INCLUSIEF DE VOORTGANG

### CRITERIUM 2.C.3-1

#### 2.C.3-1



#### COMMUNICATIEPLAN

De *organisatie* heeft een communicatieplan opgesteld en voert dit plan volgens planning uit. Doel is om verantwoording af te leggen en om samenwerkingskansen te creëren. De eisen aan het communicatieplan zijn:

#### DOELGROEPEN

- Het bevat een beschrijving van de interne doelgroepen van de communicatie, waaronder tenminste de *sleutelpersonen* die geïdentificeerd zijn in §7.2;
- Het bevat een beschrijving van de externe doelgroepen van de communicatie waaronder
  - \* de *directe relaties* van de *organisatie* die geïdentificeerd zijn bij eis 2.A.5-1;

- \* (potentiële) partners om mee samen te werken aan energie- of CO<sub>2</sub>-reductie of het gebruiken, opslaan of opwekken van duurzame energie, zoals partijen in de *waardeketen(s)* van de *organisatie* (zie eis 2.D.2).

## DOELSTELLINGEN

- Het bevat de communicatiedoelstellingen (in termen van bekendheid met de boodschap);

## BOODSCHAP EN MIDDELEN

- Het bevat de boodschap (per doelgroep), die gerelateerd moet zijn aan het *klimaattransitieplan* van 2.B.1 en het *plan van aanpak* van 2.B.2, inclusief de voortgang.
- Het bevat een overzicht van communicatiemiddelen die op de doelgroep en doelstellingen zijn afgestemd, waaronder tenminste de eigen website;
- Het bevat een overzicht van de informatie die de *organisatie* op de eigen website publiceert. Voor deze informatie geldt dat
  - \* deze minimaal een beschrijving bevat van het *energie- en CO<sub>2</sub>-beleid* en de voortgang van de *organisatie* (eventueel onderbouwd met de integrale publicatie van haar *klimaattransitieplan* en/of *plan van aanpak*);
  - \* de informatie die relevant is voor de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder duidelijk vindbaar en zichtbaar moet zijn voor bezoekers van de website;
  - \* de gepubliceerde informatie vormvrij is. De *organisatie* bepaalt dus zelf hoe het communiceert;
  - \* de gepubliceerde informatie niet tegenstrijdig mag zijn met haar overige gedocumenteerde informatie, inclusief de communicatie-uitingen op de publieke organisatiepagina op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder;
  - \* deze een digitale link naar de organisatiepagina op de website van de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder moet bevatten;
  - \* deze het actuele certificaat van de *organisatie* moet bevatten.
- Het bevat de communicatiestrategie rond de samenwerking die is aangegaan of wordt gezocht (eis 2.D.3);

## VERANTWOORDELIJKE EN PLANNING

- Het bevat de verantwoordelijken en uitvoerders van de communicatie;
- Het bevat de planning, waaronder de frequentie van communicatieactiviteiten, met jaarlijks als minimum voor iedere activiteit. Voor *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten* geldt daarnaast dat de communicatieactiviteiten bij de start en afronding van het *project* moeten plaatsvinden.

## COMMUNICATIE OP CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDERPROJECTEN

- Het bevat een beschrijving van de interne doelgroepen van de communicatie binnen de *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten* van de *organisatie*, waaronder tenminste één *sleutelpersoon* voor het *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject* die geïdentificeerd is in §7.2;
- Het bevat een beschrijving van de externe doelgroepen van de communicatie in het kader van de *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten* van de *organisatie*, waaronder tenminste de opdrachtgever van het *project*;
- Het bevat de aanpak voor de communicatie op *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten*, minimaal bestaand uit regelmatig intern projectoverleg en overleg met projectpartners (waaronder onderaannemers) en de opdrachtgever van het *project*. Tijdens zowel het interne als externe overleg moet aandacht zijn voor



- \* de keuze voor- en de voortgang van de implementatie van maatregelen;
- \* de voortgang en trends met betrekking tot het *energieverbruik op het project*;
- \* de voortgang en trends met betrekking tot *emissies als gevolg van energieverbruik op het project*;
- \* de voortgang en trends met betrekking tot *upstream en downstream emissies op het project*.

# D

## INVALSHOEK D

# SAMENWERKING

## EIS 2.D.1

### 2.D.1

## DE ORGANISATIE ANALYSEERT HAAR EIGEN KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE DIE GERELATEERD IS AAN HAAR KLIMAATTRANSITIEPLAN VOOR HAAR BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN VAN 2.B.1 EN HAAR PLAN VAN AANPAK VAN 2.B.2

### CRITERIUM 2.D.1-1

#### 2.D.1-1

#### INVENTARISATIE KENNIS-/SAMENWERKINGSBEHOEFTE

De *organisatie* analyseert de kennis- en samenwerkingsbehoefte in relatie tot

- de in het *klimaattransitieplan* (eis 2.B.1) voor haar belangrijkste activiteiten en de in het *plan van aanpak* (eis 2.B.2) opgenomen (potentiële) maatregelen die kunnen bijdragen aan:
  - \* versnelde of verdergaande implementatie van maatregelen;
  - \* versnelde realisatie van de doelstellingen;
  - \* realisatie van ambitieuzere doelstellingen in een volgend *klimaattransitieplan* of *plan van aanpak*, in het bijzonder als de *organisatie* nog geen doelstelling van nul CO<sub>2</sub>-uitstoot heeft voor alle activiteiten.
- het vergroten van de invloed van de *organisatie* in de *waardeketen*. Deze invloed moet vooral vergroot worden bij organisatieactiviteiten waarbij de invloed op de scope 3-uitstoot in eis 2.A.4-1 (kolom 3) gewaardeerd is als te verwaarlozen of klein en de relatieve omvang van de uitstoot ten opzichte van de *sector* (kolom 4) als middelgroot of groot.

In de analyse van de kennis- en samenwerkingsbehoefte moet de *organisatie* onderscheid maken tussen energiebesparing, het opwekken, opslaan of gebruiken van duurzame energie en CO<sub>2</sub>-reductie.

#### GEDOCUMENTEERDE INFORMATIE BIJ CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDERPROJECTEN

De *organisatie* analyseert voor ieder CO<sub>2</sub>-Prestatieladderproject wat de kennis- en samenwerkingsbehoefte is in relatie tot de in het *projectplan* opgenomen (potentiële) maatregelen.

De *organisatie* doet dit bij de start en afronding van het *project*. Indien het een meerjarig *project* is doet de *organisatie* dit tevens jaarlijks.

## EIS 2.D.2

### 2.D.2

## DE ORGANISATIE INVENTARISEERT DE MOGELIJKHEDEN HOE ZIJ INVULLING KAN GEVEN AAN DE KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE VAN 2.D.1

### CRITERIUM 2.D.2-1

#### 2.D.2-1

#### KENNISVERANTWOORDELIJKE SLEUTELPERSOON

De *organisatie* wijst één of meerdere *sleutelpersonen* aan die verantwoordelijk zijn voor het ophalen en bijhouden van kennis die buiten de *organisatie* al beschikbaar is en mogelijk voorziet in de kennisbehoefte van 2.D.1.

### CRITERIUM 2.D.2-2

#### 2.D.2-2

#### INVENTARISATIE SAMENWERKINGSVERBANDEN

De *organisatie* inventariseert bestaande relevante *samenwerkingsverbanden* die aansluiten bij de kennis- en samenwerkingsbehoefte van 2.D.1. De *samenwerkingsverbanden* moeten een relatie hebben met de *sector-* en/of *waardeketen* en/of de *CO<sub>2</sub>-Prestatieladderprojecten* van de *organisatie* en/of moeten een rol spelen bij lokale<sup>39</sup> energie- en CO<sub>2</sub>-reductie. De *organisatie* weet van de relevante samenwerkingen wat het doel is, welke partijen erbij betrokken zijn en welke toegevoegde waarde de samenwerking voor de *organisatie* kan hebben. De *organisatie* kijkt hierbij ook naar de *directe relaties* die bepaald zijn bij 2.A.5-1.



## EIS 2.D.3

### 2.D.3

## DE ORGANISATIE GEEFT ACTIEF INVULLING AAN DE EIGEN KENNIS- EN SAMENWERKINGSBEHOEFTE DOOR MET ÉÉN OF MEER ORGANISATIES VAN 2.D.2 EEN SAMENWERKING AAN TE GAAN

### CRITERIUM 2.D.3-1

#### 2.D.3-1

#### AANSLUITEN BIJ SAMENWERKING

De *organisatie* geeft actief invulling aan de kennis- en samenwerkingsbehoefte door zich aan te sluiten bij één of meer van de, bij 2.D.2, geïdentificeerde *samenwerkingsverbanden*. Als alternatief kan de *organisatie* ook zelf een nieuwe samenwerking initiëren. De samenwerking kan gericht zijn op energiebesparing, CO<sub>2</sub>-reductie en/of het opwekken, opslaan of gebruiken van duurzame energie op de *korte termijn* of *middellange termijn*. Dit kan bijvoorbeeld door bestaande maatregelen verder uit te bouwen of door nieuwe innovatieve maatregelen te ontwikkelen. Ook onderwerp van een samenwerking kan bijvoorbeeld zijn: het ontwikkelen



<sup>39</sup> Met 'lokaal' wordt bedoeld: in de directe omgeving van de *organisatie*, zoals op het industrieterrein of in de wijk van de *organisatie*.

van een gezamenlijke CO<sub>2</sub>-reductiestrategie voor een relevante sector of waardeketen, of het bijdragen aan *flexibiliteit in het energiesysteem* als dit bijdraagt aan de eigen samenwerkingsbehoefte van 2.D.1.

De *organisatie* moet ervoor zorgen dat de samenwerking

- aansluit op de analyse van 2.D.1;
- is met relevante *organisaties*, zoals *organisaties* in dezelfde sector of waardeketen of met *organisaties* in de directe omgeving van de organisatie;
- is geformaliseerd door het maken en vastleggen van afspraken tussen de betrokken *organisaties* over het doel van de samenwerking en het samenwerkingsproces;
- een looptijd heeft van meerdere jaren.

De samenwerking moet gericht zijn op het halen van een duidelijk omschreven resultaat. De *organisatie* moet binnen de samenwerking een actieve rol hebben bij het halen van dat resultaat, doordat zij informatie, kennis en ervaring inbrengt. Inbreng kan ook bestaan uit de inzet van mensen en/of middelen. Voor het invullen van haar kennisbehoefte van 2.D.1-1 moet de *organisatie* bij de samenwerking ook kennis ophalen die relevant is voor de *organisatie*. De *organisatie* evalueert jaarlijks de samenwerking en maakt een expliciete afweging of voortzetting van de samenwerking meerwaarde heeft of gaat een andere samenwerking aan die beter aansluit bij samenwerkings- en kennisbehoeften van de *organisatie*.

#### PLANNING

Voor een *initiële audit* volstaat het als een *organisatie* afspraken gemaakt heeft over een samenwerking en een plan heeft, maar deze nog niet actief heeft ingevuld.

## EIS 2.D.4

2.D.4

### DE ORGANISATIE CONSULTEERT RELEVANTE ORGANISATIES OVER HAAR KLIMAATTRANSITIEPLAN VOOR HAAR BELANGRIJKSTE ACTIVITEITEN VAN 2.B.1 EN DE VOORTGANG

#### CRITERIUM 2.D.4-1

2.D.4-1

#### DIALOOG OVER KLIMAATTRANSITIEPLAN MET EEN ORGANISATIE IN DE WAARDEKETEN

De *organisatie* moet over haar *klimaattransitieplan*, de voortgang van de realisatie van het plan en over eventuele samenwerkingsmogelijkheden binnen het plan, met relevante *organisaties* (de dialoogpartner) in dialoog gaan.

De eisen aan de dialoogpartner zijn:

- zij moet behoren tot de *directe relaties*, of op een andere manier een relevante rol spelen in of bij de waardeketens zoals geïdentificeerd bij 2.A.5-1. Het is dus geen vereiste dat de dialoogpartner onafhankelijk is van de *organisatie*;
- zij moet beschikken over kennis en expertise die relevant is voor het *klimaattransitieplan*.

De eisen aan de dialoog zijn:

- De dialoog vindt plaats met telkens verschillende dialoogpartners;
- De dialoog vindt plaats op directieniveau;
- De dialoogpartner bevestigt dat de dialoog heeft plaatsgevonden;





- De *organisatie* stelt een verslag op van de dialoog, met daarin de belangrijkste aanbevelingen;
- De *organisatie* geeft bij de belangrijkste aanbevelingen van de dialoogpartner aan welke gevolgen zij hieraan verbindt voor de uitvoering- en eventuele herziening van het *klimaattransitieplan*;
- Het is toegestaan om de dialoog samen met relevante *organisaties* in haar *sector* te voeren, zolang tijdens de dialoog voldoende aandacht is voor de organisatiespecifieke onderdelen in de strategie, doelstellingen en maatregelen.

#### **PLANNING**

De dialoog moet halfjaarlijks plaatsvinden.

# BIJLAGE

# A

## BIJLAGE A (NORMATIEF)

# RELEVANTE CONCEPTEN UIT EXTERNE NORMEN

Deze bijlage bevat een samenvatting van de belangrijkste concepten die gebruikt worden in de CO<sub>2</sub>-Prestatieladder en die afkomstig zijn uit externe normen. Wijken de omschrijvingen in deze bijlage af van de omschrijvingen in de genoemde normen, dan zijn de normen leidend.

## CONSOLIDATIEBENADERINGEN

(Bron: GHG Protocol Corporate Standard, hoofdstuk 4)

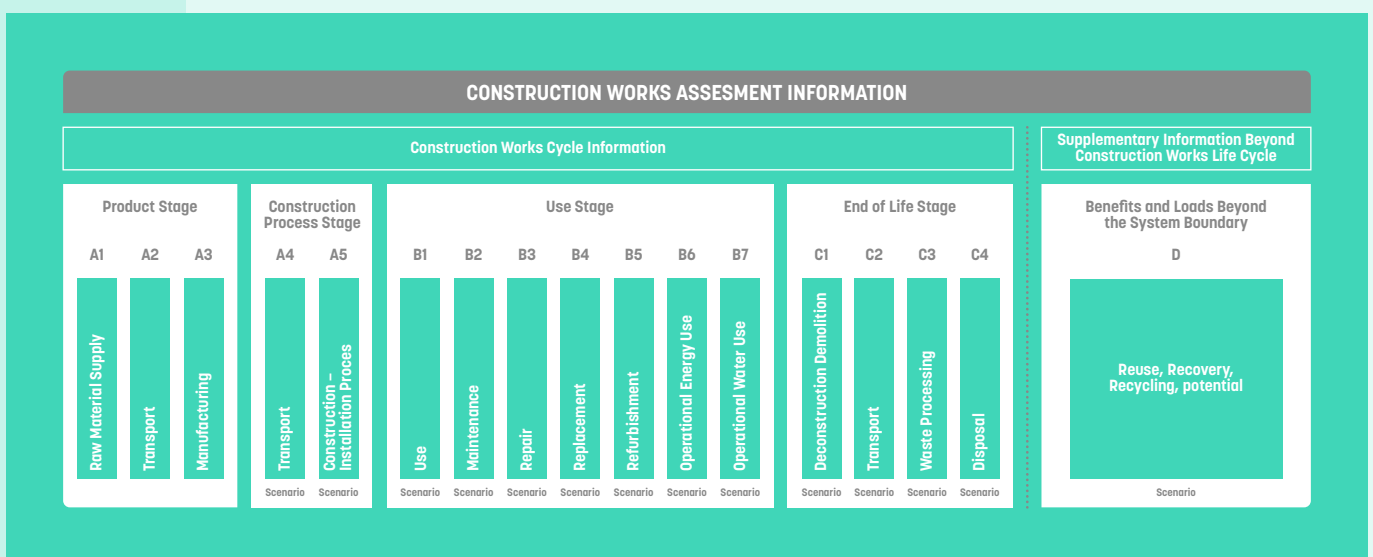
Er zijn drie consolidatiebenaderingen:

1. **Equity share:** de *organisatie* rapporteert over de emissies van het deel van de entiteiten waarvan zij juridisch eigenaar is. Het percentage in de uitstoot is gelijk aan het percentage eigenaarschap (0 tot 100%).
2. **Operational control:** de *organisatie* rapporteert over de uitstoot (altijd 100%) van een entiteit als de *organisatie* de autoriteit heeft om beleid te introduceren en te implementeren.
3. **Financial control:** de *organisatie* rapporteert over de uitstoot (altijd 100%) van een entiteit als de *organisatie* het grootste financiële belang heeft uitgedrukt in de financiële risico's en opbrengsten van de entiteit.

## LCA-FASES VOOR BOUWWERKEN

(Bron: EN 15804)

Voor bouwwerken worden de volgende LCA-fases onderscheiden:



# RAPPORTAGEVEREISTEN EMISSIE-INVENTARIS

(Bron: ISO 14064-1, §9.3.1)

De volgende onderwerpen moeten onderdeel zijn van de rapportage van een emissie-inventaris:

- a. Beschrijving van de rapporterende *organisatie*;
- b. Persoon of entiteit die verantwoordelijk is voor de rapportage;
- c. Periode waarover gerapporteerd wordt;
- d. Documentatie van de organisatorische grenzen;
- e. Documentatie van de rapportagegrenzen, inclusief de criteria waarmee de *organisatie* haar significante emissies bepaalt;
- f. Directe broeikasgasemissies, apart gekwantificeerd voor CO<sub>2</sub>, CH<sub>4</sub>, N<sub>2</sub>O, NF<sub>3</sub>, SF<sub>6</sub> en overige relevante groepen van *broeikasgassen* (HFC's, PFC's, etc.) in tonnen CO<sub>2</sub>-equivalenten;
- g. Beschrijving van hoe de *organisatie* biogene CO<sub>2</sub>-emissies en biogene verwijderingen behandelt in de emissie-inventaris en een kwantificering van de relevante CO<sub>2</sub> emissies en biogene verwijderingen in tonnen CO<sub>2</sub>-equivalenten;
- h. Als gekwantificeerd: de directe broeikasgasverwijderingen in tonnen CO<sub>2</sub>-equivalenten;
- i. Verklaring dat de *organisatie* significante broeikasgasbronnen of CO<sub>2</sub>-sinks uit de kwantificering uitsluit;
- j. Indirecte broeikasgasemissies, apart gekwantificeerd per categorie in tonnen CO<sub>2</sub>-equivalenten;
- k. Gekozen historische *basisjaar* en de emissie-inventaris uit het *basisjaar*;
- l. Verklaring van iedere verandering in het *basisjaar* of in andere historische broeikasgasdata of -categorisering en een verklaring van iedere herberekening in het *basisjaar* of in iedere andere historische emissie-inventaris, en documentatie van iedere beperking in de vergelijkbaarheid als gevolg deze herberekening;
- m. Verwijzing naar, of documentatie van, de gekozen manieren van kwantificeren inclusief de redenen voor deze keuze;
- n. Verklaring van iedere verandering in de voorheen gekozen manieren van kwantificeren;
- o. Verwijzing naar, of documentatie van, gekozen broeikasgasemissiefactoren of -verwijderingsfactoren;
- p. Beschrijving van de impact van onzekerheden op de accuraatheid van de broeikasgasemissies- en verwijderingendata per categorie;
- q. Beschrijving van de onzekerheidsanalyse en de resultaten;
- r. Verklaring dat de emissie-inventaris is opgesteld volgens de ISO 14064-1;
- s. Verklaring of de emissie-inventaris, het rapport of de verklaring is geverifieerd, inclusief het type verificatie en het behaalde niveau van zekerheid;
- t. Gehanteerde GWP-waarden in de berekening, inclusief hun bronnen. Als de GWP-waarden niet uit het laatste IPCC-rapport komen, moet de *organisatie* de emissiefactoren of een verwijzing naar de gebruikte database opnemen, inclusief hun bron.

# SCOPE 1, SCOPE 2 EN SCOPE 3

(Bron: GHG Protocol Corporate Standard en ISO 14064-1)

## SCOPE 1-EMISSIONS ('DIRECTE BROEIKASGASEMISSIONS')

*Scope 1-emissions*, of *directe emissions* (term gebruikt in ISO 14064-1), zijn CO<sub>2</sub>-emissions, inclusief *niet-CO<sub>2</sub>-broeikasgassen*, uit bronnen die de *organisatie* in eigendom heeft of beheert, zoals emissies door verbranding van fossiele brandstoffen in eigen boilers, ovens of in eigen voertuigen.

ISO 14064-1 (Annex B) onderscheidt de volgende optionele subcategorieën voor *directe emissions*:

- *Directe emissions* uit verbranding in stationaire installaties, zoals in branders, gasturbines of boilers;
- *Directe emissions* uit verbranding in mobiele installaties, zoals in voertuigen, vaartuigen en vliegtuigen;
- Directe procesemissions, zoals bij cementproductie;
- *Directe emissions* door (opzettelijke of onopzettelijke) lekverliezen, zoals bij koudemiddelen uit koelinstallaties, spui van CH<sub>4</sub> of N<sub>2</sub>O bij rioolwaterzuiveringsinstallaties of lekkage bij LNG-installaties;
- *Directe emissions* uit landgebruik, verandering van landgebruik en bosbouw.

## SCOPE 2-EMISSIONS ('INDIRECTE EMISSIONS UIT INGEVOERDE ENERGIE')

*Scope 2-emissions*, zijn emissions die ontstaan door de opwekking van elektriciteit, warmte, koude en stoom die de *organisatie* heeft gekocht en verbruikt. *Scope 2-emissions* vinden fysiek plaats op de locatie waar de elektriciteit, warmte, koude, stoom en perslucht wordt opgewekt.

ISO 14064-1 onderscheidt de volgende optionele subcategorieën voor *indirecte emissions* uit ingevoerde energie:

- *Indirecte emissions* uit gekochte elektriciteit;
- *Indirecte emissions* uit gekochte energie die geleverd wordt via een fysiek netwerk, inclusief warmte, koude, stoom en perslucht, exclusief elektriciteit.

De *organisatie* moet over de uitstoot van elektriciteitsverbruik (als onderdeel van *scope 2*) dual rapporteren: locatie-gebaseerd (*location-based*) én markt-gebaseerd (*market-based*). Meer informatie hierover staat in de GHG Protocol Scope 2 Guidance en ISO 14064-1 (Annex E).

De *locatie-gebaseerde* uitstoot wordt berekend door de gekochte elektriciteit van de *organisatie* te vermenigvuldigen met één accurate emissiefactor die de gemiddelde uitstoot van het lokale-, sub-nationale of nationale elektriciteitsnet weergeeft.

De *markt-gebaseerde* uitstoot wordt als volgt berekend: vermenigvuldig de gekochte elektriciteit met emissiefactoren die het meest accuraat de CO<sub>2</sub>-uitstoot van de productiebron weergeven. De productiebron is bijvoorbeeld een gascentrale of windpark van de elektriciteitsleverancier met wie de *organisatie* een contractuele overeenkomst heeft. Het is toegestaan deze uitstoot eventueel te verrekenen met GvO's.

Een *organisatie* mag de uitstoot van elektriciteit die het zelf produceert en levert aan het elektriciteitsnet niet verrekenen met de uitstoot van elektriciteit die het op een ander moment van het net afneemt. Het is wel toegestaan om de *vermeden emissies* van aan het elektriciteitsnet geleverde elektriciteit apart te registreren onder *vermeden emissies*.

### SCOPE 3-EMISSIONS ('OVERIGE INDIRECTE EMISSIONS')

*Scope 3-emissions* zijn emissies die ontstaan als gevolg van de activiteiten van de *organisatie* maar die voortkomen uit bronnen die geen eigendom van de *organisatie* zijn en ook niet beheerd worden door de *organisatie*.

De GHG Protocol Scope 3 Standard (Hoofdstuk 5) onderscheidt 15 categorieën *scope 3-emissions* tijdens de productiefase van een product of dienst (*scope 3 upstream*) en tijdens de gebruiks- en afdankingsfase van een product of dienst (*scope 3 downstream*). Deze worden hieronder kort toegelicht:

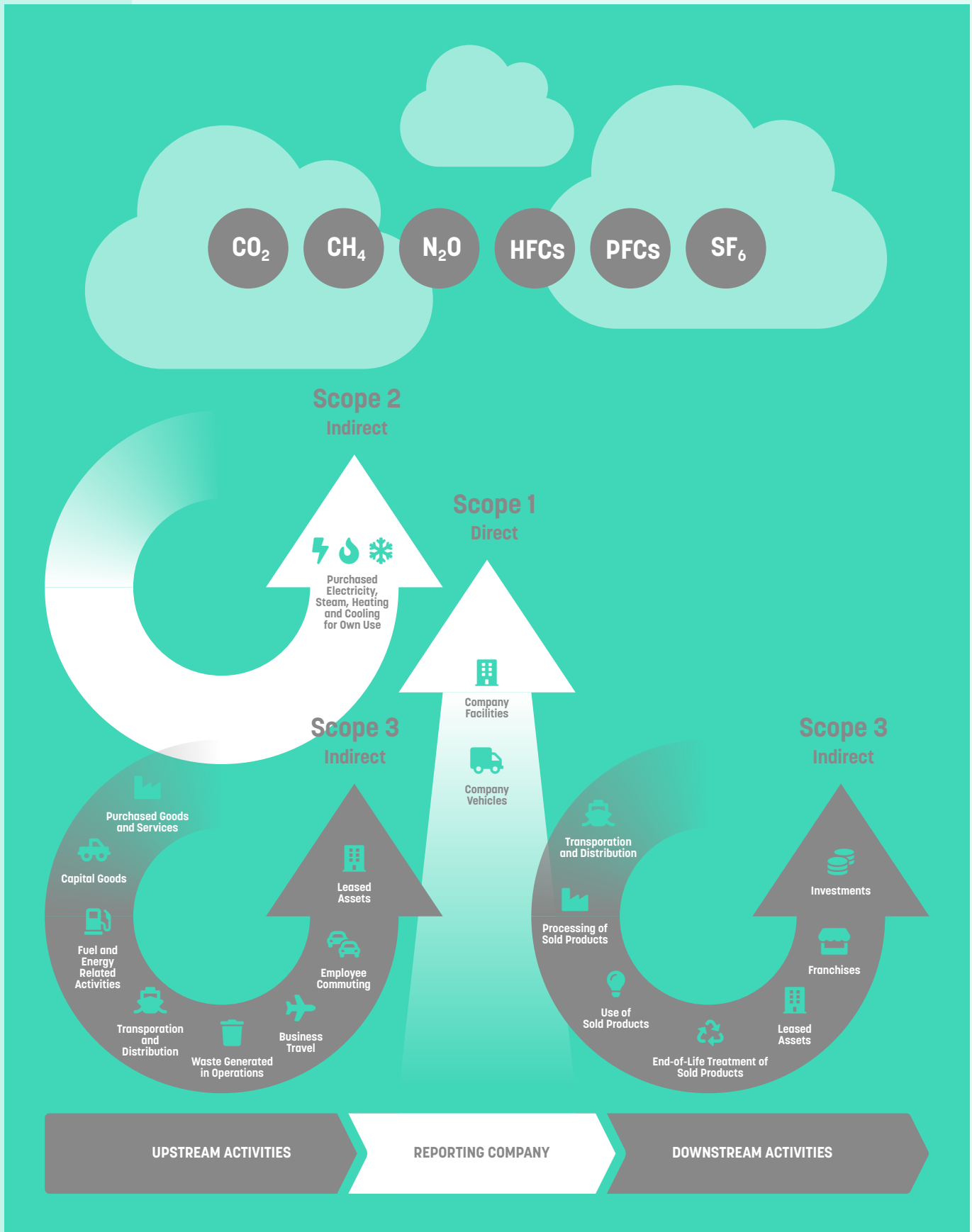
SCOPE 3 UPSTREAM	
1 Gekochte goederen en diensten <sup>40</sup>	Winning, productie en transport van door de <i>organisatie</i> in het rapportagejaar gekochte of verkregen goederen en diensten, die buiten categorieën 2 – 8 vallen van deze lijst.
2 Kapitaalgoederen	Winning, productie en transport van door de <i>organisatie</i> in het rapportagejaar gekochte of verkregen kapitaalgoederen.
3 Brandstof- en energieactiviteiten (niet opgenomen in <i>scope 1</i> of <i>scope 2</i> )	Winning, productie en transport van door de <i>organisatie</i> in het rapportagejaar gekochte of verkregen brandstof of energie, die vallen buiten <i>scope 1</i> of 2.
4 Upstreamvervoer en -distributie	Transport en distributie in het rapportagejaar van door de <i>organisatie</i> gekochte producten tussen de directe <i>leveranciers</i> en de faciliteiten van de <i>organisatie</i> (in voertuigen die niet in eigendom zijn van of beheerd worden door de <i>organisatie</i> ). Transport- en distributiediensten die in het rapportagejaar gekocht worden door de <i>organisatie</i> , inclusief inkomende- en uitgaande logistiek (bijvoorbeeld van verkochte producten) en transport en distributie tussen de eigen faciliteiten van de <i>organisatie</i> (in voertuigen en faciliteiten die niet in eigendom zijn van of beheerd worden door de <i>organisatie</i> ).
5 Afval geproduceerd bij activiteiten	Verwijdering en verwerking van afval dat in het rapportagejaar tijdens de activiteiten van de <i>organisatie</i> ontstaat (in faciliteiten die niet in eigendom zijn van of beheerd worden door de <i>organisatie</i> ).

<sup>40</sup> Een mogelijke subcategorie (Bron: CSRD) hierbij 'cloudcomputing- en datacentradiensten'

<b>6</b> Zakelijk reisverkeer	Personenvervoer voor werkgerelateerde activiteiten in het rapportagejaar.
<b>7</b> Woon-werkverkeer werknemers	Vervoer van werknemers tussen hun huis en werklocatie in het rapportagejaar (in voertuigen die niet in eigendom zijn van of beheerd worden door de <i>organisatie</i> ).
<b>8</b> Upstream geleasede activa	Exploitatie van activa die geleased worden door de <i>organisatie</i> (huurder) in het rapportagejaar, die vallen buiten <i>scope 1</i> of <i>2</i> .

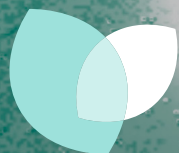
### SCOPE 3 DOWNSTREAM

<b>9</b> Downstreamvervoer en -distributie	Transport en distributie in het rapportagejaar, van door de <i>organisatie</i> verkochte producten, tussen de faciliteiten van de <i>organisatie</i> en die van de eindgebruiker (indien niet betaald door de <i>organisatie</i> ), inclusief detailhandel en opslag (in voertuigen en faciliteiten die niet in eigendom zijn van of beheerd worden door de <i>organisatie</i> ).
<b>10</b> Verwerking verkochte producten	Verwerking van tussenproducten door downstreambedrijven (bijv. fabrikanten) die de <i>organisatie</i> in het rapportagejaar heeft verkocht.
<b>11</b> Gebruik verkochte producten en diensten	Eindgebruik van goederen en diensten die de <i>organisatie</i> in het rapportagejaar heeft verkocht.
<b>12</b> End-of-life verwerking verkochte producten	Verwijdering en -verwerking van producten die de <i>organisatie</i> in het rapportagejaar heeft verkocht bij het einde van hun leven.
<b>13</b> Downstream geleasede activa	Exploitatie van activa die eigendom zijn van de <i>organisatie</i> (verhuurder) en in het rapportagejaar verhuurd worden aan andere entiteiten, die vallen buiten <i>scope 1</i> of <i>2</i> .
<b>14</b> Franchises	Exploitatie van franchises in het rapportagejaar die vallen buiten <i>scope 1</i> of <i>2</i> .
<b>15</b> Investerings	Exploitatie van investeringen (inclusief aandelen- en schuldenbeleggingen en projectfinanciering), die vallen buiten <i>scope 1</i> of <i>2</i> .



Het scopediagram van de GHG Protocol Scope 3 Standard





## CO<sub>2</sub>-PRESTATIELADDER